

Het gebruik en effect van prestatiegegevens uit Vensters voor Verantwoording

Hilda Huigen
Universiteit Twente
Faculteit Gedragwetenschappen
Master Educational Science and Technology
Educational Management Evaluation and Assessment
Vakgroep O&M

Het gebruik en effect van prestatiegegevens uit Vensters voor Verantwoording

Een explorerende single casestudy naar het
gebruik en de effecten van prestatiegegevens uit
Vensters voor Verantwoording

Hilda Huigen - s0132861

Universiteit Twente

Faculteit Gedragswetenschappen

Master Educational Science and Technology

Educational Management Evaluation and Assessment

Vakgroep O&M

Begeleiding:

Mw. Dr. M.C.M. Ehren (Universiteit Twente - Enschede)

Dhr. Dr. J.W. Luyten (Universiteit Twente - Enschede)

Mw. Mr. M.B. Kraak-Beckers (Het Stedelijk Lyceum - Enschede)

Samenvatting

In het onderwijs wordt het afleggen van verantwoording steeds belangrijker. Ouders, leerlingen, beleidsmakers en andere stakeholders vinden het belangrijk om te weten op welke manier er aan kwaliteit gewerkt wordt en hoe publiek geld wordt besteed. Een manier voor scholen om erachter te komen hoe ze er voor staan en te laten zien hoe ze werken aan kwaliteit, is het doen aan *kwaliteitszorg*.

Kwaliteitszorg heeft verschillende verschijningsvormen, liggend in een continuüm van interne tot externe kwaliteitszorg. Er is sprake van interne kwaliteitszorg wanneer de kwaliteitszorgactiviteiten worden geïnitieerd door de school of instelling zelf, terwijl bij vormen van externe kwaliteitszorg het initiatief door personen of instellingen van buiten de organisatie genomen wordt. Vaak worden de uitkomsten van een school-zelfevaluatie (vorm van interne kwaliteitszorg) gebruikt om het functioneren van de eigen organisatie te onderzoeken, terwijl vormen van externe kwaliteitszorgsystemen of -interventies (bijvoorbeeld bezoeken en oordelen van de onderwijsinspectie of accreditatiecommissies) vaker tot doel hebben om de prestatiegegevens van scholen met elkaar of met vooraf gestelde standaarden te vergelijken.

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van Het Stedelijk Lyceum. Deze scholengemeenschap voor openbaar voortgezet onderwijs in Enschede participeert sinds twee jaar in het schoolverantwoordingsproject 'Vensters voor Verantwoording'. Dit project, dat in 2007 gestart is onder regie van de VO-raad, heeft tot doel de discussie onder stakeholders van het onderwijs, omtrent de opbrengsten en uitkomsten ervan, op een eerlijker en opener manier met elkaar te kunnen voeren en eventueel scholen met elkaar te kunnen vergelijken. Het project heeft kenmerken van zowel interne als externe kwaliteitszorg. Scholen leveren hun eigen (prestatie-)gegevens en informatie aan, waarna deze in een vooropgezet stramien (de 'Vensters') op een heldere manier (gegroepeerd per onderwerp en waar dit nuttig is in vergelijkingsgroepen) getoond worden aan de stakeholders op een publieke website. Daarnaast wordt meer specifieke prestatie-informatie (op vakniveau) teruggekoppeld aan de scholen via de 'Managementvensters', een persoonlijke webruimte via de 'Vensters voor Verandering' organisatie.

Op het moment van schrijven, nemen 96,5% van de Nederlandse scholen voor voortgezet onderwijs (reeds) deel aan dit omvangrijke verantwoordingsproject. Hoewel de verwachting is dat deelname aan 'Vensters voor Verantwoording' leidt tot het verbeteren van schoolkwaliteit en het verhogen van opbrengsten, is dit nog nooit onderzocht. Dit is enigszins opmerkelijk, omdat de onderwijsinspectie voor haar oordeel met betrekking tot de kwaliteit van een onderwijsinstelling gebruik maakt van gegevens die ingevoerd worden in 'Vensters voor Verantwoording'.

Om bij te dragen aan de wetenschappelijke kennisbasis van 'Vensters voor Verantwoording' en om erachter te komen of deze verwachte doelen (de verbetering van schoolkwaliteit en verhoging van opbrengsten) behaald worden, is het nuttig eerst te onderzoeken op welke manier scholen de prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording' gebruiken en welke effecten dit gebruik heeft op de deelnemende scholen. Dit onderzoek heeft zich daarom gericht op het bestaan van deze verwachte effecten binnen verschillende locaties van Het Stedelijk Lyceum in Enschede.

Om te onderzoeken of prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording' worden gebruikt voor de verwachte doelen en welk effect het gebruik hiervan heeft, is een conceptueel model opgesteld op basis van theorie met betrekking tot School Performance Feedback Systems. Uit de literatuur blijkt

dat het gebruik van deze (kwaliteits-)zorgsystemen positief samenhangt met het vergroten van opbrengsten in het onderwijs.

Het praktijkonderzoek, bestaande uit vragenlijsten voor de docenten en leden van de managementteams (MT-leden), heeft zich gericht op het onderzoeken van de belevingswereld van de respondenten met betrekking tot het gebruik van 'Vensters voor Verantwoording'. Deze vragenlijsten zijn speciaal voor dit onderzoek ontwikkeld op basis van een uitgebreide vragenlijst ontwikkeld door Schildkamp (2007), die het gebruik van een ander SPFS onderzocht. Uiteindelijk hebben 75 personen de vragenlijst ingevuld, 57 docenten en 18 MT-leden. De docenten die de vragenlijst hebben ingevuld waren werkzaam op drie verschillende locaties van Het Stedelijk Lyceum, namelijk: Kottenpark, Zuid en Juniorcollege Zwering. De resultaten zijn beschrijvend en statistisch verwerkt.

Uit de resultaten blijkt dat 28 van de 57 docenten (49,1%) 'Vensters voor Verantwoording' niet kent en dus ook niet bekend is met de eigen uitkomsten, noch dat ze deze uitkomsten gebruiken. Van de docenten die het project wel kennen, wordt het gebruik van de prestatiegegevens overwegend als positief ervaren.

De MT-leden zijn allemaal bekend met het bestaan van 'Vensters voor Verantwoording', omdat de schoolleiding hen reeds geïnformeerd heeft over het bestaan en de mogelijkheden tijdens een studiedag. De MT-leden die de vragenlijst hebben ingevuld staan positief tegenover het gebruik van 'Vensters voor Verantwoording' door de school. Echter, er wordt (nog) geen aantoonbaar effectief gebruik gemaakt van de gegevens en de uitkomsten van deze gegevens.

Het bestuur van Het Stedelijk Lyceum vroeg zich bij aanvang van het project af of zij op de goede weg waren, met betrekking tot het gebruik van kwaliteitszorg binnen de verschillende locaties van de scholengemeenschap door (onder andere) het deelnemen aan 'Vensters voor Verantwoording'.

Uit het deelnemen aan 'Vensters voor Verantwoording' blijkt de geïnteresseerdheid met betrekking tot verantwoording voor het eigen handelen en welwillendheid met betrekking tot manieren voor schoolverbetering door middel van *data-use* (van de prestatiegegevens). Helaas is het project op dit moment nog niet voldoende doorgedrongen tot een erg belangrijke doelgroep, de docenten. Wanneer zij beter geïnformeerd zouden zijn over het bestaan van 'Vensters voor Verantwoording', over hoe men de data kan gebruiken en de resultaten van de eigen locatie, kan het eigenaarschap met betrekking tot (het gebruik van) de uitkomsten vergroot worden. Dit zou uiteindelijk kunnen leiden tot kwaliteitsverhoging en schoolverbetering van het onderwijs op de locaties.

Het blijkt dat het gebruik van de Venster-uitkomsten door de MT-leden erg positief wordt ervaren. Hierdoor kunnen zijzelf dan ook het best als ambassadeurs voor het gebruik van de prestatiegegevens uit de Vensters aangesteld worden. Daarnaast kan onder andere het huidige beleid met betrekking tot het werken in resultaatverantwoordelijke teams een bijdrage aan leveren aan het gebruik van gegevens (*data-use*), onder andere door deze teams te betrekken in het invoeren van gegevens in de 'Vensters' en door de participanten te leren hoe men effectief om kan gaan met gegevens. Dit zou kunnen leiden tot een vergroot eigenaarschap onder het schoolpersoneel.

Het is aan te raden dit onderzoek over 2 a 3 jaar nogmaals uit te voeren. Dit kan leiden tot een informatiebasis met betrekking tot het gebruik van informatie uit 'Vensters voor Verantwoording'. Er kan worden onderzocht of de bekendheid van het project gegroeid is en of het eigenaarschap en eventuele negatieve effecten met betrekking tot (het gebruik van) de prestatiegegevens onder de medewerkers van de scholengemeenschap gegroeid ofwel afgenomen is.

Summary

Accountability is increasingly important in education. Parents, pupils, policymakers and other stakeholders think it is important to know how quality is guaranteed and how public money is spent. A possibility for schools to learn how they perform and to show the outside world how they work on quality is to work on 'quality care'.

Quality care has various forms, lying in a continuum from *internal* to *external* quality care. Internal quality care consists of activities initiated by the school or institution itself. External quality care initiatives are initiated by persons or institutions outside the school. Results from school self evaluation are often used to assess the schools' own functioning, while external quality care activities (for example visits and judgments from the inspectorate or accreditation committees) aim to compare the school with other educational organisations, by comparing their performances or by comparing the performance of the school with other prior set standards.

This project is carried out under commission of 'Het Stedelijk Lyceum'. Since two years, this community of schools for public secondary education participates in the school accountability project 'Vensters voor Verantwoording' (literally translates 'Windows for accountability'). This project, started in 2007, was initiated by the 'VO-raad' (Dutch council for secondary education). The aim of this project is to contribute to the fairness and openness of the discussion about education between schools and their stakeholders, by providing them fair and useful information about the school performance and their output. Besides, schools can be compared based on the publicly disclosed performance information. This project has characteristics from internal quality care as well as external quality care. Schools provide their own (performance) data and information to the 'Vensters', after which they are shown to the interested parties in a preconceived pattern on a public website. Next to this, the more specific performance information (down to subject levels) can be found at the so called 'Managementvensters', the schools' private web space at the 'Vensters voor Verantwoording' website.

While writing, 96,5% of Dutch schools for secondary education participate this extensive accountability project. Expectations are that participation causes improvement of school quality and more effectiveness within the school, although this has never been examined. This seems a bit remarkably, because the inspectorate is using information from 'Vensters' in their judgement of a schools quality.

To contribute to the scientific knowledge base of 'Vensters voor Verantwoording' and to discover if these expected goals (better school quality and effectiveness) are met, it is advantageous to examine in what way the schools use the information from 'Vensters voor Verantwoording' and which effects this use has on the participating schools. This research has therefore focused on the existence of these expected effects in different locations of 'Het Stedelijk Lyceum'.

Based on the theory of school performance feedback systems (SPFS) a conceptual model was composed in order to show the expected relations between the use of a SPFS ('Vensters voor Verantwoording'), the conditions for use and the effects of the use. Literature shows that the use of quality care systems correlates positive to an increase of school quality and school effectiveness.

The practical research, consisting of different questionnaires for the teachers and school managers, has focused on exploring the experiences of respondents with respect to the 'Vensters voor Verantwoording', and the experienced effects of this use. The used questionnaires developed for this research, are inspired and partly based on the extensive questionnaire developed by Schildkamp

(2007), who investigated the use of a SPFS for primary education. In the end, 75 persons were found to fill in the answers to the questionnaires, 57 teachers and 18 school managers. The participating teachers were employed at three different school locations of 'Het Stedelijk Lyceum', namely 'Kottenpark', 'Zuid' and 'Zwering'. The results were processed in descriptive and statistical ways.

According to the outcomes of the questionnaires 28 of the 57 teachers (49,1%) don't know the accountability project 'Vensters voor Verantwoording'; don't know their own results nor do they use these results in their daily routine. The teachers who are familiar with 'Vensters voor Verantwoording' are generally positive about the use of this performance information.

The school managers ('MT-leden' in Dutch) are all familiar with the existence of 'Vensters voor Verantwoording', because the school board informed them about the existence and possibilities at a study day. All the participating school managers think it is important to have discussions about the functioning of the school, and they are almost unanimously positive about the fact that use of 'Vensters voor Verantwoording' is positive. However, the actual use of the data is not (yet) sufficient and effective.

At the start of participating in 'Vensters voor Verantwoording' the school board was not sure if they were evolving in the right direction, with regard to the construction of a stable quality care system for their locations.

Participating in 'Vensters voor Verantwoording' shows that the school is willing to show their performance to the outside world; in other words, that they are willing to take responsibility for their own actions, based on *data-use*. Unfortunately, the use of the actual gathered performance data is not yet adopted (enough) by a very important target group, the teachers. When they are better informed about the existence of 'Vensters voor Verantwoording', getting insight in the information and outcomes from their own location and the positive contribution data use can have on the school quality the ownership with reference to (the use of) the output data raises. In the end this may lead to increased school quality and school effectiveness.

Next to this, the school managers and location leaders experience the use of 'Vensters voor Verantwoording' as very positive. Because of this, they should be pointed out as ambassadors for the use of outcomes from 'Vensters voor Verantwoording'. Also, the current policy of working in result-responsible teams can contribute to the data-use within the school, for example by involving them in the information supply for the 'Vensters voor Verantwoording' and by teaching the teachers how to use performance information effectively. This may lead to an expanded feeling of ownership among school staff.

The last advice is to replicate this research in two or three years. This may lead to a knowledge base with regard to the use of data from 'Vensters voor Verantwoording'. It will provide information about eventual growth of use of performance information, about the growth of ownership and eventual negative effects of the use of the results.

Voorwoord

Dit is hem dan, mijn master-scriptie. Het eindresultaat van een onderzoek naar het gebruik van 'Vensters voor Verantwoording' bij Het Stedelijk Lyceum in Enschede. 'Vensters voor Verantwoording' is omvangrijk *accountability*-project voor scholen in het voortgezet onderwijs, onder supervisie van de VO-raad. Deze thesis vormt voor mij de apotheose van mijn studie Educational Science and Technology. Tijdens deze opleiding en het onderzoek heb ik veel geleerd over het concept en gebruik van *accountability* en *data-use* in het onderwijs, evenals effecten die deze concepten hebben op het functioneren van onderwijskundig personeel en verbetering van het onderwijs.

Veel personen hebben geholpen bij de totstandkoming van deze scriptie, die ik via deze weg graag zou willen bedanken.

Binnen Het Stedelijk Lyceum ben ik perfect begeleid door mevrouw Marijke Kraak. Zij heeft er voor gezorgd dat ik snel en soepel mijn weg binnen de organisatie kon vinden. Zonder het leveren van de informatie, belangrijke documenten en openheid had ik deze scriptie nooit kunnen schrijven. Verder wil ik ook Jan, Rosalinda en Karin bedanken voor de gezellige samenwerking gedurende mijn tijd op het Bestuursbureau. Ook wil ik alle docenten, MT-leden en het bestuur van Het Stedelijk Lyceum bedanken. Zonder hun steun was het voor mij niet mogelijk geweest het onderzoek uit te voeren.

Daarnaast zou ik graag mijn begeleidster, mevrouw Melanie Ehren willen bedanken. De prettige begeleiding, het meedenken over het onderwerp, het verschillende malen doornemen van het verslag en de nuttige tips hebben mij veel interessante nieuwe inzichten gegeven. Tevens wil ik Hans Luyten, mijn tweede begeleider, bedanken. Heel erg bedankt voor uw tijd!

Voor alle steun tijdens het schrijfproces wil ik graag mijn vrienden en collega's bedanken. Jullie 'vind-ik-leuks' op Facebook, sms'jes en telefoontjes hebben mij erg geholpen gemotiveerd te blijven. Ook wil ik mijn ouders, tevens fanatieke meelezers bedanken. Pap, bedankt voor het eindeloze geduld en het beschikbaar stellen van je computer. Mam, bedankt voor het doorlezen en becommentariëren van mijn stukken, het geven van kritische noten en aanmoediging!

Daarnaast wil ik Liesbet en Bill Spinhoven- van Oosten bedanken. Zij hebben mij in de laatste fase van het proces een fijne inspirerende werkplek geboden om het verslag af te kunnen ronden, waarvoor mijn hartelijke dank!

Tot slot, maar zeker niet als laatst wil ik Joost bedanken. Samen met mijn ouders heeft hij alles in het werk gesteld, waardoor ik deze master-titel kon behalen!

Bedankt allen!

Hilda,
april 2013

Inhoudsopgave

	Blz.
Samenvatting.....	3
Summary.....	5
Voorwoord.....	7
Inhoudsopgave.....	8
1. Introductie.....	10
1.1. Inleiding	10
1.2. Opdrachtgever	11
1.3. Probleemstelling en Onderzoeksvragen	11
1.4. Doel en Relevantie van het Onderzoek	12
1.5. Leeswijzer	13
2. Context van het Onderzoek.....	14
2.1. Inleiding	14
2.2. Kwaliteitszorg in het Voortgezet Onderwijs in Nederland	14
2.3. Vensters voor Verantwoording	16
2.4. Vensters voor Verantwoording op Het Stedelijk Lyceum	18
3. Theoretisch Kader.....	20
3.1. Inleiding	20
3.2. Schooleffectiviteit en Effectieve Scholenonderzoek	20
3.3. School Performance Feedback Systems	22
3.4. Vensters voor Verantwoording als School Performance Feedback System	23
3.5. Gebruik van uitkomsten uit een School Performance Feedback System	23
3.6. Conceptueel model	25
4. Methode.....	29
4.1. Inleiding	29
4.2. De Onderzoeksmethode	29
4.3. De Respondenten	30
4.4. Instrumenten en Dataverzameling	30
4.5. Data-analyse	31
4.6. Betrouwbaarheid en Validiteit	33
5. Onderzoeksresultaten.....	35
5.1. Inleiding	35
5.2. Deelvraag 1: Het gebruik van prestatiegegevens uit Vensters voor Verantwoording	35
5.3. Deelvraag 2: Factoren die van invloed zijn op het gebruik van prestatiegegevens	38
5.4. Deelvraag 3: Effecten van het gebruik van prestatiegegevens uit Vensters voor Verantwoording	40
6. Conclusie.....	44
6.1. Inleiding	44
6.2. Conclusies	45
6.2.1. <i>Op welke manier worden de prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording' gebruikt bij Het Stedelijk Lyceum?</i>	45
6.2.2. <i>Welke factoren zijn van invloed op het gebruik van de prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording'?</i>	46
6.2.3. <i>Welke effecten heeft het gebruik van de prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording'?</i>	46
6.2.4. Beantwoording van de Hoofdvraag	47
6.4. Aanbevelingen aan Het Stedelijk Lyceum	47
6.5. Beperkingen van het Onderzoek	48
6.6. Aanbevelingen voor verder onderzoek	49
Literatuurlijst.....	50

Bijlage 1: Locatielijst Het Stedelijk Lyceum
Bijlage 2: Indicatorenlijst Vensters voor Verantwoording
Bijlage 3: Mail aan locatieleider
Bijlage 4: Enquête docenten
Bijlage 5: Enquête MT-leden
Bijlage 6: Schaalconstructie-proces
Bijlage 7: Beschrijvende informatie items docenten
Bijlage 8: Beschrijvende informatie items MT-leden
Bijlage 9: Gegeven antwoorden op open vragen

Hoofdstuk 1: Introductie

1.1 Inleiding

1.2 Opdrachtgever

1.3 Probleemstelling en Onderzoeksvragen

1.4 Doel en Relevantie van het Onderzoek

1.5 Leeswijzer

1.1 Inleiding

Dit onderzoek gaat over het gebruik en de effecten van prestatiegegevens uit ‘Vensters voor Verantwoording’, een omvangrijk *accountability*-project onder regie van de VO-raad, dat tot doel heeft de discussie omtrent het voortgezet onderwijs te voorzien van eerlijke, recente prestatiegegevens om zodoende transparantie en correctheid van de dialoog tussen verschillende stakeholders van het onderwijs te bevorderen.

De ontwikkeling van ‘Vensters voor Verantwoording’ past in de (wereldwijde) trend van het afleggen van meer verantwoording (in de internationale literatuur *accountability* genoemd) voor het gevoerde beleid door de onderwijssector. Het doel van deze verantwoording is het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs en het geven van inzicht in de besteding van publiek geld.

Daarnaast is er in West-Europa de afgelopen twee decennia een sterke (politieke) verandering zichtbaar in het gevoerde onderwijsbeleid. Naast dat het verbeteren van de onderwijskwaliteit een centrale doelstelling is geworden in veel landen (Wastiau-Schlüter, 2004), worden verantwoordelijkheden voor onder meer kwaliteit en resultaten van het onderwijs steeds meer gedecentraliseerd (Hofman et al., 2004a; Hofman et al., 2004b). Ook wordt in deze landen steeds meer nadruk gelegd op de verantwoordelijkheid van scholen zelf, met betrekking tot het gevoerde beleid en de kwaliteit van het onderwijs (Hofman et al., 2008; Inspectie van het Onderwijs, 2006; Janssens & de Wolf, 2007).

Deze decentralisatietrend en het afleggen van verantwoording voor het gevoerde beleid is ook in Nederland zichtbaar, hoewel Nederlandse scholen al van oudsher een aanzienlijke hoeveelheid autonomie en eigen verantwoordelijkheid kennen. Deze grote vrijheid met betrekking tot het kiezen van religieuze, ideologische en pedagogische principes, als ook de manier waarop de onderwijsactiviteiten worden georganiseerd, is uniek in de wereld (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 1999).

Een veelbelovende, maar helaas nog niet alom gebruikte, manier om aan schoolverbetering te werken en om verantwoording af te leggen is het bezig zijn met kwaliteitszorg. Bij het ontwikkelen en uitvoeren van een goed kwaliteitszorgbeleid, worden alle facetten van kwaliteit van de school gebruikt voor het afleggen van verantwoording. Doordat het werken aan kwaliteitszorg onder andere kan bijdragen aan het afleggen van verantwoording aan stakeholders, is er sprake van groeiende aandacht voor kwaliteitszorg in het onderwijs (Doolaard, 2001; Inspectie van het Onderwijs, 2009; Vanhoof & van Petegem, 2007).

De afgelopen jaren zijn er veel verschillende kwaliteitszorginterventies en -systemen ontwikkeld die scholen kunnen helpen bij het voldoen aan hun *accountability*-plicht (voorbeelden hiervan zijn ZEBO, SAM en het ABC+-model). Het onderzoeken en gebruiken hiervan leidt tot de doelen van de interventies zoals deze oorspronkelijk bedoeld waren, of als voorbeeld voor de ontwikkeling van weer nieuwe kwaliteitszorginterventies en -systemen.

In dit onderzoek zal worden onderzocht op welke manier 'Vensters voor Verantwoording' als nieuw, veelgebruikt kwaliteitszorgsysteem wordt gebruikt en of dit leidt tot de doelen van een *accountability*-project, zoals hierboven beschreven.

Dit hoofdstuk vormt een introductie op het uitgevoerde onderzoek. In paragraaf 1.2. wordt Het Stedelijk Lyceum als opdrachtgever voor het onderzoek beschreven. Paragraaf 1.3. bevat de probleemstelling en de onderzoeksvragen van het onderzoek en 1.4. gaat dieper in op de doelen en relevantie van het onderzoek. Tot slot bevat paragraaf 1.5 een uitgebreide leeswijzer voor de rest van het verslag.

1.2 Opdrachtgever

Het onderzoek dat uitgevoerd is voor dit project, is uitgevoerd voor Het Stedelijk Lyceum in Enschede. Het Stedelijk Lyceum is een scholengemeenschap voor openbaar voortgezet onderwijs, welke ook te maken heeft met de ontwikkelingen zoals geschetst in de voorgaande paragraaf. Binnen stichting Het Stedelijk Lyceum worden zeven locaties bestuurd, de beschrijvingen hiervan staan in bijlage 1: Locatielijst Het Stedelijk Lyceum.

Het Stedelijk Lyceum streeft naar onderwijs van hoge kwaliteit voor iedere leerling, op ieder niveau. In het 'Strategisch Beleidsplan 2010-2014' (Het Stedelijk Lyceum, 2010) is kwaliteitszorg opgenomen als één van de centrale domeinen, dit betekent dat het onderwerp op alle aandacht en steun van het bestuur mag rekenen bij de uitvoering van alle activiteiten met betrekking tot het onderwerp. De laatste jaren wordt er door het brede management van de locaties en het bestuur hard gewerkt om een goed systeem voor kwaliteitszorg in te richten.

Het Stedelijk Lyceum is in het schooljaar 2010-2011, naast verschillende andere kwaliteitszorg-interventies (waaronder o.a. het werken in resultaatverantwoordelijke teams, en het invoeren van een cyclus van collegiale visitatie) gestart met het 'Vensters voor Verantwoording'-project. Door deelname aan dit project wil men voor zichzelf en de stakeholders inzichtelijk maken hoe er gepresteerd wordt op de verschillende locaties, in vergelijking tot elkaar en andere scholen.

De vraag van Het Stedelijk Lyceum heeft betrekking op de uitvoering van het kwaliteitszorgbeleid. Men vraagt zich af of ze met haar huidige kwaliteitszorgbeleid op de goede weg zijn en of het gebruik van de interventies bijdraagt aan de verbetering van de schoolkwaliteit. Dit onderzoek draagt voor het Stedelijk Lyceum bij aan kennis rondom het gebruik van de 'Vensters voor Verantwoording' en welke factoren op het gebruik van invloed zijn. Ook wordt het huidige effect, zoals dit gevoeld wordt door de medewerkers, onderzocht op verschillende locaties.

1.3 Probleemstelling en Onderzoeksvragen

De onderwijsinspectie constateert dat schoolbesturen de afgelopen jaren in het algemeen de bedrijfsvoering van scholen beter op orde hebben. Helaas blijft de ontwikkeling van kwaliteitszorg en het systematisch werken hieraan nog achter. Hierdoor zijn deze besturen onvoldoende in staat te signaleren waar het onderwijs verbeterd kan worden (Inspectie van het Onderwijs, 2012). Ondanks dat het zichtbaar is dat scholen er hard mee bezig zijn, lijkt er een groot gebrek te zijn aan systematiek en reflectie bij het werken aan kwaliteitszorg (Horsman, 2008).

Een ander punt van aandacht is het feit dat veel onderwijsvernieuwingen van de laatste tijd van bovenaf geïnitieerd worden door schoolleiding en overheid. Dit roept kritiek van veel leraren op: ze zouden als professional te weinig ruimte krijgen om sturing te geven aan hun eigen beroepskwaliteit

en hun eigen leren. Ook zouden zij het eigenaarschap met betrekking tot het onderwijs en de eigen professionele kwaliteit meer en sneller kwijtraken (Snoek & Krüger, 2007). Deelname aan 'Vensters voor Verantwoording' als kwaliteitszorginterventie is binnen Het Stedelijk Lyceum besloten door het schoolmanagement en bestuur. De vraag is welk effect dit heeft op het gebruik van de interventie door het onderwijspersoneel van de school.

Naar aanleiding van deze ontwikkelingen is binnen Het Stedelijk Lyceum behoefte ontstaan aan duidelijkheid omtrent het gebruik en het effect van de prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording'. Niet alleen wil men graag weten hoe de docenten omgaan met de gegevens, maar ook hoe leden van managementteams de uitkomsten inzetten.

Ook wil men graag informatie over de houding en het eigenaarschap van de docenten en managementteams met betrekking tot het gebruik van deze prestatie-informatie. Uit onderzoek blijkt namelijk dat een positieve houding met betrekking tot zelfevaluatie een voorwaarde is voor een succesvol gebruik van de gegevens die uit de zelfevaluatie naar voren komen (Vanhoof et al.; 2009). Binnen Het Stedelijk Lyceum is het echter niet duidelijk wat de medewerkers vinden van het gebruik van de kwaliteitszorgsystemen; 'Vensters voor Verantwoording' in het bijzonder.

Uit deze probleemstelling is de volgende hoofdvraag afgeleid:

'Tot welk effect leidt het huidige gebruik van de prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording' op verschillende locaties van Het Stedelijk Lyceum in Enschede?'

Om deze vraag zo compleet en uitgebreid mogelijk te beantwoorden, worden in dit verslag de volgende deelvragen beantwoord:

- Op welke manier worden de prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording' gebruikt bij Het Stedelijk Lyceum?
- Welke factoren zijn van invloed op het gebruik van de prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording'?
- Welke effecten heeft het gebruik van de prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording'?

1.4 Doel en Relevantie van het Onderzoek

Op basis van de hierboven beschreven onderzoeksvragen, zijn de volgende doelstellingen voor het literatuuronderzoek geformuleerd:

- In kaart brengen op welke manier kwaliteitszorg in Nederland ingezet wordt.
- In kaart brengen welke effecten het gebruik van een kwaliteitszorgsysteem/ een school performance feedback system (SPFS) kan hebben binnen een onderwijsorganisatie.
- In kaart brengen wat er bekend is over 'Vensters voor Verantwoording' in de literatuur.

Het onderzoek dat volgt uit de vragen en doelstellingen zoals hierboven omschreven, is voor verschillende doelgroepen van belang, om verschillende redenen. Hieronder zal per doelgroep benoemd worden waarom het onderzoek relevant is.

- *Het Stedelijk Lyceum:* Door het onderzoek weten zij of ze door het deelnemen aan 'Vensters voor Verantwoording' op de goede weg zijn wat betreft zelfevaluatie en verantwoording naar stakeholders. Ook krijgen ze meer inzicht in de betrokkenheid en het eigenaarschap van docenten en leden van managementteams met betrekking tot dit kwaliteitszorgsysteem.

- *VO-raad*: De VO-raad kan, als initiatiefnemer voor het 'Vensters voor Verantwoording'-project, met de uitkomsten van dit onderzoek zien op welke manier het gebruik van de prestatiegegevens geëvalueerd kan worden binnen scholen voor voortgezet onderwijs. Ook kan het door de beschrijving van het project in het licht van wetenschappelijk onderzoek zelf zien, waar eventuele hiaten zitten in het onderzoek.
- *Wetenschap*: Door middel van het onderzoek wordt een bijdrage geleverd aan de kennisbasis omtrent het gebruik van kwaliteitszorgsystemen in het voortgezet onderwijs in Nederland. Tot op heden is er onder deze doelgroep nog maar weinig praktijkonderzoek verricht.
- *Voortgezet onderwijs in Nederland*: Scholen voor voortgezet onderwijs in Nederland kunnen door dit onderzoek meer inzicht krijgen in methoden om kwaliteitszorgsystemen en -interventies te onderzoeken. Daarnaast kunnen zij door dit onderzoek meer informatie krijgen over de achtergrond van kwaliteitszorg en waarom dit zo belangrijk is.

I.5 Leeswijzer

In dit hoofdstuk heeft u kunnen lezen welke onderwerpen in dit verslag centraal zullen staan. De verdere opbouw van dit hoofdstuk is als volgt: in hoofdstuk 2 wordt gedetailleerder ingegaan op de context van het onderzoek. Een uitvoerige omschrijving van kwaliteitszorg in Nederland, het project 'Vensters voor Verantwoording' en Het Stedelijk Lyceum als opdrachtgever voor het project zullen in dit hoofdstuk de revue passeren. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 ingegaan op de theorie achter deze onderwerpen en zal op basis van informatie uit wetenschappelijke literatuur een theoretisch kader met betrekking tot het onderzoeksproject geschetst worden. Dit resulteert in een conceptueel model voor het onderzoeken van 'Vensters voor Verantwoording' als kwaliteitszorgsysteem.

In hoofdstuk 4 wordt de onderzoeksmethode uitgebreid beschreven. Er wordt meer informatie gegeven op welke manier het praktijkonderzoek, passend bij dit onderzoeksproject, is uitgevoerd. Daarna worden in hoofdstuk 5 de onderzoekresultaten op een overzichtelijke wijze gepresenteerd. Tot slot worden in hoofdstuk 6 conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan. Aansluitend wordt er gereflecteerd op de beperkingen van het onderzoek en worden er aanbevelingen gedaan voor verder onderzoek.

Hoofdstuk 2: Context van het Onderzoek

2.1 Inleiding

2.2 Kwaliteitszorg in het Voortgezet Onderwijs in Nederland

2.3 Vensters voor Verantwoording

2.4 Vensters voor Verantwoording op Het Stedelijk Lyceum

2.1 Inleiding

Uit het vorige hoofdstuk is duidelijk geworden dat er de afgelopen jaren veel veranderd is wat betreft de verantwoordingsplicht van scholen. Meer en meer worden zij zelf verantwoordelijk gesteld voor de kwaliteit en effectiviteit van hun handelen. Ook zijn scholen meer aan kwaliteitszorg gaan doen om bij te dragen aan deze verantwoordingsplicht.

In dit hoofdstuk zal deze context waarin dit onderzoekproject zich afspeelt uitgebreid worden beschreven. Eerst wordt een beeld geschetst van de huidige stand van zaken met betrekking tot het gebruik van kwaliteitszorg in het voortgezet onderwijs in Nederland. Daarna volgt een uitgebreide omschrijving van het *accountability*-project 'Vensters voor verantwoording'. Er zal informatie gegeven worden over wat het project inhoudt, waarom het is gestart, door en voor wie het ontwikkeld is en wat er met het project bereikt kan worden. Tot slot wordt er in de laatste paragraaf ingegaan op de Het Stedelijk Lyceum als opdrachtgever van dit onderzoeksproject. Hier zal worden beschreven op welke manier de scholengemeenschap bezig is met 'Vensters voor Verantwoording'.

Daarna zal in het volgende hoofdstuk een theoretisch kader worden opgesteld, op basis van de begrippen en concepten die gebruikt worden en passen in de context van het onderzoek.

2.2 Kwaliteitszorg in het Voortgezet Onderwijs in Nederland

In deze paragraaf wordt beschreven op welke manier er gewerkt wordt aan kwaliteitszorg in het voortgezet onderwijs in Nederland. Hiervoor is het belangrijk te weten wat kwaliteitszorg precies inhoudt.

In 'kwaliteitszorg' zit het woord *kwaliteit*. Hoewel na een rondgang in de literatuur blijkt dat er veel verschillende definities bestaan voor kwaliteit, is geen enkele definitie gelijk. Zoals Bakker en Steenberghe-Meertens (2002) stellen: een objectieve definitie van het begrip kwaliteit bestaat niet, ondanks dat een ieder instinctief begrijpt wat er mee bedoeld wordt.

Het begrip kwaliteit heeft verschillende facetten en dimensies (iedereen kan er verschillende aspecten in meenemen). Dit maakt het belangrijk om altijd goed te beschrijven wie welke normen en belangen heeft in een situatie.

De normen en belangen die men hanteert bij de beoordeling van een onderwijsinstelling kunnen sterk uiteen lopen. Deze verschillen worden veroorzaakt door de relatie die iemand met de school heeft. Docenten, ouders, leerlingen, beleidsmakers, schoolleiders en onderzoekers hebben elk eigen perspectieven op hoe het onderwijs er ideaaltypisch uit zou moeten zien. Bij de openbaarmaking van prestatiegegevens van onderwijsinstellingen dient men rekening te houden met deze verschillende perspectieven.

Voor het begrip kwaliteitszorg sluiten wij aan bij de uitleg van Hendriks (2001), die kwaliteitszorg omschrijft als het proces van het verbeteren en verantwoorden van de kwaliteit van onderwijs,

waarbij de relevante stakeholders betrokken worden en er sprake is van een samenhangend, continu en systematisch proces.

Kwaliteitszorg vindt niet alleen plaats in het onderwijs. Ook in andere branches wordt er in toenemende mate aandacht besteed aan het onderzoeken van en werken aan de behaalde kwaliteit. In de zorg, de dienstverlening en in de productie neemt de aandacht voor kwaliteitszorg toe.

Daarnaast is het werken aan kwaliteitszorg niet meer een zaak die is voorbehouden aan het basis en voortgezet onderwijs. Inmiddels werken ook MBO-, HBO- en WO-instellingen aan kwaliteitszorg, niet in de laatste plaats omdat zij te maken hebben met accreditatie van hun opleidingen en publicatie van de behaalde prestatiegegevens aan de buitenwereld. Dit maakt dat niet alleen door de overheid gefinancierde onderwijsinstellingen, maar ook private en deels gesubsidieerde onderwijsaanbieders een kwaliteitszorgbeleid ontwikkelen.

Redenen voor kwaliteitszorg

Naast de hierboven genoemde verklaringen zijn er volgens Horsman (2008) nog andere verklaringen te geven voor het bewuster nadenken over de eigen kwaliteit door scholen voor voortgezet onderwijs. Een eerste verklaring is de publicatie van ranglijsten (van bijvoorbeeld *Trouw* en *Elsevier*) en openbare inspectieoordelen. Voornamelijk wanneer deze oordelen onvoldoende zijn, kan dit een aanleiding zijn om de (onderwijs)kwaliteit schoolbreed te bespreken en te verbeteren. Een tweede verklaring is het denken omtrent 'permanente schoolontwikkeling'. Dit is het verlangen van scholen zelf zich te kunnen vergelijken met anderen. De wens om kennis te hebben over het eigen presteren als startpunt voor schoolontwikkeling en de noodzaak te weten of beloften worden waargemaakt, vormen sterke uitgangspunten voor het ontwikkelen van een goed kwaliteitsbeleid. Tot slot zijn scholen vanaf 1 augustus 1998 op grond van de WVO (Wet op het Voortgezet Onderwijs) wettelijk verplicht om systematisch de kwaliteit van het onderwijs te bewaken en maatregelen te nemen om de kwaliteit te behouden en zo nodig te verbeteren.

De onderwijsinspectie gebruikt voor het voortgezet onderwijs zelfs uitkomsten uit het kwaliteitszorgsysteem 'Vensters voor Verantwoording' om de oordelen op te baseren, hierover volgt meer informatie in de volgende paragraaf.

Interne en externe kwaliteitszorg

Er zijn veel verschillende manieren om te werken aan kwaliteitszorg. In de literatuur wordt een verschil gemaakt tussen vormen van interne kwaliteitszorg en vormen van externe kwaliteitszorg om de interventies en systemen te typeren.

Schlusmans (2010) stelt dat er sprake is van activiteiten voor *interne kwaliteitszorg* wanneer deze worden geïnitieerd en ondernemen door instellingen zelf. Bij interne kwaliteitszorg van een onderwijsinstelling gaat het om de zelfevaluatie van de school. Men kijkt bij deze manier van kwaliteitszorg naar het eigen functioneren en naar de gerealiseerde uitkomsten, waarna men onderzoekt op welke wijze deze behouden en eventueel verbeterd kunnen worden.

School-zelfevaluatie is evaluatie die zich kenmerkt doordat de school de onderwijskwaliteit zelf vaststelt, bewaakt, ontwikkelt en verbetert (Vanhoof & Van Petegem, 2007). Volgens Tjio (2005) heeft een goede en succesvolle zelfevaluatie verschillende belangrijke kenmerken. De zelfevaluatie:

- is gericht op het verzamelen van informatie over de conditie, de doelen en de prestaties van de school;
- is gericht op de verbetering en ontwikkeling van de school;
- wordt uitgevoerd door de school zelf en de resultaten zijn alleen voor de school zelf bedoeld;
- is een totaal aan activiteiten, waarbij iedereen binnen de school is betrokken;
- wordt ontwikkeld vanuit een samenhangend en systematisch beoordelings- en evaluatieproces; en
- leidt tot acties met betrekking tot activiteiten en/of het beleid van de school.

Er is sprake van *externe kwaliteitszorg* wanneer het initiatief voor de activiteiten bij personen of instellingen buiten de eigen organisatie ligt (Schlusmans, 2010). Bij externe kwaliteitszorg van scholen kan het in dit geval bijvoorbeeld gaan om bezoeken en inspecties van overheidsorganen, visitatie- en accreditatieorganisaties.

Externe kwaliteitszorg kan door verschillende initiatiefnemers ingezet worden. Voorbeelden hiervan zijn bezoeken van de onderwijsinspectie en school performance feedback systems (SPFS's), waarbij externe partijen het initiatief nemen.

Informatie die de onderwijsinspectie op een school verzameld wordt voornamelijk gebruikt voor verantwoording van de school, hoewel het ook voor vergelijking gebruikt kan worden. De informatie en uitkomsten uit een SPFS (*data-feedback*) wordt echter vaak besproken in de persoonlijke en discrete sfeer van de schoolorganisatie zelf, hierdoor wordt deze informatie veelal het meest gebruikt voor schoolverbetering.

Regelmatig zijn kwaliteitszorginstrumenten en/of -systemen niet de vatten in de beschrijving van interne ofwel externe kwaliteitszorg. Hieruit blijkt dat interne en externe kwaliteitszorg geen statische begrippen zijn.

In deze paragraaf is al meerdere malen het begrip kwaliteitszorgsysteem gebruikt. Ook voor dit begrip zijn verschillende definities in de literatuur terug te vinden. Gebruik makend van de verschillende definities (o.a. Van Dam, 2002; Hendriks, 2001) wordt er binnen dit onderzoek gebruik gemaakt van de volgende omschrijving: Een kwaliteitszorgsysteem is een systeem (in de breedste zin van het woord), dat het mogelijk maakt voor een onderwijsinstelling samenhangend, continu en systematisch aan het onderzoeken, het verhogen en het borgen van de aangeboden kwaliteit kan werken.

2.3 Vensters voor Verantwoording

Zoals in hoofdstuk I beschreven is, gaat dit onderzoek over het gebruik en de effecten van prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording'. Inmiddels is dit omvangrijke *accountability*-project een belangrijk kwaliteitszorgsysteem voor het Nederlandse voortgezet onderwijs geworden.

Vaak zijn er over het onderwijs veel verschillende meningen en interpretaties over het presteren van scholen. Om de regie van het maatschappelijke debat over (de kwaliteit van) het onderwijs bij de scholen te leggen, is de VO-raad het project 'Vensters voor Verantwoording' gestart (Van den Idsert & Jansen, 2010). Door middel van effectief gebruik van de informatie uit de zogenaamde 'Vensters', is het voor een school voor voortgezet onderwijs mogelijk een kwalitatief hoogstaande transparante dialoog te hebben met relevante belanghebbenden, bijvoorbeeld ouders van leerlingen en beleidsmakers.

‘Vensters voor Verantwoording’ is gestart in 2007 onder regie van de VO-raad met 150 pilot-scholen die hebben bijgedragen aan het ontwikkelen van een operationeel instrumentarium van variabelen, die geacht worden onderwijskwaliteit te verklaren. Dit instrumentarium bevat (ruim) 20 variabelen waarmee scholen kunnen laten zien hoe zij presteren. De definities van deze indicatoren zijn door de scholen zelf opgesteld, de variabelen zelf zijn meegenomen uit twee eerdere projecten van de VO-raad, te weten ‘Boardroom VO’ en ‘STOPINFO’. In deze 2 projecten zijn 20 indicatoren vastgesteld waarop scholen zichzelf willen verantwoorden (Van Nes et al., 2010).

In ‘Vensters voor Verantwoording’ wordt alle cijfermatige informatie van scholen in het voortgezet onderwijs verzameld in één digitaal systeem. Sommige informatie wordt aangeleverd door de scholen zelf (decentrale aanlevering), andere informatie wordt aangeleverd door DUO (Dienst Uitvoering Onderwijs), het ministerie van OCW en de onderwijsinspectie (centrale aanlevering). De decentrale gegevens kunnen door de scholen op verschillende manieren worden aangeleverd, namelijk handmatig via een webkoppeling met het door de school gebruikte systeem of door een webkoppeling met een externe leverancier. Een voorbeeld van deze laatste manier is een tevredenheidonderzoek onder leerlingen en ouders (Vensters voor Verantwoording, 2010).

Na aanlevering wordt de informatie bewerkt en openbaar gemaakt, waarna scholen een toelichting kunnen geven bij de feiten en cijfers die gepubliceerd worden. Tot slot kunnen scholen met elkaar vergeleken worden, sommige cijfers worden hiertoe zelfs in landelijke vergelijkingsgroepen (*benchmark*) gepubliceerd.

De indicatoren waarop een school ‘gescoord’ wordt, zijn ingedeeld in verschillende deelterreinen, namelijk: Algemeen, Kwaliteit, Onderwijsbeleid, Resultaten en Bedrijfsvoering. Voor scholen die praktijkonderwijs aanbieden is een zesde deelterrein toegevoegd, de ‘PrO’. In de onderstaande tabel worden deze deelterreinen met de bijbehorende indicatoren weergegeven. Ook worden de centrale en decentrale indicatoren van elkaar gescheiden.

Algemeen	Kwaliteit	Onderwijsbeleid
- Deze school (combinatie <i>centraal</i> en <i>decentraal</i>) <i>Aantal leerlingen</i> <i>Marktaandeel/voedingsgebied</i> <i>Profiel- en sectorkeuze</i>	- Tevredenheid leerlingen - Tevredenheid ouders - Toeleverend/afnemend onderwijs - Schoolklimaat en veiligheid - Externe evaluaties	- Schoolplan - Zorgplan - Samenwerking - Onderwijstijd <i>Kenmerken leerlingen</i>
Resultaten	Bedrijfsvoering	PrO
<i>Slaagpercentages</i> <i>Examencijfers</i> <i>Doorstroom en uitstroom</i> <i>Tussentijds van school</i>	<i>Financiën</i> - Schoolkosten <i>Personeel</i> <i>Ziekteverzuim</i> - Scholingsuitgaven <i>Leerlingenaantal/personeel</i>	<i>Behaalde diploma's en certificaten</i> <i>Plaatsing leerlingen</i> <i>Bestendigheid plaatsing</i>

Tabel 2.3: deelterreinen met indicatoren ‘Vensters voor Verantwoording’ (recht=decentraal, cursief=centraal)

Voor een meer uitgebreide omschrijving van de indicatoren is in bijlage 2 een uitgebreid overzicht met allerlei informatie opgenomen. Deze informatie heeft betrekking op de 20 verschillende indicatoren (aangevuld door de indicator ‘Algemeen’) die gevuld worden wanneer ‘Vensters voor Verantwoording’ binnen een school gebruikt wordt. De indicatoren voor het praktijkonderwijs (PrO) zijn hier achterwege gelaten, omdat deze binnen het onderzoek niet relevant zijn. In de bijlage wordt voor elke indicator een aantal vaste velden ingevuld, namelijk: de naam van de beschreven indicator, de nummering van de organisatie van de ‘Vensters’, onder welk deelterrein een indicator valt, een

korte omschrijving van wat de indicator inhoudt en tot slot wie er verantwoordelijk is voor het invullen ervan. Deze informatie is een samenvatting van de uitgebreide omschrijvingen van Van Nes et al. (2010).

Op dit moment zijn 96,5% van de Nederlandse scholen voor voortgezet onderwijs aangesloten bij het project 'Vensters voor Verantwoording'. 84,6% van de deelnemende scholen heeft alle 'Vensters' al volledig gevuld. De ene school die deelneemt aan 'Vensters voor Verantwoording' ververst de gegevens op dit moment al voor de derde keer, waar andere scholen nog maar net beginnen. Op het moment van schrijven zijn er 46 scholen (22 besturen) die (nog) geen contract hebben gesloten met 'Vensters voor Verantwoording'.

Deelname aan 'Vensters voor Verantwoording' zorgt voor verschillende soorten output. Zodoende zijn (prestatie-)gegevens uit 'Vensters voor Verantwoording' bruikbaar voor het werken aan interne als ook externe kwaliteitszorg. Enerzijds is er output voor de buitenwereld, anderzijds is er output die intern gebruikt kan worden voor zelfevaluatie van de school. Deze openbare output kan worden gebruikt voor discussies met betrekking tot *accountability* en schoolkwaliteit, daarnaast is het mogelijk met deze informatie scholen met elkaar of met het landelijk gemiddelde te vergelijken. De informatie waar het hier om gaat is per school te bekijken via de website www.schoolvo.nl en kan via de 'Managementvensters' ook gepubliceerd worden op de website van de school. Daarnaast kunnen er via deze 'Managementvensters' overzichten van resultaten van de school en per vak gegeven worden; informatie die door scholen gebruikt kan worden voor zelfevaluatie. Door het gebruiken van deze prestatiegegevens (*data-use*) is het de verwachting dat uiteindelijk de opbrengsten van het onderwijs verhoogd zullen worden.

Scholen kunnen zelf kiezen welke informatie er gepubliceerd wordt via de website, maar de organisatie van 'Vensters voor Verantwoording' adviseert zo recent mogelijke informatie te plaatsen, zelfs wanneer deze misschien niet het meest gunstige is voor de positie van de school. Op deze manier blijft de dialoog met de belanghebbenden zo eerlijk, open en transparant mogelijk en worden eventuele verbeteringen snel en duidelijk zichtbaar gemaakt.

Op 1 februari 2010 hebben de Nederlandse onderwijsinspectie en de VO-raad een overeenkomst ondertekend waarin verschillende afspraken rondom het gebruik van 'Vensters voor Verantwoording' zijn opgenomen en vastgelegd. Naar aanleiding van het overheidsbeleid, dat erop gericht is de lastendruk voor scholen te verlagen, is tussen beide afgesproken dat de onderwijsinspectie niet meer zal vragen naar de gegevens die door de scholen reeds zijn aangeleverd voor het vullen van de 'Vensters voor Verantwoording'. Ook zullen scholen die alle indicatoren hebben ingevuld met recente gegevens merkbaar minder door de onderwijsinspectie bevestigd worden (<http://www.venstersvoorverantwoording.nl/nl-NL/news/56/Afspraken-met-Inspectie-definitief.aspx>).

2.4 Vensters voor Verantwoording op Het Stedelijk Lyceum

Van den Eck & Boogaard (2007) stellen dat een goed kwaliteitszorgsysteem leidt tot meer samenhang binnen een school, waardoor keuzes binnen de school op verschillende beleidsterreinen beter op elkaar afgestemd kunnen worden. Tot nu toe zijn er echter nog maar weinig scholen die op een systematische, cyclische manier met kwaliteitszorg bezig zijn en die daarbij ook consequent bezig zijn met de functie van schoolontwikkeling, een term die daar onherroepelijk bij hoort (Inspectie van het Onderwijs, 2003, 2007; Hofman et al., 2004a, 2005; Blok et al., 2006; Van Eck & Boogaard, 2007).

Omdat het bestuur en management van Het Stedelijk Lyceum zich bewust is van bovenstaande ontwikkelingen, is men bezig met het ontwikkelen van een samenhangend geheel van kwaliteitszorginterventies, waaronder onder andere deelname aan 'Vensters voor Verantwoording', het opzetten van een collegiale visitatiecyclus en het werken in resultaatgerichte teams. Graag willen zij weten of zij met het huidige beleid omtrent kwaliteitszorg op de goede weg zijn.

In het schooljaar 2010-2011 is Het Stedelijk Lyceum als bovenschoolse organisatie akkoord gegaan met deelname aan het project 'Vensters voor Verantwoording'. De toenmalige fulltime kwaliteitszorgmedewerkster is de eerste geweest die de gegevens namens alle locaties heeft aangeleverd. In het tweede gebruiksjaar (2011-2012) is deze taak overgenomen door een nieuwe kwaliteitszorgmedewerkster. De functie was in dit jaar niet meer fulltime, maar parttime. Alle locaties van Het Stedelijk Lyceum doen op het moment van schrijven voor het derde jaar mee aan het project 'Vensters voor Verantwoording'. Alle indicatoren zijn op dit moment ingevuld.

Hoofdstuk 3: Theoretisch Kader

3.1 Inleiding

3.2 Schooleffectiviteit en Effectieve Scholenonderzoek

3.3 School Performance Feedback Systems

3.4 Vensters voor Verantwoording als School Performance Feedback System

3.5 Gebruik van Uitkomsten uit een School Performance Feedback System

3.6 Conceptueel Model

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt gekeken naar de theoretische achtergrond van dit onderzoek. De kernthema's die samenhangen met dit project worden beschreven en gedefinieerd, waarna er een conceptueel model wordt opgesteld.

Paragraaf 3.2. beschrijft de thema's schooleffectiviteit en het onderzoek naar effectieve scholen. Daarop sluit paragraaf 3.3. aan met een beschrijving van school performance feedback systems, een begrip dat ook wel wordt afgekort als SPFS's. Paragraaf 3.4. vergelijkt 'Vensters voor Verantwoording' met het SPFS-concept en bevat een korte beschrijving waarom we dit *accountability*-project mogen onderzoeken als een SPFS. De laatste paragraaf (3.5) bevat het conceptueel model op basis waarvan het gebruik en de effecten van 'Vensters voor Verantwoording' wordt onderzocht.

Het hieruit volgende praktijkonderzoek wordt beschreven in de volgende hoofdstukken.

3.2 Schooleffectiviteit en Effectieve Scholenonderzoek

In het onderzoek naar effectieve scholen wordt gebruik gemaakt van verschillende definities van onderwijseffectiviteit en schooleffectiviteit. Na het vergelijken van verschillende definities, lijkt de definitie van Scheerens (2000, p.20) het meest representatief voor het onderzoek. Deze luidt:

"...school effectiveness is seen as the degree to which schools achieve their goals, in comparison with other schools that are 'equalized' in terms of student-intake, through manipulation of certain conditions by the school itself or the immediate context."

In het meeste onderzoek naar schooleffectiviteit wordt de outputvariabele van het onderwijs gedefinieerd als de toegevoegde waarde die aan leerling-prestaties worden bijgedragen (zie bijvoorbeeld Scheerens, 1999; Van Petegem, 2001; Scheerens, Glas & Thomas, 2003). De 'hoeveelheid' hiervan wordt vaak onderwijskwaliteit genoemd; hierbij moet echter rekening worden gehouden met het 'ongrijpbare' element van het concept kwaliteit, zoals beschreven door Green (1994) en het besef dat kwaliteit voor iedere betrokkene iets anders kan betekenen.

Onderwijseffectiviteit en schooleffectiviteit verschillen van elkaar in die zin dat het bij onderwijseffectiviteit gaat om de toegevoegde waarde van verschillende variabelen en elementen binnen het onderwijs, terwijl het bij schooleffectiviteit draait om de toegevoegde waarde van een (specifieke) school, hoewel deze termen makkelijk door elkaar gebruikt worden.

Het onderzoek naar de effectiviteit van scholen, wordt 'schooleffectiviteitsonderzoek' (SE-onderzoek) genoemd; dat kan worden opgezet vanuit verschillende disciplines van de onderwijskunde. Scheerens (1989) geeft aan dat de oorsprong van het SE-onderzoek te categoriseren valt in een vijftal onderzoeksstromingen, namelijk:

- het onderzoek naar de (on-)gelijkheid van kansen;
- het economische onderzoek naar onderwijs-productiefuncties;
- de evaluatie van compensatieprogramma's;
- het onderzoek naar effectieve scholen en evaluatie van schoolverbeteringsprogramma's; en
- het onderzoek naar de effectiviteit van docenten en instructieprocessen.

Ondanks dat er veel kritiek is op de opzet van de eerste onderzoeken naar schooleffectiviteit, omdat er bijvoorbeeld niet veel gekeken werd naar procesvariabelen, is het belang ervan groot (Van Petegem, 1998). Als het mogelijk is de verschillen in effectiviteit tussen scholen te verklaren door het manipuleren van schoolkenmerken, dan biedt dat wellicht mogelijkheden om de schooleffectiviteit te verhogen. Veel latere onderzoeken geven aan dat het gebruik van conclusies uit SE-onderzoek, uiteindelijk zal kunnen leiden tot hogere uitkomsten in en opbrengsten van het onderwijs.

In 1990 ontwikkelden Levine en Lezotte een model op basis van uitgebreid metaonderzoek, dat naderhand nog door veel andere onderzoekers werd gebruikt. Onder andere Creemers (1994) heeft gebruik gemaakt van dit model in zijn onderzoek naar schooleffectiviteit. Van Petegem (1998) en toetswijzer.kennisnet.nl (update najaar 2003) beschrijven dit model uitgebreid als mogelijk startpunt voor onderzoek.

Het doel van Levine en Lezotte was het vinden en beschrijven van zoveel mogelijk variabelen die kunnen dienen als "karakteristieken van ongewoon effectieve scholen". Binnen hun model (dat zichtbaar is in figuur 3.2) worden variabelen die verantwoordelijk zijn voor effectiviteit onderverdeeld in 9 verschillende categorieën, die gezamenlijk 29 'karakteristieken' bezitten.

Characteristics of Unusually Effective Schools

Productive School Climate and Culture

- Orderly environment
- Faculty commitment to a shared and articulated mission focused on achievement
- Problem solving orientation
- Faculty cohesion, collaboration, consensus, communications, and collegiality
- Faculty input into decision-making
- School wide emphasis on recognising positive performance

Focus on Student Acquisition of Central Learning Skills

- Maximum availability and use of time for learning
- Emphasis on mastery of central learning skills

Appropriate Monitoring of Student Progress

Practice-Oriented Staff Development at the School Site

Outstanding Leadership

- Vigorous selection and replacement of teachers
- 'Maverick' orientation and buffering
- Frequent, personal monitoring of school activities, and sense-making
- High expenditure of time and energy for school improvement actions
- Support for teachers
- Acquisition of resources
- Superior instructional leadership
- Availability and effective utilisation of instructional support personnel

Salient Parent Involvement

Effective Instructional Arrangements and Implementation

- Successful grouping and related organisational arrangements
- Appropriate pacing and alignments
- Active/enriched learning

- Effective teaching practices
- Emphasis on higher order learning in assessing instructional outcomes
- Co-ordination in curriculum and instruction
- Easy availability of abundant, appropriate instructional materials
- Classroom adaptation
- Stealing time for reading, language and math

High Operationalised Expectations and Requirements for Students

Other Possible Correlates

- Student sense of efficacy/futility
- Multicultural instruction and sensitivity
- Personal development of students
- Rigorous and equitable student promotion policies and practices

Figuur 3.2: Characteristics of unusually effective schools (overgenomen uit: Levine and Lezotte, 1990; 10)

Toch zijn er ook kritische geluiden te horen in de huidige internationale literatuur met betrekking tot het huidige SE-onderzoek. Gorard (2010) geeft bijvoorbeeld aan dat er voorzichtig om moet worden gegaan met uitkomsten en conclusies van dit type onderzoek, omdat het niet duidelijk en zeker is of verschillen tussen verwachte en behaalde score van leerlingen (de toegevoegde waarde van de school) toegeschreven kan worden aan de effectiviteit van de school. Hij geeft aan dat leermomenten buiten de klas wellicht ook van invloed kunnen zijn op deze scores.

3.3 School Performance Feedback Systems

Voor het onderzoeken van de eigen behaalde resultaten en de hierdoor bereikte effectiviteit, kunnen onderwijsinstellingen gebruik maken van School Performance Feedback Systems (afgekort tot SPFS's). Een SPFS is een voor scholen extern informatiesysteem dat medewerkers voorziet van vertrouwelijke informatie betreffende het eigen functioneren. Deze informatie kan dienen als basis voor zelfevaluatie en hiermee soms dus ook voor het werken schoolverbetering (Visscher & Coe, 2002).

De systemen kunnen door hun discrete en systematische manier van informatieverzameling informatie en feedback geven over het functioneren van de school. Deze informatie kan vergeleken worden met andere scholen, waardoor de feedback kan dienen voor schoolverbeter-acties.

Echter, deze datafeedback leidt niet per definitie tot een effectief gebruik ervan en als inzet voor schoolverbeter-acties. Van Petegem en Vanhoof (2004) geven aan dat informatie uit SPFS's alleen effectief wordt gebruikt wanneer scholen:

- de informatie als relevant percipiëren;
- de informatie correct kunnen interpreteren;
- de manier van vergelijken onderschrijven;
- de 'know-how' hebben om de informatie te gebruiken;
- in een niet bedreigende context werk kunnen maken van schoolontwikkeling; en
- wanneer de manier van dataverzameling zich leent voor het geven van feedback.

SPFS's zijn de afgelopen jaren erg belangrijk geworden voor scholen, niet in de laatste plaats door het sterk veranderende onderwijsbeleid, zoals beschreven werd in hoofdstuk 1. Meta-analyses uitgevoerd door Hattie & Timperley (2007) en Hammond en Yeshanew (2007) laten zien dat SPFS's een belangrijke tool voor prestatieverbetering kunnen worden; ondanks dat er nog maar weinig bekend

over op welke wijze scholen effectief gestimuleerd kunnen worden deze systemen te gebruiken en ondersteund kunnen worden bij het effectief inzetten van de bijbehorende uitkomsten.

3.4 Vensters voor Verantwoording als School Performance Feedback System

In dit onderzoek is er voor gekozen ‘Vensters voor Verantwoording’ te onderzoeken als een SPFS, om het gebruik en de effecten van dit gebruik te kunnen beschrijven. In tabel 3.4 worden de verschillende kenmerken van beide vergeleken. De hoofdpunten uit de voorgaande paragrafen en het vorige hoofdstuk zijn samengevoegd in één tabel, waardoor in één oogopslag duidelijk wordt dat er veel overeenkomsten tussen beide concepten zichtbaar zijn en dat ‘Vensters voor Verantwoording’ als SPFS mag worden onderzocht.

	SPFS's	Vensters voor Verantwoording
Het proces	• een externe evaluator verzamelt gegevens • de gegevens worden vertrouwelijk behandeld • de focus ligt op zelfevaluatie • de school ontvangt informatie waardoor zij zichzelf met anderen kunnen vergelijken	Het is een cyclisch proces: • Jaarlijks worden gegevens aangeleverd door de school zelf, door DUO, door de Inspectie en door het ministerie; • Daarnaast worden er tevredenheidsonderzoeken uitgevoerd onder ouders en leerlingen • deze informatie wordt openbaar gemaakt wordt; • scholen kunnen worden vergeleken; • meer informatie over leerling-prestaties wordt via de ‘Managementvensters’ aan scholen gegeven; en • scholen proberen de prestaties te verbeteren
Het product	Discrete prestatie-informatie, waardoor scholen zichzelf met anderen kunnen vergelijken. Dit is bedoeld voor zelfevaluatie	Eenzijds een website met openbare prestatie-informatie van alle scholen voor voortgezet onderwijs. Anderzijds zijn er ‘Managementvensters’ met meer specifieke informatie (bijv. per vak) bedoeld voor zelfevaluatie.
Betrokken belanghebbenden	Schoolpersoneel, schoolleiders, evaluatoren en andere belanghebbenden	De groepen die belang hebben in <i>accountability</i> van scholen. Vensters voor Verantwoording wordt gevuld door de scholen zelf, DUO de onderwijsinspectie en het Ministerie.
Het doel	Het geven van feitelijke eerlijke datafeedback aan scholen met als uiteindelijk doel het verhogen van onderwijsopbrengsten	Eerlijke onderwijsdialoog, <i>accountability</i> en schoolvergelijking op basis van feitelijke, juiste informatie, met als uiteindelijk doel het verhogen van onderwijsopbrengsten

Tabel 3.4: Een vergelijking tussen SPFS's en ‘Vensters voor Verantwoording’

Zoals hierboven te lezen is, zijn er meerdere kenmerken van de SPFS's en ‘Vensters voor Verantwoording’ die overeenkomen. Dit verantwoordt de keuze om ‘Vensters voor Verantwoording’ als SPFS's te onderzoeken. Na analyse van de verschillende kenmerken zijn ‘Vensters voor Verantwoording’ een perfect SPFS te noemen, maar wel één welke ook verantwoording aflegt aan externe belanghebbenden.

3.5 Gebruik van Uitkomsten uit een School Performance Feedback Systems

Het nemen van beslissingen op basis van data (*data-driven decision making*) kan potentieel leiden tot schoolverbetering (Campbell & Levin, 2009). Er is de afgelopen jaren veel onderzoek gedaan naar het

gebruik van data in het onderwijs. Om na te gaan op welke wijze informatie uit een SPFS effectief gebruikt kan worden, wordt aan de hand van drie vragen een rondgang door de literatuur beschreven. Deze vragen zijn:

- Waar moeten gegevens aan voldoen om effectief gebruikt te kunnen worden?
- Op welke manier is data te gebruiken binnen het schoolbeleid?
- Tot welke effecten kan het datagebruik binnen een school leiden?

Hieronder wordt per vraag de huidige stand van zaken met betrekking tot deze onderwerpen beschreven.

Waar moeten gegevens aan voldoen om effectief gebruikt te kunnen worden?

De kwaliteit van de output van het feedbacksysteem (de data) is erg belangrijk bij het ondersteunen van het gebruik van de gegevens. Daarnaast zou de output relevant, betrouwbaar, valide, *up-to-date*, anoniem en vertrouwelijk moeten zijn om gebruik van de gegevens uit te lokken en aan te moedigen. Wanneer er daarnaast ook rekening is gehouden met de presentatie van de gegevens, de mogelijkheden voor het geven van feedback door de gebruikers en het niveau van de *data-literacy* van de gebruikers, kan dit het gebruik van de gegevens nog verder uitlokken (Bosker, et al, 2007; Brinko, 1993; Hulpia & Valcke, 2004; Schildkamp, et al. 2009). *Data-literacy* is het vermogen om gegevens te converteren in waardevolle, bruikbare en nuttige informatie. Een tekort aan deze kennis en vaardigheden kan leiden tot het verdwijnen van waardevolle prestatie-informatie in een la, waar nooit meer in gekeken wordt (Earl & Fullan, 2003).

Ondersteuning bij het proces van datagebruik is essentieel, omdat schoolleiders vaak niet zeker zijn over hun handelen met betrekking tot het interpreteren van informatie. Toch blijkt uit onderzoek dat docenten een centrale rol hebben in het realiseren van duurzame, significante en coherente verbetering van het onderwijs en dat zij degenen zijn die hun handelen moeten wijzigen voor het verbeteren van leerling-prestaties (Fullan, 2001; Hopkins, 2001; Levin, 2008).

Daarnaast stelt Salpeter (2004) dat volgens hem het meest belangrijke element van een effectief *data-driven program* niet het programma zelf is, noch de data, noch de analytische tools of het curriculaire framework, maar de school cultuur waarin het gebruik van het programma plaats heeft.

Op welke manier is data te gebruiken binnen het schoolbeleid?

Informatie uit SPFS's kan op verschillende manieren gebruikt worden. In de literatuur wordt er een onderscheid gemaakt in instrumenteel, conceptueel of symbolisch gebruik (Rossi & Freeman, 1993).

Instrumenteel gebruik is het directe gebruik van evaluatie-uitkomsten; de evaluatie-uitkomsten worden geanalyseerd en de acties die worden ondernomen zijn gebaseerd op deze analyse van uitkomsten. Het gebruik van evaluatieresultaten kan ook conceptueel zijn; de feedback die voorkomt uit de evaluatie beïnvloed het denken van de betrokkenen over het onderzochte onderwerp, en kan invloed hebben op de lange termijn (Rossi et al., 1999).

Het symbolische gebruik van evaluatie-informatie gaat over het gebruik van informatie samen met iemands eigen standpunten en informatie in een discussie met anderen. De informatie wordt op deze manier selectief gebruikt, om een bepaalde visie of zienswijze te legitimeren.

Schmoker (2003) stelt dat het gebruik van prestatiegegevens een inspanning van het hele team moet zijn. Op die manier kunnen strategieën die erop gericht zijn leerling-prestaties te verbeteren bedacht, ontwikkeld, gedeeld, getest en opnieuw gedefinieerd worden (*refined*).

De innovatiecapaciteit van het team (waar Schmoker het over heeft) en de '*capacity to change*' die nodig is om werkelijk met data te werken en ervan te kunnen leren, is echter vaak (nog) niet aanwezig op scholen (Geijssel & Krüger, 2005).

Tot welke effecten kan het datagebruik binnen een school leiden?

De effecten van data-gebruik kunnen verdeeld worden in de gewenste/verwachte en de ongewenste/onverwachte effecten.

Zoals eerder gesteld kan het nemen van beslissingen op basis van data potentieel leiden tot schoolverbetering (Campbell & Levin, 2009). Wanneer de vooraf gestelde doelen behaald worden, is er sprake van een gewenst effect.

De gewenste, vooraf voorspelde doelen van het 'Vensters voor Verantwoording'-project zijn het potentieel vergroten van schoolkwaliteit en effectiviteit. Voorbeelden van variabelen en kenmerken die geacht worden samen te hangen met effectieve scholen, zijn te vinden in paragraaf 3.2.

Niet alle datafeedback leidt altijd tot verbeteringen, het kan ook (meer dan eens) resulteren in negatieve effecten (Fitz-Gibbon & Tymms, 2002; Kluger & DeNisi, 1996). Een voorbeeld hiervan is het afnemen van motivatie, door het toenemen van werkdruk door het datagebruik (Schildkamp & Teddlie, 2008).

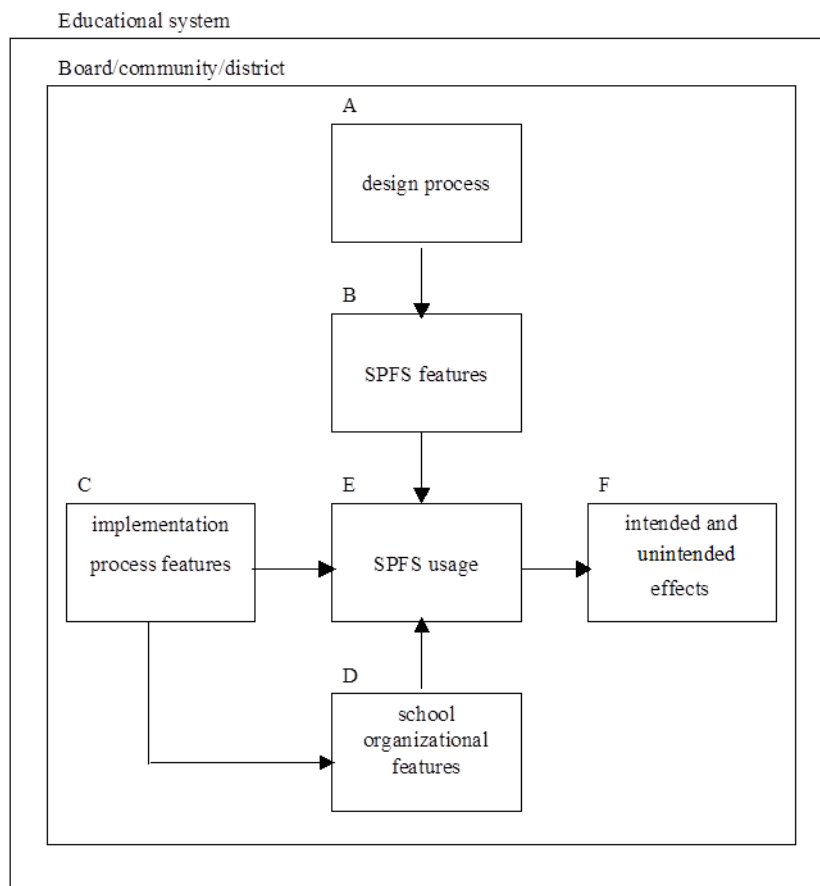
3.6 Conceptueel Model

In hoofdstuk I zijn de onderzoeksvragen voor dit onderzoek gepresenteerd. De vragen gaan over het gebruik, de voorwaarden voor dit gebruik en het effect dat 'Vensters voor Verantwoording' hebben op Het Stedelijk Lyceum.

In paragraaf 3.4 is uiteengezet waarom het verantwoord is 'Vensters voor Verantwoording' als SPFS te benaderen. Om een onderzoek naar de effectiviteit ervan uit te kunnen voeren is een samenhangend framework nodig. Een voorbeeld van een framework om een SPFS te onderzoeken, is ontwikkeld en beschreven door Visscher (2002). Dit model, dat wordt getoond in figuur 3.6.1, is gebaseerd op theorieën die aangeven dat activiteiten binnen kwaliteitszorgsystemen veelbelovend zijn voor het vergroten van kwaliteit binnen scholen. Bij het onderzoeken van een SPFS kan men een keuze maken uit de factoren en voorbeelden van onderzoeksrichtingen die beschreven worden binnen dit model. Visscher geeft aan dat het belangrijk is hier onderzoek naar te blijven doen, omdat het overzicht van de onderzoeksrichtingen alles behalve compleet is.

Binnen het framework van Visscher wordt gekeken naar:

- het ontwerpproces van het systeem (blok A),
- de inhoud en kenmerken van het kwaliteitszorgsysteem (blok B),
- het doorlopen implementatieproces (blok C),
- de kenmerken van de school waar het systeem gebruikt wordt (blok D),
- het gebruik van het kwaliteitszorgsysteem (blok E) en
- de effecten van het gebruik, zowel de geplande als de niet geplande en de gewenste en/of ongewenste effecten (blok F).

Figuur 3.6.1: Theoretisch model voor het bestuderen van SPFS's (Visscher, 2002)

Indien het geïntegreerde model voor het onderzoeken van schooleffectiviteit van Visscher gebruikt wordt voor onderzoek, zijn er per *blok* verschillende onderzoeksactiviteiten/-richtingen mogelijk. Bij blok A, met betrekking tot het *design process*, kan er onder andere worden gekeken naar de hoofdgedachte voor het ontwikkelen van het kwaliteitszorgsysteem. Is het de bedoeling dat scholen zich middels het systeem verantwoorden of bezig zijn met schoolverbetering? Of heeft het systeem beide doelen? Een andere onderzoeksmogelijkheid is de gebruikte ontwerpstrategie van het systeem. Tot slot kun je binnen dit *blok* nadenken over de flexibiliteit en generaliseerbaarheid van het systeem. Is men tijdens de ontwikkeling bezig geweest met deze begrippen?

Het tweede gebied (*blok*) waar men het onderzoek van het SPFS/het kwaliteitszorgsysteem aan kan ophangen zijn de kenmerken van het systeem. Hoe accuraat is de informatie die gebruikt wordt om het systeem te voeden? Ook de relevantie van het systeem voor de praktijk, de manier waarop het systeem past binnen andere kwaliteitszorginterventies en -systemen en het gemak waarmee de prestatie-informatie te krijgen is kunnen onderzoeksonderwerpen zijn. Ook welke informatie er gebruikt wordt om het systeem te voeden en de steun dat het ontwerp van het systeem van de gebruikers krijgt kunnen gelden als onderzoeksonderwerpen.

Het derde *blok* heeft betrekking op het implementatieproces van het systeem. Worden de gebruikers geholpen bij de invoering en implementatie van het systeem? Ook de mate waarin eigenaarschap gepromoot wordt en het monitoren en begeleiden van het proces kunnen onderzocht worden.

Het vierde onderzoeksterrein houdt verband met de kenmerken van de schoolorganisatie zelf. Het *performance level* van de school, de interpretatievaardigheden van de gebruikers, de

verandercapaciteiten van de organisatie en de mate van *organisational learning* zijn kenmerken die binnen dit *blok* onderzocht kunnen worden als kenmerken van (effectieve) kwaliteitszorgsystemen.

Voorts kan ook het gebruik van het systeem onderzocht worden. Op welke manier wordt het gebruikt? Een beschrijving van het (instrumenteel, conceptueel of symbolisch) gebruik zijn mogelijkheden van onderzoeksonderwerpen die binnen *blok E* vallen.

Tot slot kunnen ook de effecten van het kwaliteitszorgsysteem/het SPFS een belangrijk onderzoeksterrein zijn. Zijn de leerling-uitkomsten gestegen en is het leerproces meer *achievement-oriented*? Ook kan men zich afvragen of de manier van instructie veranderd is, waardoor dit meer effectief is geworden. Daarnaast kunnen eventueel ook ongewenste effecten optreden bij het gebruik van een kwaliteitszorgsysteem. Welke zijn dit en op welke manier wordt hier mee omgegaan? Voorbeelden hiervan zijn selectieve toelating *teaching to the test* en het manipuleren van startscores (Coe & Visscher, 2002).

Conceptueel model

De onderzoeksvragen die ten grondslag liggen aan dit onderzoek worden onderzocht op basis van een conceptueel model waarin de factoren die geacht worden van invloed te zijn op een (effectief) SPFS uiteengezet worden. Figuur 3.6.2 toont dit model met variabelen die bestudeerd worden, met als doel het gebruik en de effecten op een heldere wijze te onderzoeken en te beschrijven. Dit nieuwe conceptueel model is, naast de bovenstaande bevindingen uit de literatuur, geïnspireerd en gebaseerd op onderzoek van Schildkamp (2007) en het framework voor het onderzoeken van SPFS's van Visscher (2002). Schildkamp heeft in haar onderzoek het gebruik en de effecten van ZEBO (een kwaliteitszorgsysteem voor het primair onderwijs) onderzocht. De variabelen die gebruikt worden in dit model zijn eerder beschreven in dit verslag en worden verwacht effect te hebben in het gebruik van 'Vensters voor Verantwoording'.

Voorwaarden voor gebruik		Het gebruik		Het effect
A. 1. Kenmerken VvV als SPFS • Relevantie van de output • Het spoedig ontvangen van uitkomsten • Duidelijkheid van de uitkomsten • Het gemak waarmee de gegevens te gebruiken zijn • Benodigde tijd voor het gebruik • De uitkomsten passen bij de behoeften van de school	↘			
A. 2. Het implementatieproces • De aanwezigheid van training en ondersteuning bij het implementeren • Tevredenheid over de training en ondersteuning bij het implementeren • De druk om te implementeren/ te werken met VvV • Aanmoediging en steun van de schoolleider met betrekking tot het VvV-gebruik	→	B. Het VvV-gebruik • Conceptueel gebruik ○ Het verwerven van nieuwe inzichten door SPFS-gebruik ○ Ontdekken en naar voren komen van problemen ○ Oplossingen bedenken voor problemen • Instrumenteel gebruik ○ De bestudering van de uitkomsten door de individuele gebruiker ○ De hoeveelheid en kwaliteit bespreking en discussie van de uitkomsten binnen de school ○ De maatregelen die genomen worden op basis van de uitkomsten, bespreking en discussie (voor verbetering van het onderwijs) door het schoolpersoneel ○ De maatregelen die genomen worden op basis van de uitkomsten, bespreking en discussie (voor verbetering van het onderwijs) door het individu	→	C. Effecten VvV-gebruik • Positieve effecten ○ Verhoging opbrengsten ○ verbetering onderwijskwaliteit ○ Overleg over onderwijskwaliteit ○ Verbetering onderwijskundig leiderschap ○ Aandacht voor professionele ontwikkeling ○ Versterking van prestatieoriëntatie ○ Vergrote teamcohesie ○ Verbetering van leerlingenzorg ○ Verbetering didactische methoden ○ Betere evaluatie van leerling-prestaties ○ Meer adaptief georiënteerd onderwijs • Negatieve effecten
A. 3. Schoolkenmerken • De plaats van innovatie binnen de school ○ Innovatieve houding van het personeel ○ Innovatiecapaciteit van de school als organisatie ○ Tijd en middelen die beschikbaar zijn voor innovatie • De scores van de locaties op de VvV	↗			

Figuur 3.6.2: Een conceptueel model voor het onderzoeken van de Vensters voor Verantwoording als een SPFS

Hoofdstuk 4: Methode

4.1 Inleiding

4.2 De Onderzoeksmethode

4.3 De Respondenten

4.4 Instrumenten en Dataverzameling

4.5 Data-analyse

4.6 Betrouwbaarheid en Validiteit

4.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk stond het ontwikkelen van een conceptueel model voor het onderzoek op basis van de theorie centraal. Ook werden verschillende variabelen die nuttig blijken voor het onderzoek uiteengezet.

In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksmethode beschreven. Eerst volgt een paragraaf die beschrijft welke methode is gebruikt voor het onderzoek. Vervolgens worden de respondenten beschreven, die hebben deelgenomen dit onderzoek. In paragraaf 4.4. worden de instrumenten die gebruikt zijn voor het onderzoek beschreven, evenals de manier van dataverzameling. Paragraaf 4.5 vertelt iets over de manier van dataverzameling en tot slot wordt in 4.6 dieper ingegaan op de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek.

4.2 De Onderzoeksmethode

Op basis van de uitkomsten van het literatuuronderzoek (waarvan de uitkomsten in de voorgaande hoofdstukken gepresenteerd zijn), het hieruit ontstane conceptueel model en gesprekken met verschillende leidinggevenden op de locaties, is besloten een enquêteonderzoek uit te voeren op drie van de zeven locaties van Het Stedelijk Lyceum. Op deze locaties is een vragenlijst afgenomen onder docenten. Voor deze drie locaties is gekozen, omdat deze qua grootte, leerling-populaties en organisatiestructurenrepresentatief lijken voor de gehele organisatie. Per locatie werd aan docenten gevraagd of zij mee wilden werken aan het onderzoek, door middel van het invullen van een vragenlijst.

Daarnaast is aan leden van de managementteams (MT's) van alle locaties van Het Stedelijk Lyceum ook om medewerking gevraagd met betrekking tot het invullen van een vragenlijst. Bij de leden van de MT's is geen onderscheid gemaakt in de locaties, omdat dit voor het doel van het onderzoek niet noodzakelijk is. Tevens was dit ook praktisch beter te organiseren, in verband met de bijeenkomsten voor alle MT-leden die Lyceum-breed georganiseerd worden.

Ondanks dat er onderzoek is gedaan op verschillende locaties, zal het advies uiteindelijk voor Het Stedelijk Lyceum als één 'single case' gegeven worden. Dit betekent dat de aanbevelingen voor de hele scholengemeenschap gelden.

Het uitgevoerde onderzoek betreft een kwantitatief explorerend onderzoek, waarbij gebruik is gemaakt van een schriftelijke en digitale enquête, waarin de verschillende constructen en variabelen uit het conceptueel model gemeten en onderzocht worden. Voor het afnemen van een enquête is gekozen, omdat dit een relatief makkelijke manier is om van een grote groep respondenten waardevolle informatie te krijgen. Daarbij zijn de antwoorden uit een enquête goed te vergelijken en kunnen makkelijker algemene conclusies getrokken worden (Baarda & De Goede, 1997).

4.3 De Respondenten

Het enquêteonderzoek is uitgezet onder docenten van drie verschillende locaties van Het Stedelijk Lyceum, die zowel in de onderbouw als de bovenbouw van verschillende niveaus les geven. Een ander deel van het onderzoek betreft, zoals gezegd, het uitvoeren van een enquêteonderzoek onder alle leden van de MT's van Het Stedelijk Lyceum.

Door een keuze te maken voor de locaties Kottenpark, Zuid en Zwering, zijn verschillende soorten locaties bij het onderzoek betrokken, namelijk twee brede scholengemeenschap waar alle niveaus van onderwijs gedoceerd worden en een juniorcollege (Zwering), waar lesgegeven wordt in de basisvorming. Er is gekozen om 'de Wissel', als enige praktijkschool van Het Stedelijk Lyceum, niet mee te nemen in het onderzoek omdat deze locatie zich op het moment van onderzoek in een transformatiefase bevond. Hierdoor is de kans klein dat er voldoende betrouwbare informatie kon worden verkregen.

De locaties Kottenpark, Zuid en Zwering zijn representatief voor de hele scholengemeenschap en scholen voor voortgezet onderwijs, omdat de andere locaties van het Stedelijk Lyceum, de ISK (Internationale SchakelKlas) en het OPDC (OrthoPedagogisch Didactisch Centrum) geen aparte vermelding hebben op de site van 'Vensters voor Verantwoording' www.schoolvo.nl en slechts voor een selecte doelgroep bestaan. Hierdoor zijn deze laatste twee ook niet representatief voor andere scholen die van 'Vensters voor Verantwoording' gebruik maken.

De Scholingsboulevard is een samenwerkingsverband tussen het Bonhoeffer-college en Het Stedelijk Lyceum. Er is voor gekozen om ook deze locatie niet mee te nemen in het onderzoek, omdat de leerwinst, onderwijskwaliteit en examenresultaten behaald worden in een samenwerkingsverband en op deze wijze niet representatief zijn voor Het Stedelijk Lyceum.

De locaties Kottenpark en Zuid hebben als grote locaties alle verschillende niveaus en leerjaren onder hun dak. Hiermee kunnen deze locaties representatief zijn voor alle andere brede openbare scholen(-gemeenschappen) voor voortgezet onderwijs in Nederland. Het juniorcollege Zwering heeft alle niveaus van de basisvorming, van VMBO-b tot VWO. Hierdoor kunnen zij als juniorcollege representatief zijn voor alle andere juniorcolleges in Nederland.

Tot slot kunnen de MT-leden als gehele doelgroep representatief zijn voor alle MT-leden op scholen voor openbaar voortgezet onderwijs in Nederland, omdat er bij het ondervragen geen onderscheid is gemaakt tussen niveaus en locaties waar deze managers werken (wel is zeker dat er van alle locaties één of meer MT-leden ondervraagd zijn). Toch moet er voorzichtig om worden gegaan met de representativiteit, omdat de steekproef ondanks alle inspanningen (zie volgende paragraaf) niet erg groot was ($n_{doc}=57$, $n_{mt}=18$).

4.4 Instrumenten en Dataverzameling

Om te onderzoeken welke factoren invloed hebben op het gebruik van de uitkomsten uit 'Vensters voor Verantwoording' is een vragenlijst ontwikkeld. Deze vragenlijst is geïnspireerd en gebaseerd op de 'Evaluation of ZEBO'-vragenlijst van Schildkamp (2007).

Ook worden er in de nieuw ontstane enquête vragen gesteld over de doelen van 'Vensters voor Verantwoording'. Ook met betrekking tot de attitude en het eigenaarschap van de respondenten met betrekking tot de doelen van 'Vensters voor Verantwoording' zijn verschillende vragen gesteld. De onderwerpen die hierbij aan bod kwamen, zijn de volgende:

- het belang van een eerlijke maatschappelijke discussie over het onderwijs, gebaseerd op feitelijk juiste informatie die up-to-date is (vragenlijst vraag A01);
- het belang van (horizontale) externe verantwoording van scholen (vragenlijst vraag A02);
- de mate waarin scholen zich moeten verantwoorden over hun handelen (vragenlijst vraag A03);
- Het gevoel van verantwoordelijkheid met betrekking tot de resultaten van zowel de leerlingen (vragenlijst docenten vraag A05) en de locatie (vragenlijst docenten en MT's vraag A04).

Na ontwikkeling van de vragenlijst en het doorlopen van de lijst met een docent en met het bestuur, is er op een studiedag voor de MT's contact gelegd met de locatieleiders, met de vraag of de enquêtes op de verschillende locaties uitgezet mochten worden. Na enig aandringen en diverse e-mails (zie bijlage 3) werd uiteindelijk toegestemd in het feit dat de enquêtes tijdens de (laatste) week van rapportvergaderingen mochten worden afgenomen. Op drie verschillende dagen zijn de locaties bezocht en werden de docenten actief aangesproken met de vraag of ze mee wilden werken aan het onderzoek, door het invullen van de enquête. Daarnaast is de vragenlijst online gezet via de site www.thesistools.nl, om zodoende de respons te verhogen. Ook zijn er *incentives* uitgedeeld in de vorm van mini candybars om de respons te verhogen. Uiteindelijk waren er in totaal 57 docenten bereid de vragenlijst helemaal in te vullen; 22 docenten van locatie Kottenpark (waarvan 2 digitaal), 22 docenten van locatie Zuid en 13 docenten van locatie Zwering (waarvan 1 digitaal). De vragenlijst is als bijlage 4: 'Enquête docenten' aan dit verslag toegevoegd.

De MT-leden zijn tijdens het laatste centrale MT-overleg van schooljaar 2011-2012 gevraagd de vragenlijst in te vullen. Helaas bleken er veel afmeldingen voor deze dag te zijn (onder andere in verband met drukke werkschema's), waardoor de vragenlijst uiteindelijk door 18 respondenten is ingevuld, waarvan 2 bestuurders. De vragenlijst voor MT-leden is als bijlage aan dit verslag toegevoegd. U kunt de lijst raadplegen in bijlage 5: 'Enquête MT-leden'.

4.5 Data-analyse

Omdat na overleg met het bestuur is besloten verschillende vragen uit de lijst te halen (in verband met tijdsbeperkingen), werd het noodzakelijk de *internal consistency* (Cronbach's alpha α) van de vragenlijst opnieuw te onderzoeken. Helaas bleek dat hierdoor verschillende schalen niet meer voldoende betrouwbaar waren, in ieder geval niet wanneer de algemene regel wordt toegepast dat een schaal voldoende betrouwbaar is wanneer $\alpha \geq 0,6$ (De Heus, Van der Leeden & Gazendam, 1995). In tabel 4.5 is de uitkomst van de toetsing van de samengestelde schalen te vinden. De onbetrouwbare schalen zullen als samengestelde schaal niet verder gebruikt worden in het onderzoek. In bijlage 6 van dit verslag is het schaalconstructie-proces van onderstaande schalen te vinden.

De items waarmee schalen zijn ontwikkeld zijn allemaal vragen waarop geantwoord kon worden met een 4-puntsschaal, lopende van 'helemaal eens' tot 'helemaal oneens'. De vragenlijsten zijn te vinden in bijlage 4 en 5. Hierin is ook te zien dat er op verschillende vragen 'Ja' en 'Nee' geantwoord kon worden en weer andere vragen waren open van karakter (om eventueel uitleg te geven en antwoorden te verdiepen).

	Docenten	MT-leden
Verbondenheid met de doelen	$\alpha = .538$ n=27 6 items	$\alpha = .647$ n=16 3 items
Eigenaarschap van de gebruikers	$\alpha = .800$ n=16 5 items	$\alpha = .842$ n=13 4 items
Kenmerken VvV als SPFS	$\alpha = .825$ n=16 7 items	$\alpha = .704$ n=14 6 items
Implementatiedruk	$\alpha = .891$ n=16 2 items	Geen schaal mogelijk
Innovatie binnen de school	$\alpha = .820$ n=26 2 items	$\alpha = .809$ n=17 2 items
Conceptueel gebruik	$\alpha = .846$ n=23 3 items	$\alpha = .686$ n=13 3 items
Instrumenteel gebruik	Geen schaal mogelijk	$\alpha = .757$ n=13 3 items
Evaluatie leerling-prestaties	$\alpha = .993$ n=19 2 items	$\alpha = .802$ n=15 2 items
Positieve effecten	$\alpha = .935$ n=6 14 items	$\alpha = .927$ n=7 3 items
Negatieve effecten	$\alpha = .789$ n=18 2 items	Geen schaal mogelijk

Tabel 4.5: betrouwbaarheid van samengestelde schalen in de vragenlijst

In het analyseren van de resultaten van de vragenlijst, is er een onderscheid gemaakt in instrumenteel en conceptueel gebruik van de uitkomsten van 'Vensters voor Verantwoording'. De schaal voor het conceptueel gebruik van de uitkomsten kon geconstrueerd worden door verschillende items uit de vragenlijst samen te voegen. Met betrekking tot het instrumenteel gebruik van de uitkomsten uit 'Vensters voor Verantwoording' kon voor de docenten geen betrouwbare schaal worden samengesteld door middel van de vragen uit de enquêtes. Hiervoor zal beschrijvende informatie in het volgende hoofdstuk worden opgenomen.

Daarnaast zal er in het volgende hoofdstuk ingegaan worden op de relaties die de verschillende schalen met elkaar hebben. Om een antwoord te krijgen op de vragen welke variabelen een relatie hebben met de mate waarin de uitkomsten uit 'Vensters voor Verantwoording' gebruikt worden door docenten van verschillende locaties en de MT-leden, worden er correlaties berekend tussen gebruik van 'Vensters voor Verantwoording' (fase B in het conceptueel model, schaal: *conceptueel gebruik van de uitkomsten uit 'Vensters voor Verantwoording'*), de kenmerken van 'Vensters voor Verantwoording' (blok A1 in het conceptueel model, schaal: *kenmerken 'Vensters voor Verantwoording' als SPFS*), kenmerken van het implementatieproces (blok A2 in het conceptueel model, schaal: *implementatieproces*, alleen geldend voor docenten) en schoolkenmerken (blok A3 in het conceptueel model, schaal: *innovatie binnen de school*), zoals deze gemeten zijn door de resultaten van de ingevulde vragenlijsten. Variabelen die significant met het gebruik van gegevens uit 'Vensters voor Verantwoording' correleerden zijn daarna gebruikt als potentiële voorspellers in stapsgewijze regressieanalyse.

Er is besloten geen analyses te doen op grote algemene schaal (alle respondenten bij elkaar). Hiertoe is besloten omdat docenten en MT-leden fundamenteel van elkaar verschillen met betrekking tot hun mening over verschillende onderdelen van de vragenlijst. Het samennemen van de gegevens van alle respondenten zou een verlies aan informatiekracht voor het onderzoek betekenen. Ook kan samennemen van gegevens grote errors in de data-analyse tot gevolg hebben.

Visscher (2002) heeft beschreven dat de scores van de scholen op het onderhavige SPFS ook van invloed kunnen zijn op het gebruik en het implementatieproces van het SPFS (dit is een aspect van de schoolkenmerken, zoals ook te zien is in blok A3 van het conceptueel model). Wanneer de scores hoger zijn, zo is de verwachting, heeft dit een positieve invloed op het implementatieproces ervan en ook op het gebruik van de uitkomsten.

Daarom wordt in het volgende hoofdstuk per locatie informatie gegeven over de scores van de betreffende locatie op verschillende indicatoren van 'Vensters voor Verantwoording'.

4.6 Betrouwbaarheid en Validiteit

Validiteit en betrouwbaarheid zijn twee belangrijke indicatoren voor de kwaliteit van een onderzoek (Boeije, 2005). In deze paragraaf wordt aan de hand van deze factoren de kwaliteit van het onderzoek beschreven.

Betrouwbaarheid

Wanneer onderzoeksresultaten bij herhaling van het onderzoek gerepliceerd kunnen worden, is er sprake van een betrouwbare onderzoeksmethode. De *reliability* van een onderzoek heeft betrekking op het beïnvloeden van de waarnemingen door toevalligheden en (niet-systematische) fouten. De betrouwbaarheid kan worden vergroot door het standaardiseren van de methode en de dataverzameling (Boeije, 2005). Om dit onderzoek zo betrouwbaar mogelijk te maken zijn verschillende stappen ondernomen.

Een eerste stap voor het vergroten van de betrouwbaarheid is de invulling van dit hoofdstuk met betrekking tot de onderzoeksmethode. Het beschrijft specifiek de manier waarop de data verzameld is, waardoor een herhaling van de waarnemingen mogelijk is, waarbij er wel rekening gehouden moet worden met *maturatie* van de respondenten. Daarnaast is betrouwbaarheid van de resultaten vergroot doordat er triangulatie van de gegevens is toegepast. Dezelfde resultaten zijn gevonden door middel van verschillende onderzoeksmethoden (*deskresearch*, literatuuronderzoek en praktijkonderzoek).

Ook is er voor het verzamelen van de data een standaard methode gebruikt. De vragenlijsten bevatten voor alle respondenten dezelfde vragen (met uitzondering van de kleine verschillen in de enquête voor docenten en de MT-leden). Doordat verschillende items uit de vragenlijsten al eerder zijn gebruikt door Schildkamp (2007), was voorafgaand aan het praktijkonderzoek al duidelijk dat de enquêtes betrouwbare schalen op zouden kunnen leveren bij voldoende respons.

Doordat er in Nederland veel verschillende scholengemeenschappen voor voortgezet onderwijs zijn, met ieder andere kenmerken, is het niet per definitie de verwachting dat hier dezelfde resultaten gevonden zullen worden door het gebruik van dezelfde onderzoeksmethode. Toch is er binnen Het Stedelijk Lyceum gekozen voor de locaties die bij elkaar een groot deel van de verschillende soorten scholen voor voortgezet onderwijs representeren. Deze *single case study* levert hierdoor waarschijnlijk een redelijk beeld van de werkelijkheid op, maar is (helaas) ook maar gedeeltelijk repliceerbaar.

Validiteit

De validiteit van het onderzoek heeft te maken met de beïnvloeding van het onderzoek door systematische fouten. De interne validiteit betekent in deze context dat de onderzoeker moet meten en verklaren wat hij of zij wil weten en verklaren (Boeije, 2005). Externe validiteit heeft te maken met de generaliseerbaarheid van de resultaten (Van Thiel, 2007). Om de interne validiteit van het onderzoek te kunnen garanderen, is het belangrijk dat het onderzoek zo nauwkeurig mogelijk wordt uitgevoerd.

Bij dit onderzoek is het niet duidelijk of de respondenten generaliseerbare antwoorden heeft gegeven. Door het tijdstip waarop de enquête is uitgevoerd, is het niet duidelijk of alle docenten en MT-leden die dit hadden gewild mee hebben gewerkt aan dit onderzoek. Wellicht waren er meer medewerkers bereid mee te werken aan dit onderzoek, wanneer dit onderzoek op een ander tijdstip in de schoolcyclus was uitgevoerd.

Daarnaast heeft het inkorten van de vragenlijst een negatieve invloed gehad op de interne validiteit van het onderzoeksinstrument. Het verkorten van de vragenlijst was echter noodzakelijk vanwege tijdsinvestering van de respondenten.

De landelijke generaliseerbaarheid van de resultaten in het algemeen lijkt door het kleine aantal respondenten beperkt, maar de resultaten zijn in eerste instantie dan ook alleen voor Het Stedelijk Lyceum bedoeld. Echter, doordat de informatie verkregen wordt op basis van triangulatie, wordt de kracht van de onderzoeksresultaten versterkt. Daarnaast zijn inmiddels (bijna) alle scholen betrokken bij het 'Vensters voor Verantwoording'-project, waardoor het onderzoek en de resultaten breder herkenbaar en toepasbaar zijn. De resultaten en de beschrijving van de onderzoeksmethode laten zien op welke manier 'Vensters voor Verantwoording' kan worden ingezet binnen een school en hoe dit vervolgens onderzocht kan worden.

In het volgende hoofdstuk wordt er per onderzoeksgroep gekeken naar de data die verkregen zijn op basis van de ingevulde vragenlijsten. Daarna wordt een vergelijking gemaakt tussen docenten van verschillende locaties en de MT-leden.

Hoofdstuk 5: Onderzoeksresultaten

5.1 Inleiding

5.2 Deelvraag 1: Het gebruik van prestatiegegevens uit Vensters voor Verantwoording

5.3 Deelvraag 2: Factoren die van invloed zijn op het gebruik van de prestatiegegevens

5.4 Deelvraag 3: Effecten van het gebruik van prestatiegegevens uit Vensters voor Verantwoording

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het praktijkonderzoek (uitgevoerd zoals beschreven in hoofdstuk 4) beschreven aan de hand van de onderzoeksvragen uit hoofdstuk 1.

Per deelvraag zal in worden gegaan op de antwoorden die door beide doelgroepen afzonderlijk werden gegeven, maar ook op eventuele opvallende (relevante) overeenkomsten of verschillen tussen beiden. Paragraaf 5.2 gaat op de vraag op welke manier de prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording' gebruikt worden op de locaties en door de MT-leden. In 5.3 gaat het over de factoren die van invloed zijn op het gebruik van hiervoor genoemde prestatiegegevens, uitgesplitst naar de kenmerken van het SPFS (blok A.1. in het conceptueel model), het implementatieproces (blok A.2.) en de kenmerken van de school (blok A.3.). Daarna worden in paragraaf 5.4 de effecten van het gebruik van de prestatiegegevens beschreven, zoals herkend door de participanten.

Voorafgaand aan de beschrijving van de resultaten moet vermeld worden dat de docenten maar beperkt bekend zijn met het 'Vensters voor Verantwoording'-project. Slechts 29 van de 57 docenten zijn bekend met 'Vensters voor Verantwoording', dit komt overeen met 50,9% van de deelnemende docenten. Hierdoor moet er voorzichtig worden omgegaan met de resultaten van het onderzoek en de hieruit volgende conclusies, omdat er veel *missing values* zijn. Voor beantwoording van de deelvragen is er gebruik gemaakt van de informatie van docenten die aangaven bekend te zijn met 'Vensters voor Verantwoording' als *accountability*-project. De beschrijvende informatie van alle items uit de vragenlijsten is te vinden in bijlagen 7 en 8.

5.2 Deelvraag 1: Het gebruik van prestatiegegevens uit Vensters voor Verantwoording

De eerste deelvraag van dit onderzoek heeft betrekking op de wijze waarop de uitkomsten (de data) uit 'Vensters voor Verantwoording' gebruikt worden door medewerkers van Het Stedelijk Lyceum in Enschede. Zoals beschreven in hoofdstuk 3, wordt er binnen dit onderzoek een onderscheid gemaakt in conceptueel en instrumenteel gebruik.

Rossi et al. (1999) geven aan dat het instrumenteel gebruik ook kan worden beschreven als het 'directe gebruik' van de evaluatie-uitkomsten, terwijl 'conceptueel gebruik' betrekking heeft op de invloed die deze resultaten hebben op het denken met betrekking tot het behandelde onderwerp uit de evaluatie.

In de enquêtes zijn vragen gesteld met betrekking tot beide soorten gebruik van gegevens uit 'Vensters voor Verantwoording' aan zowel de docenten als ook de MT-leden.

Conceptueel gebruik

De resultaten van het conceptueel gebruik van de uitkomsten uit 'Vensters voor Verantwoording' worden getoond in tabel 5.2.1. De percentages die hierin genoemd zijn, werden afgerond naar hele getallen.

		functie			
		Docent		MT-lid	
		Count	Column N %	Count	Column N %
B4 Bestuderen gaf nieuwe inzichten	Helemaal eens	3	12%	6	38%
	Een beetje eens	10	40%	5	31%
	Een beetje oneens	7	28%	4	25%
	Helemaal oneens	5	20%	1	6%
B5A Problemen aan het licht	Helemaal eens	5	22%	4	25%
	Een beetje eens	5	22%	5	31%
	Een beetje oneens	5	22%	4	25%
	Helemaal oneens	8	35%	3	19%
B5B Oplossingen bedacht voor problemen	Helemaal eens	2	9%	5	33%
	Een beetje eens	8	35%	7	47%
	Een beetje oneens	5	22%	3	20%
	Helemaal oneens	8	35%	0	0%

Tabel 5.2.1. Conceptueel gebruik door docenten en MT-leden

MT-leden gebruiken de uitkomsten van 'Vensters voor Verantwoording' meer conceptueel dan de ondervraagde docenten, maar feitelijk is het echte conceptueel gebruik (nog) erg beperkt. Elf (69%) van de participerende MT-leden geven aan dat het bestuderen van de prestatiegegevens leidt tot nieuwe inzichten ('helemaal eens' en 'een beetje eens'). In item CVar (een open vraag met betrekking tot de ervaren effecten) geeft een MT-lid bijvoorbeeld aan dat bestuderen leidt tot 'Inzicht in verschil SE-CSE' (voor meer antwoorden zie bijlage 9: Gegeven antwoorden op open vragen). Negen MT-leden (56%) geven aan dat gebruik van 'Vensters voor Verantwoording' problemen aan het licht brengt.

Deze schoolmanagers zijn ook meer bezig met het bedenken van oplossingen voor deze problemen (80% van de MT-leden tegenover 44% van de docenten zijn het 'helemaal' of 'een beetje eens' met stelling B5B). Wellicht komt dit omdat zij zich vanwege hun functie meer verantwoordelijk voelen om deze problemen te behandelen, maar ook omdat zij bekender zijn met 'Vensters voor Verantwoording' door bespreken van resultaten zijn tijdens MT-vergaderingen.

Instrumenteel gebruik

Tabel 5.2.2 laat de verschillen tussen de docenten en MT-leden zien op de items die geacht worden samen te hangen met instrumenteel gebruik. Het laat zien dat de bevraagde docenten de Venster-uitkomsten maar beperkt (instrumenteel) gebruiken, wat betreft het nemen van maatregelen.

		functie			
		Docent		MT-lid	
		Count	Column N %	Count	Column N %
B1A Site schoolvo.nl bezocht	J	14	48%	16	89%
	N	15	52%	2	11%
B3 Uitkomsten besproken binnen locatie	Helemaal eens	7	29%	6	38%
	Een beetje eens	9	38%	8	50%
	Een beetje oneens	1	4%	1	6%
	Helemaal oneens	7	29%	1	6%
B6A O.b.v. uitk. personeel maatregelen kwaliteit	Helemaal eens	0	0%	2	15%
	Een beetje eens	5	25%	5	38%
	Een beetje oneens	10	50%	6	46%
	Helemaal oneens	5	25%	0	0%
B6B O.b.v. uitk. zelf maatregelen kwaliteit	Helemaal eens	0	0%	3	21%
	Een beetje eens	8	33%	7	50%
	Een beetje oneens	12	50%	3	21%
	Helemaal oneens	4	17%	1	7%

Tabel 5.2.2. Instrumenteel gebruik door docenten en MT-leden

Procentueel gezien hebben de docenten die hebben meegewerkt aan dit onderzoek de site www.schoolvo.nl minder bezocht dan de ondervraagde MT-leden. Hieruit blijkt dat zijn minder geïnformeerd zijn over de eigen uitkomsten dan de MT-leden.

Ook is het verschil in het - al dan niet - besproken zijn van de uitkomsten erg groot. Maar zestien docenten (67%) geven aan dat de uitkomsten uit 'Vensters voor Verantwoording' besproken zijn binnen de locatie waar men werkt ('helemaal eens' en 'een beetje eens'), terwijl dit percentage bij de MT-leden op 88% ligt. Dit verschil kan mogelijk verklaard worden doordat de docenten niet doorhadden dat de besproken prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording' kwamen, of dat de uitkomsten alleen binnen MT-vergaderingen van locaties zijn besproken.

Zowel de MT-leden als de docenten zijn positiever over het zelf nemen van maatregelen op basis van de uitkomsten, dan van het andere schoolpersoneel. Bij de docenten is het 25% school personeel dat maatregelen treft, tegenover 33% het zelf nemen van maatregelen, bij de MT-leden is deze score 71% tegenover 53%. Wat hierbij wel opvalt, is dat MT-leden positiever aankijken tegen het nemen van maatregelen door het schoolpersoneel dan de docenten (53% tegenover 25%).

Verschillen tussen locaties

Omdat er bij docenten alleen een schaal opgesteld kon worden voor conceptueel gebruik, kan er alleen hiervoor een variatieanalyse (ANOVA) gedaan worden. Er wordt getoetst of de gemiddelden van de groepen aan elkaar gelijk zijn, tegen dat deze groepsgemiddelden ongelijk aan elkaar zijn.

Voor deze berekening geldt $F=0.487$, $p=0.622$. Omdat $p=0.622 > \alpha=0.05$ verwerpen we de eerste bewering niet. We kunnen met deze data dus niet aantonen dat docenten van verschillende locaties de data verschillend gebruiken.

Verschil docenten en MT-leden

Omdat er schalen opgesteld zijn voor zowel de docenten als MT-leden met betrekking tot het conceptueel gebruik, kan er gekeken worden of beide groepen - al dan niet - van elkaar verschillen. We toetsen of de gemiddelden van de docenten en MT-leden aan elkaar gelijk zijn, tegen dat deze niet gelijk zijn.

Voor deze berekening geldt $t=1.789$, $p=0.082$. Omdat $p=0.082 > \alpha=0.05$ verwerpen we de eerste bewering niet (tweezijdige toets). We kunnen met deze data niet vaststellen dat docenten en MT-leden de gegevens op een andere manier conceptueel gebruiken.

Conclusie

De resultaten laten zien dat de prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording' (nog) niet veel gebruikt worden door het onderwijskundig personeel. De MT-leden blijken bekender met de materie. Ook hebben ze meer vertrouwen in het gebruik ervan en het nemen van maatregelen door het schoolpersoneel. Echter, deze mening niet gedeeld door de docenten.

Uit de schalen zoals deze opgesteld zijn in het vorige hoofdstuk, kan niet worden opgemaakt dat docenten van verschillende locaties ze de informatie op dezelfde manier conceptueel gebruiken. Ook een verschil in de populaties docenten en MT-leden kan niet worden vastgesteld.

Het was te verwachten dat deze informatie zich zou openbaren. Het gebruiken van data is voor veel docenten nieuw, als ook de deelname aan 'Vensters voor Verantwoording' voor alle respondenten.

Eerst zal er een vertrouwensbasis opgebouwd moeten worden met betrekking tot (het gebruik van) de informatie. Het is waarschijnlijk dat het (nog) een aantal jaar zal duren voor er voldoende kennis, ervaring en vertrouwen is waardoor de prestatie-informatie effectief ingezet gaat worden.

Het is daarnaast ook zeker mogelijk dat er een tekort is aan noodzakelijke vaardigheden en competenties om de data effectief in te zetten voor de gewenste doeleinden, een tekort aan de zogenaamde *data-literacy* (Earl & Fullan, 2003).

5.3 Deelvraag 2: Factoren die van invloed zijn op het gebruik van de prestatiegegevens

Deze paragraaf gaat over de factoren die van invloed zijn op het (al dan niet) gebruiken van prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording'. In het conceptueel model zijn hiervoor drie soorten factoren beschreven waarvan verwacht wordt dat zij samenhangen met het gebruik van deze uitkomsten, namelijk: kenmerken van VvV als SPFS (blok A1 in het conceptueel model), kenmerken van het implementatieproces (blok A2) en kenmerken van de schoolorganisatie (blok A3). Om erachter te komen welke van deze factoren van invloed zijn, werden hierover vragen gesteld aan zowel de docenten als ook de MT-leden.

Het wordt verwacht dat ook de scores van de locaties op het SPFS (als kenmerk van de schoolorganisatie) van invloed op het gebruik kunnen zijn, hierover zijn in de vragenlijsten geen vragen opgenomen. Wat er wel in de vragenlijst opgenomen is, zijn stellingen met betrekking tot het *eigenaarschap* van de gebruikers, met betrekking tot het 'Vensters voor Verantwoording'-project. Deze worden ook geanalyseerd.

Om te bepalen welke factoren van invloed zijn, werden berekeningen aangaande de correlaties tussen Venster-gebruik (blok B) en de (hierboven genoemde) drie 'factoren'-groepen gedaan voor beide respondentgroepen.

Omdat docenten en MT-leden verschillen in hun attitudes rondom het gebruik van de uitkomsten, worden ze ook niet als één groep behandeld.

De variabelen uit het framework (zie figuur 5.3.) werden gemeten op basis van vierpunts-schalen, variërend van 'helemaal eens' tot 'helemaal oneens'.

Voorwaarden voor gebruik		Het gebruik
A. 1. Kenmerken VvV als SPFS • Relevantie van de output • Het spoedig ontvangen van uitkomsten • Duidelijkheid van de uitkomsten • Het gemak waarmee de gegevens te gebruiken zijn • Benodigde tijd voor het gebruik • De uitkomsten passen bij de behoeften van de school	↘	
A. 2. Het implementatieproces • De aanwezigheid van training en ondersteuning bij het implementeren • Tevredenheid over de training en ondersteuning bij het implementeren • De druk om te implementeren/ te werken met VvV • Aanmoediging en steun van de schoolleider met betrekking tot het VvV-gebruik	→	B. Het VvV-gebruik • Conceptueel gebruik • Instrumenteel gebruik
A. 3. Schoolkenmerken • De plaats van innovatie binnen de school ○ Innovatieve houding van het personeel ○ Innovatiecapaciteit van de school als organisatie ○ Tijd en middelen die beschikbaar zijn voor innovatie • (De scores van de locaties op de VvV)	↗	

Figuur 5.3. Factoren van invloed op gebruik

MT-leden

De verwachte relaties tussen factoren en gebruik zijn onderzocht op basis van correlatie- en regressieanalyses. De correlaties zijn berekend tussen de mate van conceptueel en instrumenteel gebruik en de variabelen die genoemd staan onder de factoren. De significante resultaten ($p < 0.05$) van de analyses van de correlatie vallen tegen. Op deze manier wordt er maar één significante positieve correlatie gevonden ('benodigde tijd voor het gebruik' en 'instrumenteel gebruik', 0.599 waarbij $p = 0.039$ en $n = 12$) en één significante negatieve correlatie ('spoedig ontvangen van de uitkomsten/ up-to-date' en 'instrumenteel gebruik' -0.601 waarbij $p = 0.039$ en $n = 12$).

Correlaties geven geen informatie over de voorspellende kracht van de gevonden variabelen. Regressieanalyse kan hiervoor een uitkomst bieden, het kan weergeven welk voorspellend effect deze kunnen hebben op het gebruik van de prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording'. Na regressieanalyse op de positieve correlatie-uitkomst, blijkt dat er maar weinig voorspellende waarde van de variabele 'benodigde tijd voor het gebruik' afkomt, namelijk 3,4% ($r^2 = 0.034$).

Moore en McCabe (2009) leggen r^2 bij regressie als volgt uit (p.92): 'Het kwadraat van de correlatie, r^2 , is de fractie van de variantie in de waarden van de afhankelijke variabele die verklaard wordt door de kleinste-kwadratenregressie van de afhankelijke variabele op de onafhankelijke variabele'. Men spreekt ook wel van 'verklaarde variantie'. Het geeft aan welk deel van de variatie in de ene variabele door de andere wordt verklaard.

Na deze teleurstellende resultaten van voorspelde relaties uit het conceptueel model, zijn de variabelen/items die verwacht worden samen te hangen met het 'eigenaarschap van de gebruikers' onderzocht op eventuele correlaties met het gebruik van prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording'. Het blijkt dat hier alleen de variabele 'verantwoordelijkheidsgevoel voor de locatie' significant positief correleert met 'conceptueel gebruik' (0.594, met $p = 0.032$ en $n = 13$). De hierbij behorende regressie-uitkomst is $r^2 = 0.225$ (dit hangt samen met een voorspellende waarde van 22.5%).

Docenten

Voor de docenten is op een zelfde manier omgegaan met de onderzoeksdata als bij de MT-leden. In deze analyses zijn alleen de docenten meegenomen die bekend zijn met het bestaan van 'Vensters voor Verantwoording' ($n = 29$).

Bij docenten blijkt na analyse van verwachte relaties uit het conceptueel model dat er helemaal geen significante correlaties uit de onderzoeksgegevens kunnen worden gehaald. Na analyse van de variabelen met betrekking tot 'eigenaarschap van de gebruikers' blijkt dat er hier maar één significante negatieve correlatie te vinden is, namelijk 'verantwoordelijkheidsgevoel voor de locatie' met 'conceptueel gebruik' (-0.456, $p = 0.029$ en $n = 23$).

Scores van de locaties op de Vensters voor Verantwoording

Uit de literatuur blijkt dat wanneer er hoge scores op het SPFS behaald worden, dit uiteindelijk een positief effect op het gebruik ervan kan hebben. Daarom is onderzocht welke scores de drie locaties behalen en op welke wijze deze vallen in de landelijke benchmark. De informatie hiervoor is verkregen via de (openbare) website www.schoolvo.nl.

Op locatie Kottenpark (http://www.schoolvo.nl/?p_schoolcode=41804-00AH-000#) zijn de scores ongeveer gelijk aan het landelijk gemiddelde. Het slagingspercentage op het VWO is beter als het landelijk gemiddelde, terwijl de HAVO licht lager scoort. De examencijfers op de HAVO zijn wel lager dan de landelijke benchmark, terwijl de cijfers van het VWO gelijk zijn aan het landelijk gemiddelde.

Locatie Zuid komt er in de Venstervergelijking (http://www.schoolvo.nl/?p_schoolcode=41804-00AH-007#) redelijk uit. Het slagingspercentages op het VWO zijn beter als het landelijk gemiddelde, terwijl de HAVO licht lager scoort. Hetzelfde geldt voor de examencijfers. Er gaan dubbel zoveel leerlingen zonder diploma van school (1%) dan de landelijke benchmark. De leerlingen en ouders zijn even tevreden als het landelijk gemiddelde.

Juniorcollege Zwering (http://www.schoolvo.nl/?p_schoolcode=41804-00AH-008#) komt er in de 'Vensters voor Verantwoording' goed vanaf. In vergelijking met scholen in de landelijke benchmark presteren zij goed op onder andere de doorstroom en de uitvalcijfers. Ook zijn de leerlingen meer tevreden als het landelijk gemiddelde en de ouders even tevreden als de benchmark.

Conclusie

Het blijkt dat zowel MT-leden als docenten niet eenduidig zijn in welke factoren van invloed zijn op het gebruik van de prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording'. Zelfs het hoogst gemeten regressiecoëfficiënt verklaard het gebruik nog niet voor de helft. Doordat er zelfs geen significante hoge correlaties te ontdekken zijn in de data, is het niet waarschijnlijk bij meervoudige regressie positieve voorspellers van het gebruik worden gevonden.

Het kan zijn dat de docenten de prestatiegegevens niet gebruiken omdat ze er niet mee bekend zijn (zoals al eerder gesteld), hoewel dit aan de uitkomsten in het SPFS zelf niet kan liggen. De scholen scoren over het algemeen gemiddeld in vergelijking met de landelijke benchmark. Doordat het gebruik van de 'Vensters' feitelijk nog maar net begonnen is, kunnen de voorwaarden voor gebruik wellicht op een later tijdstip nogmaals onderzocht worden.

Hoewel zowel de docenten als de MT-leden positief zijn over de 'Vensters voor Verantwoording' als SPFS (zie hiervoor bijlagen 7 en 8), kan het zijn dat de factoren die voorwaardelijk zijn voor het gebruik niet opgenomen waren in het conceptueel model. Met andere woorden wellichter zijn er andere (nog onbekende) variabelen van invloed op het gebruik van de prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording'.

Een laatste verklaring voor het feit dat er weinig voorspellende voorwaarden voor gebruik zijn gevonden, is dat de steekproeven erg klein waren. Het uitvoeren van zowel verklarende (correlatie- als regressie)analyses wordt afgeraden bij kleine steekproeven omdat deze, naast het belemmeren van het aantreffen van significante relaties, een vertekend beeld van de werkelijkheid kunnen geven.

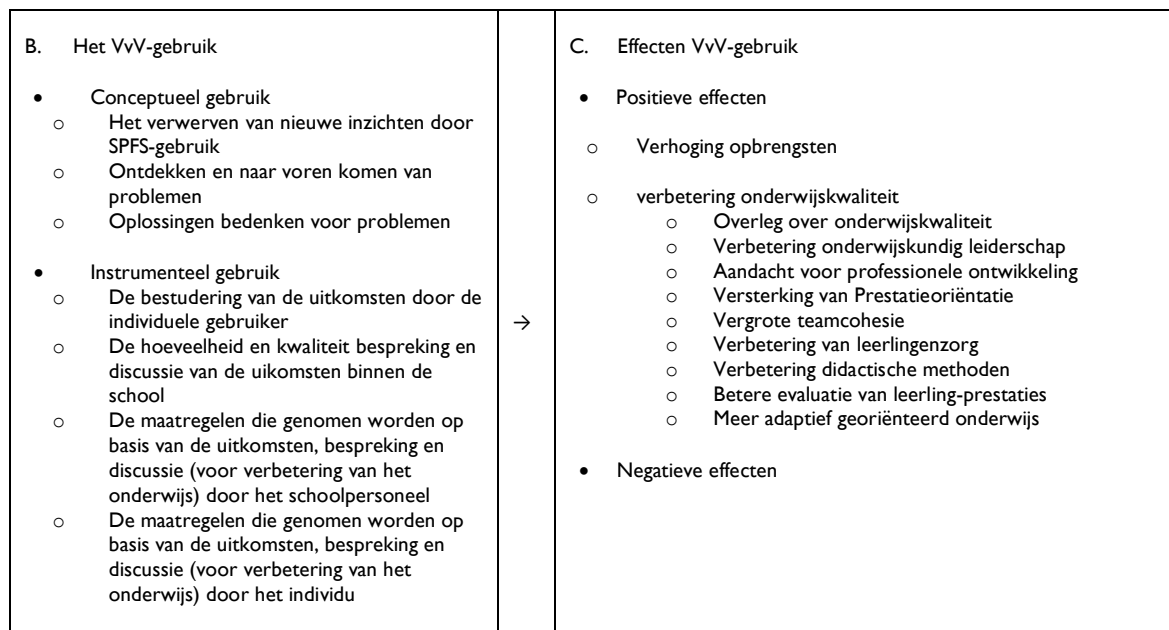
5.4 Deelvraag 3: Effecten van het gebruik van prestatiegegevens uit Vensters voor Verantwoording

Verschillende onderzoeken hebben in de loop der jaren laten zien dat er (enig) positief effect is op verhoging van de opbrengsten en een verbetering van de onderwijskwaliteit door gebruik van prestatiegegevens uit SPFS's (zie hoofdstuk 3). Helaas kan het niet uitgesloten worden dat er ook ongeplande en ongewenste effecten op kunnen treden door het gebruik van deze systemen.

Om de effecten van gebruik van de gegevens uit ‘Vensters voor Verantwoording’ te onderzoeken, zijn er vragen gesteld met betrekking tot indicatoren die (in de literatuur) positief blijken samen te hangen met verbetering van de onderwijskwaliteit. Daarnaast is er gevraagd naar de eventuele negatieve effecten die opgetreden zijn, door deelname aan ‘Vensters voor Verantwoording’.

Omdat Het Stedelijk Lyceum nog niet zo lang meedoet aan ‘Vensters voor Verantwoording’ is het niet verantwoord om de opbrengsten van voor en na deelname te vergelijken. Over een aantal deelnamejaren is het mogelijk te onderzoeken of de opbrengsten significant zijn verbeterd door deelname aan ‘Vensters voor Verantwoording’.

De verbanden waarover hierboven gesproken wordt, worden schematisch afgebeeld in figuur 5.4.

Figuur 5.4: Variabelen die gebruikt worden om de effecten van ‘Venster’-gebruik te meten

Omdat de effecten voor de twee respondentgroepen verwacht worden anders te zijn, zijn er analyses uitgevoerd voor beide groepen afzonderlijk.

Docenten en MT-leden werden gevraagd in welke mate het gebruik van ‘Venster’-uitkomsten effect had op de voorspellers van positieve effecten en de negatieve effecten. De variabelen werden wederom gemeten met behulp van 4puntsschalen (1=Helemaal eens, 4=Helemaal oneens). Daarnaast is gevraagd om in een open vraag de bemerkte effecten nader toe te lichten (item CVar.), om een duidelijk beeld te krijgen van de effecten.

Tabel 5.4.I laat de gemiddelde scores van docenten en MT-leden zien op de variabelen met betrekking tot de effecten (voorspellers voor verbetering onderwijskwaliteit).

	Docenten			MT-leden		
	Gem.	SD	n	Gem.	SD	n
Overleg over onderwijskwaliteit (item C1)	2,67	1,049	(24)	2,06	0,772	(16)
Verbetering onderwijskundig leiderschap (item C2)	3,12	0,857	(17)	2,17	0,937	(12)
Aandacht voor professionele ontwikkeling (item C3)	2,95	0,759	(20)	2,21	0,893	(14)
Versterking van prestatieoriëntatie (item C4)	3,09	0,868	(22)	1,93	0,616	(14)
Vergrote teamcohesie (item C5)	3,29	0,784	(21)	2,90	0,738	(10)
Verbetering van leerlingenzorg (item C6)	3,22	0,732	(18)	3,11	0,782	(9)
Verbetering didactische methoden (item C7)	3,48	0,790	(23)	2,46	0,660	(13)
Betere evaluatie leerling-prestaties (item C8B)	3,00	1,374	(19)	2,47	0,743	(15)
Meer adaptief georiënteerd onderwijs (item C9)	3,60	0,598	(20)	-		

Tabel 5.4.1. De ervaren effecten van docenten en MT-leden op de procesindicatoren van de verbetering van de onderwijskwaliteit

Wat op valt aan deze resultaten is dat docenten minder positief zijn (gem. 3,12) over de verbetering van het onderwijskundig leiderschap door deelname aan 'Vensters voor Verantwoording', dan de MT-leden (gem. 2,17). Ook het verschil in ervaren 'versterking van de prestatieoriëntatie' door deelname aan 'Vensters voor Verantwoording' is tussen beide groepen erg groot (docenten gem. 3,09 en MT-leden gem. 1,93). Dit kan wellicht verklaard worden door het feit dat MT-leden tot op heden 'dichter op het vuur' zitten en sowieso meer bezig zijn met verantwoording van de prestaties.

Een algemene opmerking over de ervaren effecten is dat er eigenlijk maar weinig positieve antwoorden zijn gegeven, in ieder geval geen gemiddelde zeer positieve attitudes onder zowel de docenten als de MT-leden. De MT-leden lijken over het algemeen wel positiever met betrekking tot de gemeten items.

In de onderzoeksdata zijn geen aanwijzingen gevonden voor (ervaren) negatieve of schadelijke effecten van 'Vensters voor Verantwoording' (onderzocht door de schalen zichtbaar in tabel 5.4.2.). Docenten en MT-leden geven heel stellig aan dat deelname niet schadelijk is voor de locatie. Daarnaast zouden ze het ook niet erg vervelend vinden wanneer deelname effect zou hebben op de manier van werken.

	Docenten			MT-leden		
	Gem.	SD	n	Gem.	SD	n
Item A16 'Vensters voor Verantwoording' heeft een negatieve invloed op het werk	3,48	0,814	(21)	3,33	0,907	(18)
Item A17 'Het is vervelend wanneer mijn werk veranderd door 'Vensters voor Verantwoording'	3,47	0,772	(19)	3,54	0,776	(13)
Item C10 Deelname aan 'Vensters voor Verantwoording' is schadelijk voor de locatie	3,95	0,229	(19)	3,80	0,414	(15)

Tabel 5.4.2. Negatieve effecten ervaren door deelname aan 'Vensters voor Verantwoording'

Op dit moment kunnen er zoals gezegd (nog) geen uitspraken worden gedaan over het effect van het gebruik van prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording' op de opbrengsten (en onderwijseffectiviteit) van het onderwijs, omdat er nog weinig gebruik is gemaakt van de prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording'. Wellicht kan er over een aantal gebruiksjaren onderzocht worden of en welk effect het gebruik kan hebben op de opbrengsten.

Conclusies

Het blijkt dat er geen duidelijke positieve effecten worden opgemerkt door de respondenten van dit onderzoek. Zoals een docent in de vragenlijst aangeeft: 'Wellicht moeten we er langer aan mee doen, om meer en duidelijke effecten te zien'. Wel zijn er verschillen zichtbaar tussen de respondentgroepen, welke duiden op verschillende belangen en zienswijzen tussen beide.

Daarnaast blijken de respondenten niet negatief te denken over deelname aan 'Vensters voor Verantwoording'. Ook zijn ze niet bang voor veranderingen die gebruik van prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording' met zich mee kan brengen. De praktische uitvoering ervan is echter nog niet duidelijk zichtbaar (instrumenteel gebruik).

Dit biedt kansen voor de toekomst. Wanneer gebruik van prestatiegegevens goed geïntroduceerd en begeleid wordt, kan dit positief bijdragen aan de onderwijskwaliteit en -effectiviteit.

Hoofdstuk 6: Conclusie

6.1 Inleiding

6.2 Aanleiding, Onderzoeksvragen en Methode

6.3 Conclusies

6.3.1 Op welke manier worden de prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording' gebruikt bij Het Stedelijk Lyceum?

6.3.2 Welke factoren zijn van invloed op het gebruik van de prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording'?

6.3.3 Welke effecten heeft het gebruik van de prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording'?

6.3.4 Beantwoording van de hoofdvraag

6.4 Aanbevelingen aan Het Stedelijk Lyceum

6.5 Beperkingen van het Onderzoek

6.6 Aanbevelingen voor Verder Onderzoek

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de conclusies van het onderzoek beschreven en de mogelijkheden voor verder onderzoek en discussie belicht. De volgende paragraaf blikt kort terug op de aanleiding, de onderzoeksvragen en de methode die gebruikt zijn in dit onderzoek. In paragraaf 6.3. worden de verschillende deelvragen beantwoord, waardoor een antwoord op de hoofdvraag mogelijk wordt. Daarna worden in paragraaf 6.4 de beperkingen van dit onderzoek besproken. Vervolgens worden er in 6.5 aanbevelingen gedaan aan Het Stedelijk Lyceum. Tot slot worden er in paragraaf 6.6 aanbevelingen voor verder onderzoek gedaan.

6.2 Aanleiding, Onderzoeksvragen en Methode

Binnen het onderwijs wordt er in toenemende mate gewerkt aan kwaliteitszorg. De redenen hiervoor zijn divers, hoewel *accountability* (het afleggen van verantwoording met betrekking tot het gevoerde beleid) aan een duidelijke opmars bezig is. Het blijkt echter dat er (nog) maar weinig bekend is over hoe dit werkt en welk effect dit heeft.

Het Stedelijk Lyceum kiest (passend binnen deze trend) voor deelname aan 'Vensters voor Verantwoording', om zich extern te verantwoorden voor hun beleid, maar ook voor zelfevaluatie binnen de school. Zij vragen zich (terecht) af welk effect dit heeft en of ze hiermee op de goede weg zijn.

Om dit te onderzoeken zijn er drie onderzoeksvragen opgesteld, namelijk:

- Op welke manier worden de prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording' gebruikt bij Het Stedelijk Lyceum?
- Welke factoren zijn van invloed op het gebruik van de prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording'?
- Welke effecten heeft het gebruik van de prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording'?

Deze antwoorden op deze vragen dragen bij aan de beantwoording van de hoofdvraag:

'Tot welk effect leidt het huidige gebruik van prestatiegegevens uit 'Vensters voor Verantwoording' op verschillende locaties van Het Stedelijk Lyceum in Enschede?'

Om deze vragen te kunnen beantwoorden wordt 'Vensters voor Verantwoording' benaderd als een school performance feedback system (SPFS). Voor dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van een definitie de definitie van Visscher en Coe (2002) die een SPFS beschrijven als een (extern)

informatiesysteem dat scholen voorziet van (gedeeltelijk) vertrouwelijke informatie met betrekking tot prestaties en andere aspecten van het functioneren van de school, wat kan dienen als basis voor schoolzelfevaluatie en -verbetering.

‘Vensters voor Verantwoording’ is een school-verantwoordingsproject dat in 2007 gestart is onder regie van de VO-raad. Het heeft tot doel dat de discussie tussen de verschillende stakeholders van het onderwijs, op een eerlijker en opener manier gevoerd kan worden. Een ander doel is het vergelijken van scholen met elkaar of met een (landelijke) benchmark. Het project heeft kenmerken van zowel interne als externe kwaliteitszorg. Scholen leveren hun eigen (prestatie-)gegevens en informatie aan, waarna deze in een vooropgezet stramien (de ‘Vensters’) op een heldere manier (gegroepeerd per onderwerp en waar dit nuttig is in vergelijkingsgroepen) getoond worden aan de stakeholders op een publieke website. Daarnaast wordt meer specifieke prestatie-informatie (op vakniveau) teruggekoppeld aan de scholen via de ‘Managementvensters’, een persoonlijke webruimte via de ‘Vensters voor Verandering’ organisatie. Deze informatie heeft tot doel dat scholen na gaan denken over het eigen presteren en kan gebruikt worden om het eigen handelen vorm te geven en te verbeteren (opbrengstgericht werken door *data-use*).

Het conceptueel model dat is opgesteld voor dit onderzoek, is gebaseerd op modellen opgesteld door Visscher (2002) en Schildkamp (2007) die in hun werk onderzoek deden naar andere SPFS's. In het framework (figuur 3.6.2, p.28) wordt gesteld dat het gebruik van prestatiegegevens uit ‘Vensters voor Verantwoording’ beïnvloed wordt door kenmerken van ‘Vensters voor Verantwoording’ als SPFS (blok A.1.), de kenmerken van het implementatieproces (blok A.2.) en kenmerken van de schoolorganisatie (blok A3). Daarnaast wordt gesteld dat het gebruik (blok B) kan leiden tot verschillende (positieve en negatieve) effecten (blok C).

Leden van de managementteams (MT-leden) van Het Stedelijk Lyceum en docenten van drie verschillende locaties werden gevraagd een vragenlijst in te vullen. Deze vragenlijst is opgesteld op basis van de ‘Evaluation of ZEBO-questionnaire’ (Schildkamp, 2007) en items die verwacht worden samen te hangen met eigenaarschap van gebruikers met betrekking tot ‘Vensters voor Verantwoording’.

6.3 Conclusies

6.3.1 Op welke manier worden de prestatiegegevens uit ‘Vensters voor Verantwoording’ gebruikt bij Het Stedelijk Lyceum?

Na analyse van de vragenlijsten blijkt dat het schoolpersoneel (zowel de docenten als de MT-leden) geen effectief gebruik maken van de prestatiegegevens uit ‘Vensters voor Verantwoording’. Zelfs 49,1% van de ondervraagde docenten geeft aan ‘Vensters voor Verantwoording’ helemaal niet te kennen. Voor de rest blijken docenten en MT-leden (nog) niet in staat om de prestatiegegevens in te zetten voor doelen als verhoging van schoolkwaliteit en vergroting van schooleffectiviteit.

De MT-leden lijken tot nu toe meer gebruik te maken van de prestatiegegevens dan de docenten, hoewel een significant verschil in de populaties door deze steekproef niet kan worden vastgesteld. Bij de docenten is in deze analyse alleen uitgegaan van de respondenten die aangaven ‘Vensters voor Verantwoording’ te kennen, dus naar alle waarschijnlijkheid zal dit verschil in de populatie wel bestaan.

Ondanks dat verwacht wordt dat het gebruik in de loop van de jaren zal gaan toenemen, lijkt dit alleen mogelijk wanneer de mate van *data-literacy* op een aanvaardbaar niveau is.

Deze bevindingen zijn in lijn met de bevindingen van de inspectie van het onderwijs (2005) en Schildkamp en Kuiper (2010), die stellen er nog maar weinig effectief gebruik gemaakt wordt van prestatiegegevens uit kwaliteitszorgsystemen.

6.3.2 Welke factoren zijn van invloed op het gebruik van de prestatiegegevens uit ‘Vensters voor Verantwoording’?

In het onderzoek naar welke factoren van invloed zijn op het gebruik van de prestatiegegevens werden voor beide respondentgroepen geen duidelijk voorspellende variabelen gevonden. Hoewel uit de data naar voren komt dat respondenten ‘Vensters voor Verantwoording’ als SPFS ervaren, blijkt dit geen voorwaarde voor het gebruik te zijn.

Omdat dit onderzoek zich voornamelijk gericht heeft op factoren die verwacht worden van invloed te zijn op gebruik vanuit de literatuur, is het mogelijk dat er wel factoren zijn die het gebruik (of het juist niet gebruiken) voorspellen, maar die niet onderzocht zijn.

Tot slot waren ook de steekproeven die gebruikt zijn voor dit onderzoek erg klein (ondanks alle inspanningen, zie hiervoor hoofdstuk 4). Hierdoor werd het vinden van (significante) voorspellers duidelijk bemoeilijkt.

Concluderend kan worden gezegd dat er op dit moment nog maar weinig bekend is over de factoren die van invloed zijn op het gebruik van prestatiegegevens uit ‘Vensters voor Verantwoording’ door medewerkers van Het Stedelijk Lyceum. Dit kan zijn omdat ze ‘Vensters voor Verantwoording’ niet kennen, ze nog niet voldoende inzicht hebben in wat de gegevens inhouden (of wat er mee mogelijk is) of omdat ze wellicht niet weten *hoe* deze gegevens te gebruiken zijn.

6.3.3 Welke effecten heeft het gebruik van de prestatiegegevens uit ‘Vensters voor Verantwoording’?

Omdat duidelijk is geworden dat het gebruik (zowel conceptueel als instrumenteel) van de prestatiegegevens uit ‘Vensters voor Verantwoording’ nog niet duidelijk is doorgedrongen tot de respondenten, moeten de bevindingen met betrekking tot de effecten van het gebruik met grote voorzichtigheid benaderd worden.

In het conceptueel model is ‘verhoging van de opbrengsten’ opgenomen als effect van het gebruik opgenomen. Dit is gedurende dit onderzoeksproject niet onderzocht, omdat hiervoor (nog) te weinig gegevens voorhanden waren in verband met de nog maar korte deelname aan ‘Vensters voor Verantwoording’. Daarnaast was hiervoor ook geen controlegroep aanwezig.

Wat opvalt in de resultaten die wel verkregen, is dat de docenten minder positief zijn met betrekking tot de effecten van het gebruik van ‘Vensters voor Verantwoording’. Het grootste verschil zit in de ervaren ‘versterking van de prestatieoriëntatie’, waar de MT-leden aangeven dit veel sterker te ervaren. Vooraf was dit ook verwacht, omdat dit beter bij hun functie past.

Hoewel beide respondentgroepen aangeven weinig positieve effecten op te merken, ervaren ze ook maar weinig (tot geen) negatieve effecten. Ze ervaren geen negatieve invloed op het werk en achten deelname aan ‘Vensters voor Verantwoording’ ook niet schadelijk voor de locaties.

6.3.4 Beantwoording van de hoofdvraag

In de voorgaande subparagrafen is uitvoerig stilgestaan bij de conclusies die uit dit onderzoek getrokken kunnen worden aan de hand van de verschillende deelvragen. De hoofdvraag, die aan de hand hiervan beantwoordt kan worden, luidde als volgt:

‘Tot welk effect leidt het huidige gebruik van ‘Vensters voor Verantwoording’ bij locaties van het Stedelijk Lyceum in Enschede?’

Uit het onderzoek blijkt dat veel docenten niet bekend zijn met ‘Vensters voor Verantwoording’. De MT-leden en docenten die wel bekend zijn met het project, staan niet negatief tegenover het gebruik van ‘Vensters voor Verantwoording’ als middel voor externe verantwoording en aanknopingspunt voor school-zelfevaluatie.

Het huidige gebruik van ‘Vensters voor Verantwoording’ richt zich op dit moment echter nog wel het meest op externe verantwoording en niet op gebruik bij (manieren van) school-zelfevaluatie.

Er zijn op dit moment, tussen het tweede en derde gebruiksjaar, nog geen relevante conclusies te trekken met betrekking tot de effecten van het gebruik van de prestatiegegevens uit ‘Vensters voor Verantwoording’ door docenten en MT-leden. Toch moet opgemerkt worden dat er ook zo goed als geen ervaren negatieve effecten van het gebruik van uitkomsten uit ‘Vensters voor Verantwoording’ worden gemeld. Wanneer er in de toekomst een meer optimaal gebruik van ‘Vensters voor Verantwoording’ gemaakt wil gaan worden zal er, door de personen die hiervoor verantwoordelijk zijn, maar sturing en ondersteuning moeten worden gegeven.

6.4 Aanbevelingen aan Het Stedelijk Lyceum

Door deelname aan ‘Vensters voor Verantwoording’ en invoering van andere kwaliteitszorgactiviteiten binnen de school, laat Het Stedelijk Lyceum zien dat zij op een serieuze manier hun verantwoordelijkheid nemen met betrekking tot hun prestaties en gevoerde beleid. Op basis van dit onderzoek zijn er verschillende aanbevelingen voor hen opgesteld, waardoor er meer effect uit de kwaliteitszorginterventies kan worden gehaald en de prestatiegegevens effectiever kunnen worden gebruikt.

De eerste aanbeveling is het bekend maken van al het onderwijskundig personeel met ‘Vensters voor Verantwoording’. Naast dat het personeel te weten komt welke informatie er openbaar via het internet te bereiken is, kan men zich ook beter voorbereiden op vragen vanuit de omgeving (bijvoorbeeld van ouders van leerlingen en collegae).

Hieruit volgt direct een tweede aanbeveling. Zorg voor het bestaan van voldoende *data-literacy* op de locaties, omdat men op deze manier kan beginnen met het (effectiever) gebruik maken van prestatie-informatie. Op deze wijze gaat er minder kostbare informatie verloren en kan er mogelijk beter onderwijs ontwikkeld worden op de locaties. Het ontwikkelen van *data-literacy* geldt niet alleen voor MT-leden (die de informatie kunnen gebruiken bij het uitstippelen van het schoolbeleid), maar ook voor docenten; welke de informatie kunnen gebruiken voor het aanpassen en verbeteren van hun manier van werken, waardoor uitkomsten verhoogd en verbeterd kunnen worden.

De recente invoering van resultaatverantwoordelijke teams biedt hiervoor kansen. Door bijvoorbeeld de aanstelling van een ‘evaluatieambassadeur’, kan *data-use* aangemoedigd en ingezet worden. Ook MT-leden kunnen als ambassadeur ingezet worden, omdat zij op voorhand al meer geïnformeerd zijn over prestatiegegevens van de locaties.

Een derde aanbeveling is de attitudes met betrekking tot effectief datagebruik tussen docenten, MT-leden en bestuur zoveel mogelijk overeen te laten komen. Ondanks dat duidelijk is dat hier al veel aan gedaan wordt (bijvoorbeeld door middel van studiedagen), zijn er verschillen tussen docenten en het bestuur opgevallen. Een belangrijke stap kan zijn het opstellen van heldere, haalbare doelen waardoor duidelijk is waar naartoe gewerkt wordt.

Bovenstaande aanbevelingen kunnen gerealiseerd worden door een meer effectieve inzet van bestaande mogelijkheden (gebruik van de 'Managementvensters' of informatie uit Magister). Echter, dit moet voor de betrokkenen niet te ingewikkeld zijn, niet te veel papierwerk met zich meebrengen en moet makkelijk naast de rest van het werk passen. Hierin kan een kwaliteitszorgmedewerker een belangrijke rol vervullen.

In het licht van 'Vensters voor Verantwoording' kan er voor meer eigenaarschap van de uitkomsten gezorgd worden, door de participatiegraad aan het project te verhogen. Laat de docenten en de MT-leden (onder voortdurende supervisie van een kwaliteitszorgmedewerker) zelf de informatie invullen in 'Vensters voor Verantwoording' en geef ze toegang tot de 'Managementvensters', hierdoor staat men dicht bij de cijfers en resultaten en is men eerder geneigd de uitkomsten te gebruiken in het eigen werk en in de methoden die men gebruikt.

Tot slot is een eventuele herhaling van het onderzoek over twee á drie jaar aan te raden, om het effect van deelname aan 'Vensters voor Verantwoording' in de tijd te meten.

6.5 Beperkingen van het onderzoek

Er zijn verschillende beperkingen met betrekking tot het onderzoeksdesign, de dataverzameling en de resultaten te ontdekken, die wellicht van invloed zijn op de betrouwbaarheid van het onderzoek.

Onderzoeksdesign

Met betrekking tot het onderzoeksdesign dat gebruikt is, kan gezegd worden dat dit design niet erg sterk is. Er is maar één meting uitgevoerd op één enkel tijdstip onder docenten en MT-leden. Daarnaast bevat het gebruikte conceptueel model misschien niet alle variabelen die effect van het gebruik beschrijven.

Tevens zijn alle gegevens uit het praktijkonderzoek *self-reported*, wat betekent dat de respondenten alleen hun eigen mening gereflecteerd hebben. Hierdoor zijn de data misschien meer subjectief dan dat wenselijk is. Ook is er helaas (te) weinig ruchtbaarheid gegeven aan het feit dat de vragenlijst ook digitaal ingevuld kon worden. Wellicht hadden er meer respondenten deelgenomen aan het onderzoek, wanneer zij van deze mogelijkheid hadden geweten.

Wanneer men de volgende keer het effect van een nieuw programma wil meten, kan men dit het best doen door twee (op elkaar lijkende) locaties met elkaar te vergelijken, waar 1 locatie het programma wel gebruikt en de andere locatie (nog) niet. Op deze wijze is het effect ervan beter en meer betrouwbaar te meten.

Dataverzameling

Ondanks dat er in totaal 75 vragenlijsten zijn ingevuld, is dit een relatief klein aantal voor een schoolorganisatie met zo veel medewerkers. Het is daarom onzeker of de bevindingen voldoende generaliseerbaar en betrouwbaar zijn. Door de lage respons is de relevantie voor ander Nederlandse scholen voor voortgezet onderwijs beperkt. Toch kunnen de bevindingen van dit onderzoek zeker een richting geven.

Het is van belang om een volgende keer rekening te houden met de jaarlijkse cyclus en dynamiek van de school. Dat betekent dat er geen vragenlijsten moeten worden afgenomen in de laatste weken van een schooljaar, omdat veel onderwijsmedewerkers deze weken als erg druk en belastend ervaren. Een extra vragenlijst kan er dan niet meer bij. Daarnaast is het van belang rekening te houden met onderzoeksmoeheid. De respondenten kunnen enerzijds het gevoel hebben dat er te veel onderzoeken tijd en energie van hen vragen en anderzijds dat er veel vragen over hetzelfde onderwerp gesteld worden (in één of meerdere onderzoeken).

Ook is het tijdens het invullen van de vragenlijst opgevallen dat docenten in groepjes overleg hadden over de antwoorden. Misschien is het hierdoor mogelijk dat sommige antwoorden sociaal wenselijk zijn ingevuld, ondanks de gegarandeerde anonimiteit van de respondenten.

Tot slot nog een beperking met betrekking tot de inhoud van het onderzoek. Ondanks dat het theoretische framework en het conceptueel model zijn ontwikkeld op basis van recent, compleet en betrouwbaar onderzoek naar (het gebruik van) SPFS's en de effecten hiervan, hebben de vragenlijsten zich beperkt tot de reeds bekende variabelen die van invloed kunnen zijn op gebruik en effecten die deze kunnen opleveren. Hierdoor was er te weinig ruimte voor input van respondenten (ondanks de open vragen) en werd het vinden van nieuwe factoren van invloed op gebruik (en de effecten hiervan) beperkt.

6.6 Aanbevelingen voor verder onderzoek

Dit onderzoek had een duidelijk explorerend karakter, omdat er naar 'Vensters voor Verantwoording' nog geen ander wetenschappelijk onderzoek was verricht. Omdat er zo veel scholen zijn die participeren in het project 'Vensters voor Verantwoording', is het aan te raden meer en uitvoeriger wetenschappelijk onderzoek uit te voeren naar het gebruik en de effecten ervan, als project voor *accountability*. Mede omdat de onderwijsinspectie een deel van haar werk en conclusies baseert op de informatie die aangeleverd wordt in 'Vensters voor Verantwoording' door scholen, is het belangrijk dat er meer en intensiever onderzoek naar verricht wordt.

Verder is het aan te raden om meer onderzoek te doen naar kwaliteitszorg, school performance feedback systems en *data-use* in het voortgezet onderwijs in Nederland. Er is in de internationale literatuur al meer bekend over deze onderwerpen, maar meestal in de context van het buitenland en/of het primair onderwijs. Daarnaast geven ook Visscher en Coe (2002) aan dat er nog niet veel bekend is over de impact van SPFS's op de lange termijn.

Daarnaast is het belangrijk meer onderzoek te doen naar de wensen en behoeften van de medewerkers van Het Stedelijk Lyceum, zowel onder docenten als MT-leden. Hierdoor ontstaat er, wanneer er rekening gehouden wordt met de wensen en behoeften, meer draagvlak voor de te nemen acties op (onder andere) het gebied van kwaliteitszorg. Want kwaliteitszorg is een prachtig concept dat werkt, maar wel pas als alle neuzen dezelfde kant op staan!

Literatuurlijst

- Baarda, D. B., Goede, M. P. M. de., & Teunissen, J. (1997). *Basisboek kwalitatief onderzoek*. Houten: Educatieve Partners Nederland BV.
- Bakker, C.G., & Steenbergen-Meertens, E. (2002). *IKZ: Integrale Kwaliteitszorg en verbetermanagement*. Groningen: Wolters-Noordhoff.
- Blok, H., Slegers, P., & Karsten, S. (2006). *Schoolzelfevaluatie in het basisonderwijs; een samenvatting van het onderzoek rond Ziezo*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.
- Boeije, H. (2005). *Analyseren in kwalitatief onderzoek*. Amsterdam: Boom Onderwijs.
- Bosker, R.J., Branderhorst, E.M., & Visscher, A.J. (2007). Improving the utilisation of management information systems in secondary education. *School Effectiveness and School Improvement*, (18), 451-468.
- Brinko, K.T. (1993). The practice of giving feedback to improve teaching: What is effective? *The Journal of higher Education*, (64), 5, 574-593.
- Campbell, C. & Levin, B. (2009). Using data to support educational improvement. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, (21), 1, 47-65.
- Coe, R., & Visscher, A. J. (2002). Introduction. In: A. J. Visscher & R. Coe (Red.), *School improvement through performance feedback* (pp. 1-3). Lisse: Swets & Zeitlinger Publishers.
- Creemers, B.P.M. (1994). *The effective classroom*. London: Cassell
- Dam, F.P. van (2002). *Kwaliteitszorg in de onderwijspraktijk*. Alphen aan den Rijn: Kluwer.
- Doolaard, S. (2001). Kwaliteitszorg: externe evaluatie en het interne systeem. *Onderwijskundig Lexicon Editie III*, pp. 92-115.
- Earl, L. & Fullan, M. (2003). Using data in leadership for learning. *Cambridge Journal of Education*, (33), 3, 383 - 394.
- Eck, E. van, & Boogaard, M. (red.) (2007). *Interne en externe kwaliteitszorg in het basisonderwijs en de rol van het bovenschools management*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.
- Fitz-Gibbon, C. T., & Tymms, P. (2002). Technical and ethical issues in indicator systems: Doing things right and doing wrong things. *Education Policy Analysis Archives*, (10), 6, 68-82.
- Fullan, M. (2001). *Leading in a culture of change*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Geijssels F.P. & Krüger, M.L. (2005). Leren van Onderzoek: de benutting van data-feedback ten behoeve van schoolontwikkeling. *Pedagogische Studiën*, (82), 4, 327-342.

- Gorard, S. (2010) Serious doubts about school effectiveness. *British Educational Research Journal*, (36), 5, 735-766.
- Green, D. (red.) (1994): *What is Quality in Higher Education?* Buckingham: SRHE and Open University Press.
- Hattie, J. & Timperley, H. (2007) The power of feedback. *Review of educational research*, (77) 1, 81-112.
- Hammond, P., & Yeshanew, T. (2007). The impact of feedback on school performance. *Educational Studies*, (33), 2, 99 - 113.
- Hendriks, M.A. (2001). Systemen voor kwaliteitszorg in basis- en voortgezet onderwijs. In: R.J. Bosker (Red.), *Kwaliteitszorg. Onderwijskundig Lexicon III* (pp.47-72). Alphen aan de Rijn: Samson.
- Het Stedelijk Lyceum (2010). *Strategisch Beleidsplan 2010-2014*. Enschede: Het Stedelijk Lyceum.
- Heus, P. de, Van der Leeden, R., & Gazendam, B. (1995). *Toegepaste dataanalyse. Technieken voor niet-experimenteel onderzoek in de sociale wetenschappen*. Utrecht: Lemma.
- Hofman, R.H., Dijkstra, N.J., Hofman, W.H.A., & de Boom, J. (2004a). *Deelstudie I: Kwaliteitszorg in het Primair Onderwijs, Peiling 2003/2004*. Groningen: GION.
- Hofman, R.H., Hofman, W.H.A., Gray, J. & Daly, P. (2004b). *Institutional contexts of education systems in Europe. A cross-country comparison of Quality and Equity*. Dordrecht: Kluwer Academic Press.
- Hofman, R., Dijkstra, N., Hofman, W., & Boom, J. (2005). *Kwaliteitszorg in het primair onderwijs*. Groningen: GION.
- Hofman, R.H., Hofman, W.H.A. & Gray, J.M. (2008). Comparing key dimensions of schooling: towards a typology of European School Systems. *Comparative Education*, (44), 1, 93-110.
- Hopkins, D. (2001). *School improvement for real*. London: Falmer Press.
- Horsman, K. (2008). *Systematisch werken aan onderwijskwaliteit. Q5-aanpak met handreikingen, suggesties en voorbeelden*. Utrecht: Q5.
- Hulpia, H., & Valcke, M. (2004). The Use of Performance Indicators in a School Improvement Policy: The Theoretical and Empirical Context, *Evaluation & Research in Education*, (18), 1, 102-119.
- Idsert, T. van der & Jansen, W. (2010). Vensters. Hulpmiddel bij horizontale dialoog en instrument voor bewaking onderwijskwaliteit. *MESO-magazine* (30), 173, 19-24.
- Inspectie van het Onderwijs (2003). *De kern van de zaak. Werken aan kwaliteitszorg in het primair onderwijs*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2006). *De staat van het onderwijs. Onderwijsverslag 2004/2005*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.
- Inspectie van het Onderwijs (2007). *De staat van het onderwijs. Onderwijsverslag 2005-2006*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Inspectie van het Onderwijs (2009). *Onderwijsverslag 2007-2008*. Rijswijk: Den Haag media groep.

Inspectie van het Onderwijs (2012). *De staat van het onderwijs. Onderwijsverslag 2010-2011*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Janssens, F.J.G. & de Wolf, I. (2007). Draagt onderwijstoezicht bij aan schoolverbetering? Effecten van onderwijstoezicht in het primair onderwijs. *S&B*, (12), 1-22.

Kluger, A. N., & DeNisi, A. (1996). The effects of feedback interventions on performance: A historical review, a meta-analysis, and a preliminary feedback intervention theory. *Psychological Bulletin*, (119), 2, 254-284.

Levin, B. (2008). *How to change 5000 schools*. Cambridge, Mass.: Harvard Education Press.

Levine, D. U., & Lezotte, L. W. (1990). *Unusually effective schools: A review and analysis of research and practice*. Madison, WI: The National Center for Effective Schools Research and Development.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (1999). *Variëteit en waarborg: Voorstellen voor de ontwikkeling van het toezicht op onderwijs*. Zoetermeer: Ministerie van onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Moore, D.S., & McCabe, G.P. (2009). *Statistiek in de praktijk: theorieboek (5th ed.)*. Den Haag: Sdu uitgevers.

Nes, S. van, et al. (2010). *Basisdocument indicatorenset Vensters voor Verantwoording*. VO-Raad.

Petegem, P. Van (1998). *Vormgeven aan schoolbeleid. Effectieve-scholenonderzoek als inspiratiebron voor de zelfevaluatie van scholen*. Leuven: Uitgeverij Acco.

Petegem, P. Van (2001). Kwaliteitszorg of (zelf-)evaluatie? In R. J. Bosker (Red.), *Kwaliteitszorg. Onderwijskundig lexicon III* (pp. 27-46). Alphen aan den Rijn: Samsom.

Petegem, P. Van & Vanhoof, J. (2004). Feedback over schoolprestatie-indicatoren als strategisch instrument voor schoolontwikkeling? Lessen uit twee Vlaamse cases. *Pedagogische Studiën*, (81), 5, 338-353.

Rossi, P.H. & Freeman, H.E. (1993). *Evaluation: A systematic approach (5th ed.)*. Newbury Park, CA: Sage Publications.

Rossi, P. H., Freeman, H. E., & Lipsey, M. W. (1999). *Evaluation. A systematic approach*. Thousand Oaks: Sage Publications.

Salpeter, J. (2004). Data: Mining with a Mission. *Technology and Learning*, (24), 8, 30-37.

Scheerens, J. (1989). Wat maakt scholen effectief? Samenvatting en analyse van onderzoeksresultaten. Den Haag: SVO, Het Instituut voor Onderzoek van het Onderwijs.

Scheerens, J. (1999). Recent developments in school effectiveness research in the Netherlands. In: T. Townsend, P. Clarke, & M. Ainscow (Red.), *Third Millenium Schools; a world of difference in Effectiveness and Improvement* (pp.143-159). Lisse: Swets & Zeitlinger.

Scheerens, J. (2000). *Improving school effectiveness*. Paris: UNESCO, IIEP, Fundamentals of Educational Planning series no. 68.

Scheerens, J., Glas, C., & Thomas, S. M (2003). *Educational evaluation, assesement, and monitoring*, Lisse: Swets & Zeitlinger.

Schildkamp, K. (2007). The utilisation of a self-evaluation instrument for primary education. Enschede: Ipskamp.

Schildkamp, K., & Kuiper, W. (2010) Data-informed curriculum reform: Which data, what purposes, and promoting and hindering factors. *Teaching and Teacher Education* (126), 482-496.

Schildkamp, K., & Teddlie, C. (2008). School Performance Feedback Systems in the USA and in the Netherlands: a comparison. *Educational Research and Evaluation*, (14), 3, 255-282.

Schildkamp, K., Visscher, A., & Luyten, H. (2009). The effects of a school selfevaluation instrument. *School Effectiveness and School Improvement*, (20),1, 69-88.

Schlusmans, K., (2010). Kwaliteit van onderwijs: waar hebben we het over? Open universiteit Nederland.

Schmoker, M. (2003). Demystifying data analysis. *Educational Leadership*, (60), 5, 22-25.

Snoek, M. & Krüger, M. (2007) Leraren en het publieke onderwijsdebat. In: M. Snoek (red.): *Eigenaar van kwaliteit; veranderingsbekwame leraren en het publieke onderwijsdebat* (pp. 9-20). Hogeschool van Amsterdam: EFA.

Thiel, van S. (2007). *Bestuurskundig onderzoek: een methodologische inleiding*. Bussum: Coutinho.

Tijio, I. (2005) Q5 in the Netherlands. Presented in April 2005 at the National Education Institute's workshop.

Vanhoof, J., Verhaeghe, G., Van Petegem, P., Verhaeghe, J.P., & Valcke, M. (2009). Verschillen in het gebruik van schoolfeedback: Een verkenning van verklaringsgronden. *Tijdschrift voor Onderwijsrecht & Onderwijsbeleid*, (2009), 4, 306-322.

Vanhoof, J. & Van Petegem, P. (2007). Matching internal and external evaluation in an era of accountability and school improvement: lessons from a Flemish perspective. *Studies in Educational Evaluation*, (33), 101-119.

Vensters voor Verantwoording (2010). Starten met vensters voor verantwoording v2.5. Bekeken op 4 september 2012, via: www.venstersvoorverantwoording.nl/nl-NL/pages/14/Mediatheek.aspx

Visscher, A.J. (2002) *A framework for studying school performance feedback systems*. In Visscher, A.J. & Coe, R. (Red.), *School improvement through performance feedback*. (ch.3) Lisse: Swets & Zeitlinger.

Visscher, A., & Coe, R. (Red.). (2002). *School improvement through performance feedback*. Lisse: Swets & Zeitlinger.

Wastiau-Schlüter, P. (ed.)(2004). *A Close-up on the evaluation of schools*. Brussel: Eurodice.

Websites en hyperlinks

toetswijzer.kennisnet.nl (update najaar 2003) voor het laatst bekeken op 20 februari 2013.

<http://www.venstersvoorverantwoording.nl/nl-NL/news/56/Afspraken-met-Inspectie-definitief.aspx> , afspraken tussen de organisatie van de Vensters voor Verantwoording en de Onderwijsinspectie, voor het laatst bekeken op 2 april 2013.

www.thesistools.com , voor het laatst bekeken op 8 maart 2013.

http://www.schoolvo.nl/?p_schoolcode=41804-00AH-000# , openbare Venster-uitkomsten van locatie Kottenpark, voor het laatst bekeken op 4 december 2012.

http://www.schoolvo.nl/?p_schoolcode=41804-00AH-007#, openbare Venster-uitkomsten van locatie Zuid, voor het laatst bekeken op 4 december 2012.

http://www.schoolvo.nl/?p_schoolcode=41804-00AH-008#, openbare Venster-uitkomsten van locatie Juniorcollege Zwering, voor het laatst bekeken op 4 december 2012

Bijlage I: Locatielijst Het Stedelijk Lyceum

Digitaal zijn al deze locaties te bereiken via: www.hetstedelijk.nl.

Locatie Kottenpark

Lyceumlaan 30
7522 GK Enschede
053-4821200

Op het Kottenpark worden alle leerjaren VWO, Havo en VMBO aangeboden. Deze locatie richt zich met haar beleid op cultuur en wetenschap en stimuleert de leerlingen om hier mee bezig te zijn.

Locatie Zuid

Tiemeister 20
7541 WG Enschede
053-4821100

Op locatie Zuid worden alle vormen van voortgezet onderwijs aangeboden van VMBO tot VWO, en ook een Gymnasiumstroom. De nadruk ligt bij Zuid op ieders eigen identiteit en respect voor elkaar. Leerlingen wordt eventueel de kans geboden om op hoog niveau bezig te zijn met sport. Hiernaast biedt locatie Zuid ook ruimte aan de International Secondary School, een school met een eigen identiteit, die wel onder de bestuurlijke verantwoordelijkheid van het Zuid/ Het Stedelijk Lyceum valt.

Locatie Zwering

Jan Vermeerstraat 49
7545 BN Enschede
053-482 1280

Locatie het Zwering is een brede school die onderdak biedt aan basisvorming in de breedte. Eerste en tweede klassen van VMBO-b tot VWO maken gebruik van de gezamenlijke voorzieningen, zoals de sporthal en de bibliotheek.

Locatie De Wissel (Praktijkschool - Voortgezet Speciaal Onderwijs)

Wethouder Nijhuisstraat 70
7545 NK Enschede
053-482 1501

Locatie De Wissel is een kleinschalige en overzichtelijke praktijkschool. Het is de openbare praktijkschool voor Speciaal Voortgezet Onderwijs in Enschede. De leerlingen worden hier in 5 jaar klaargestoomd voor de arbeidsmarkt of een vervolgonderwijs.

Locatie ISK (Internationale Schakelklas)

Buurserstraat 250 – Begane grond
7544 RG Enschede
053-482 1380

De Internationale Schakelklas (ISK) is er voor leerlingen die de Nederlandse taal niet (goed) beheersen. Op een aparte locatie worden de leerlingen hier in maximaal 2 jaar klaargestoomd voor onderwijs op een ander locatie. De nadruk in veel lessen ligt op het leren van de Nederlandse taal.

Locatie OPDC (Orthopedagogisch Didactisch Centrum)

Hofstedeweg 185
7535 CV Enschede
053-482 1260

Het OPDC is geen zelfstandige school, maar een bovenschoolse instelling. Als onderdeel van het AOC Oost, het Greijdanus college en Het Stedelijk Lyceum, worden leerlingen intensief begeleid voor de duur van maximaal 2 jaar. De leerlingen hebben allemaal een zorgachtergrond.

Locatie SBE (Scholingsboulevard, Samenwerkingsverband met Bonhoeffer College)

Wethouder Beversstraat 165
7542 BK Enschede

Op de Scholingsboulevard worden alle niveaus en varianten van het VMBO aangeboden. De eerste twee jaren worden zelfstandig aangeboden, de laatste twee jaren worden in een samenwerkingsverband met het Bonhoeffercollege gedoceerd.

Bijlage 2: Indicatoren Vensters voor Verantwoording

Een beknopte omschrijving van de indicatoren van de Vensters voor Verantwoording, samengevat uit en gebaseerd op Van Idsert en Jansen (2010) en Van Nes, et al. (2010).

Naam van de indicator	Nummer	Groep	Korte omschrijving	Verantwoorde- lijk
Deze school	0	Algemeen	Deze indicator toont algemene gegevens zoals adres, schoolsamenstelling en denominatie. Daarnaast kan de school iets over het eigen profiel schrijven en zaken als logo, foto en organogram laten zien.	Combinatie van een Centrale en Decentrale indicator
Aantal leerlingen	1	Algemeen	Deze indicator toont het aantal ingeschreven leerlingen op 1 oktober van een schooljaar.	Centraal
Slaagpercentage	2	Resultaten	Deze indicator betreft het aantal en het percentage geslaagde leerlingen die hebben deelgenomen aan het examen.	Centraal
Examencijfers	3	Resultaten	Deze indicator toont het gemiddeld eindcijfer, het centraal examencijfer en het schoolexamencijfer.	Centraal
Doorstroom en Uitstroom	4	Resultaten	Deze indicator betreft de doorstroom onderbouw, doorstroom bovenbouw en basisschooladvies.	Centraal
Tussentijds van school	5	Resultaten	Dit beschrijft het percentage leerlingen dat de school gedurende het schooljaar verlaat zonder diploma.	Centraal
Schoolplan	6	Onderwijsbeleid	Het schoolplan is een document waarin de school beschrijft voor een periode van vier jaar over het de kwaliteit van het onderwijs wordt gegarandeerd. De school geeft daarmee inzicht in het onderwijskundig beleid, het personeelsbeleid en de interne kwaliteitszorg van de school.	Decentraal
Samenwerking	7	Onderwijsbeleid	Deze indicator toont de samenwerking van de school met één of meerdere (max. 5) externe partijen (buiten het eigen bestuur) en de inhoud en opbrengsten van deze samenwerkingsverbanden.	Decentraal
Kenmerken leerlingen	8	Onderwijsbeleid	De indicator beschrijft het aantal en percentage zorgleerlingen van de school. Dit zijn leerlingen voor wie de school extra bekostiging ontvangt.	Centraal
Profiel- en sectorkeuze	9	Algemeen	Deze indicator toont de keuzes van de examenleerlingen maken voor een sector (VMBO) of profiel (HAVO/VWO). Dit zijn specifieke richtingen binnen deze onderwijssoorten.	Centraal
Zorgplan	10	Onderwijsbeleid	In dit plan is vastgelegd hoe de school met zorgleerlingen omgaat en ook hoe het contact met de ouders wordt geregeld. De school geeft hiermee inzicht in de voorzieningen die ingezet worden voor een deskundige begeleiding van deze leerlingen.	Decentraal
Tevredenheid leerlingen	11	Kwaliteit	Deze indicator toont de tevredenheid van de leerlingen in het derde leerjaar weergegeven in één cijfer.	Decentraal
Tevredenheid ouders	12	Kwaliteit	Deze indicator toont de algemene tevredenheid van de ouders van leerlingen in het derde leerjaar	Decentraal

			weergegeven in één cijfer.	
Toeleverend en afnemend onderwijs	13	Kwaliteit	Deze indicator laat zien hoe de school contact houdt met het PO en het vervolgonderwijs/ de arbeidsmarkt. De school geeft hiermee inzicht in het structureel vormgeven van zijn rol in de onderwijsketen.	Decentraal
Externe evaluatie	14	Kwaliteit	In dit Venster worden één of meerdere (wederom maximaal 5) externe evaluaties weergegeven die op de school hebben plaatsgevonden. In ieder geval wordt hier het meest recente Inspectierapport weergegeven.	Decentraal
Schoolklimaat en veiligheid	15	Kwaliteit	Binnen dit Venster geeft de school weer op welke manier en in welke mate de school beleid heeft op het voorkomen en afhandelen van incidenten.	Decentraal
Marktaandeel en voedingsgebied	16	Algemeen	Deze indicator geeft inzicht in het voedingsgebied (herkomstgebieden van de leerlingen) en het marktaandeel (percentage leerlingen uit een gemeente dat naar een bepaalde school gaat) van een locatie.	Centraal
Onderwijstijd	17	Onderwijsbeleid	De indicator onderwijstijd toont de ingeroosterde en de uitgevallen onderwijsactiviteiten, zodat de gerealiseerde onderwijstijd en lesuitval te zien is. Dit geeft de onderwijskwantiteit weer. Voor de cijfers wordt gekeken naar het voorgaande schooljaar.	Decentraal
Personeel	18a	Bedrijfsvoering	Deze indicator geeft een overzicht in het totaal aantal fte, de gemiddelde leeftijd van het personeel, de leeftijdsopbouw ervan, de verdeling in man/vrouw en het onderscheid in direct en indirect personeel.	Centraal
Ziekteverzuim	18b	Bedrijfsvoering	Deze cijfers hebben betrekking op de uitval van het personeel, door het tonen van een verzuimpercentage en de meldingsfrequentie.	Centraal
Scholingsuitgaven	18c	Bedrijfsvoering	Deze indicator toont de werkelijke gerealiseerde kosten van de interne en externe scholing (exclusief vervangingskosten) per kalenderjaar. Er wordt hier teruggekeken naar het voorgaande kalenderjaar.	Decentraal
Financiën	19a	Bedrijfsvoering	In dit Venster staat de financiële positie van het bestuur centraal en het beschikbare budget per leerling.	Centraal
Schoolkosten	19b	Bedrijfsvoering	Deze indicator toont de echte kosten die door de school in rekening wordt gebracht aan ouders voor lesmateriaal, diensten en de overige vrijwillige ouderbijdrage per schooljaar. Er wordt ook hierbij teruggekeken naar het voorgaande schooljaar.	Decentraal
Leerlingenaantal/person eel	20	Bedrijfsvoering	Deze laatste (reguliere) indicator geeft inzicht in de verhouding leerling/personeel (op instellingsniveau)	Centraal

Bijlage 3: Mail aan locatieleiders

Beste meneer ... ,

naar aanleiding van een overleg dat ik heb gevoerd met mijn stagebegeleidster mevrouw Marijke Kraak (Bestuursbureau), neem ik via deze weg contact met u op.

In het kader van mijn stage en afstudeerproject met betrekking tot 'kwaliteitszorg' voor mijn master-opleiding EST aan de Universiteit Twente loop ik reeds vanaf 1 februari stage op het Bestuursbureau van Het Stedelijk Lyceum. Voor dit project is van belang dat ik nog voor het eind van dit studiejaar een survey-onderzoek uitvoer onder docenten en het MT van uw locatie. Dit onderzoek heeft specifiek betrekking op deelname aan het project 'Vensters voor Verantwoording'.

De MT's zullen volgende week woensdag tijdens het laatste MT-overleg gevraagd worden een vragenlijst in te vullen; maar voor de docenten lijkt het noodzakelijk op de locaties langs te komen.

Is het mogelijk om volgende week op een nader te bepalen tijdstip, liefst gezamenlijk met één (of meerdere) afdelingsleiders in één of meerdere pauzes docenten te vragen of zij deze (maximaal 10 minuten durende) vragenlijst in te vullen?

Alvast heel hartelijk dank voor uw medewerking,
Ook namens Marijke Kraak,

Met vriendelijke groet,

Hilda Huigen

Student Master Educational Science and Technology – Universiteit Twente

hhuigen@hetstedelijk.nl

h.j.huigen@student.utwente.nl

Bijlage 4: Enquête docenten

Beste docent,

Sinds februari 2012 loop ik voor mijn master-opleiding Educational Science and Technology aan de Universiteit Twente stage op het Bestuursbureau op het gebied van kwaliteitszorg. Hiervoor heb ik al verschillende studiedagen van Het Stedelijk Lyceum bijgewoond, een literatuuronderzoek uitgevoerd en opdrachten uitgevoerd met betrekking tot kwaliteitszorg.

Een ander deel van deze stage bestaat uit het uitvoeren van een survey-onderzoek met betrekking tot de Vensters voor Verantwoording op de locaties. Ik verzoek u daarom deze vragenlijst in te vullen. Dit kost u ongeveer 10 minuten.

In deze vragenlijst worden er vragen gesteld over de volgende onderwerpen: De kenmerken van de Vensters voor Verantwoording en de locatie waar u werkt (a), het gebruik van de Vensters voor Verantwoording (b) en de effecten van het gebruik van de Vensters voor Verantwoording (c).

De meeste vragen en statements zijn multiple-choice; kies hier 1 antwoord. Ook zijn er een aantal open vragen, om uw antwoorden te verduidelijken. Als u klaar bent, kunt u de vragenlijst aan mij teruggeven of, indien ik niet aanwezig ben, terugsturen naar het Bestuursbureau. Te zijner tijd zullen de uitkomsten van het onderzoek op de website geplaatst worden.

Alvast heel hartelijk dank voor het invullen,

Met vriendelijke groet,

Hilda Huigen

!!! Als er in de vragenlijst 'VvV' staat, worden de 'Vensters voor Verantwoording' bedoeld.

!!! Als er in de vragenlijst 'Venster-uitkomsten' staat, worden de resultaten van uw locatie bedoeld, zoals die gebruikt worden om de indicatoren van de Vensters voor Verantwoording te vullen.

A. Kenmerken van de 'Vensters voor Verantwoording'

In welke mate bent u het eens met de volgende stellingen?

		Helemaal eens	Een beetje eens	Een beetje oneens	Helemaal oneens	Weet ik niet
A01.	Een eerlijke maatschappelijke discussie over het onderwijs is belangrijk	☐	☐	☐	☐	☐
A02.	Het is belangrijk voor een school zich extern te kunnen verantwoorden	☐	☐	☐	☐	☐
A03.	Ik vind het een goede ontwikkeling dat scholen zich steeds meer moeten verantwoorden voor hun handelen	☐	☐	☐	☐	☐
A04.	Ik voel me verantwoordelijk voor het resultaat van mijn locatie	☐	☐	☐	☐	☐
A05.	Ik voel me verantwoordelijk voor het resultaat van mijn leerlingen	☐	☐	☐	☐	☐

	Ja	Nee
A1A. Ik ben bekend met het project 'Vensters voor Verantwoording'	☐	☐

Als u hier 'nee' heeft aangekruist, ben u klaar met het invullen van deze vragenlijst. Hartelijk dank voor uw medewerking! Indien u nog opmerkingen heeft, kunt u deze aangeven op de laatste pagina.

	Ja	Nee
A1B. Ik ben bekend met de 'Venster-uitkomsten' van mijn locatie	☐	☐

Als u hier 'nee' heeft aangekruist, kunt u verder gaan met vraag A19.

Onderstaande stellingen gaan over kenmerken van de 'Vensters voor Verantwoording'.

	Helemaal eens	Een beetje eens	Een beetje oneens	Helemaal oneens	Weet ik niet
A2.	De informatie uit de 'VvV' is relevant	☐	☐	☐	☐
A3.	De informatie uit de 'VvV' is up-to-date	☐	☐	☐	☐
A4.	De uitkomsten van de 'VvV' zijn duidelijk	☐	☐	☐	☐
A5.	Het werken met de uitkomsten van 'VvV' is makkelijk	☐	☐	☐	☐
A6.	De uitkomsten van de 'VvV' komen op het juiste moment	☐	☐	☐	☐
A7.	Het interpreteren van de gegevens uit de 'Venster-uitkomsten' kost me veel tijd	☐	☐	☐	☐
A8.	Het MT van de locatie waar ik werk moedigt het gebruik van de 'Venster-uitkomsten' aan	☐	☐	☐	☐
A9.	Ik voel druk vanuit het MT om de 'Venster-uitkomsten' te gebruiken	☐	☐	☐	☐
A10.	Het gebruik van de 'VvV' past bij de behoeften van onze locatie	☐	☐	☐	☐

		Helemaal eens	Een beetje eens	Een beetje oneens	Helemaal Oneens	Weet ik niet
A11.	Ik voel me verbonden met de doelstellingen van de 'VvV'	0	0	0	0	0
A12.	Correct gebruik van de 'VvV' <u>kan</u> de kwaliteit van onze locatie verbeteren	0	0	0	0	0
A13.	Correct gebruik van de 'VvV' <u>zal</u> de kwaliteit van onze school verbeteren	0	0	0	0	0
A14.	Ik heb een positieve houding met betrekking tot het gebruik van de 'VvV'	0	0	0	0	0
A15.	Door gebruik van de 'VvV' wordt de kwaliteit van ons onderwijs verhoogd	0	0	0	0	0
A16.	De 'VvV' hebben een negatieve invloed op mijn werk	0	0	0	0	0
A17.	Als er door het gebruik van de 'VvV' dingen veranderen, zou ik dit erg vervelend vinden	0	0	0	0	0

		Ja	Nee
A18A.	Ik heb behoefte aan training en/of ondersteuning met betrekking tot het gebruiken van de 'Venster-uitkomsten'	0	0
A18B.	Als u 'ja' heeft aangekruist, op welke wijze wilt u graag getraind en/of ondersteund worden? En wat wilt u graag weten?		

De twee onderstaande stellingen hebben betrekking op de locatie waar u werkt in het algemeen.

		Helemaal eens	Een beetje eens	Een beetje oneens	Helemaal oneens	Weet ik niet
A19.	Het personeel op onze locatie heeft een innovatieve houding	0	0	0	0	0
A20.	Onze locatie heeft een grote innovatiecapaciteit	0	0	0	0	0

B. Het gebruik van Vensters voor Verantwoording

Heeft u de volgende output van de VvV wel eens gezien, via de site www.schoolvo.nl ?

	Ja	Nee
B1A. Heeft u de site www.schoolvo.nl wel eens bezocht?	0	0

Als u hier 'nee' heeft aangekruist, kunt u verder gaan met vraag B2A.

	Ja	Nee
B1B. Heeft u de 'Venster-uitkomsten' van uw eigen locatie wel eens bekeken via www.schoolvo.nl ?	0	0
B1C. Heeft u de 'Venster-uitkomsten' van andere locaties van Het Stedelijk Lyceum wel eens bekeken via www.schoolvo.nl ?	0	0
B1D. Heeft u wel eens 'Venster-uitkomsten' van andere scholen bekeken, via de site www.schoolvo.nl ?	0	0

Heeft u de volgende 'Venster-uitkomsten' (inclusief grafieken en tabellen) van uw **eigen locatie** wel eens bestudeerd? En via welk medium was dat?

	Ja, op papier	Ja, via de computer (bijv. mail)	Ja, online via www.schoolvo.nl	Ja, op een andere manier	Nee	N.v.t.
B2A. De 'algemene informatie' van de locatie	0	0	0	0	0	0
B2B. De 'resultaten' van de locatie	0	0	0	0	0	0
B2C. Het 'onderwijsbeleid' van de locatie	0	0	0	0	0	0
B2D. De 'onderwijskwaliteit' van de locatie	0	0	0	0	0	0
B2E. De 'bedrijfsvoering' van de locatie	0	0	0	0	0	0

In welke mate bent u het eens met de volgende stellingen?

	Ik weet het niet/ N.v.t.	Helemaal oneens	Een beetje oneens	Een beetje eens	Helemaal eens
B3. De eigen 'Venster-uitkomsten' zijn besproken binnen onze locatie	0	0	0	0	0
B4. Het bestuderen van de 'Venster-uitkomsten' gaf mij nieuwe inzichten	0	0	0	0	0
B5A. Binnen onze locatie kwamen door het bestuderen van de 'Venster-uitkomsten' problemen aan het licht	0	0	0	0	0
B5B. Binnen de locatie is er nagedacht over oplossingen voor de problemen waar de 'Venster-uitkomsten' ons op wees	0	0	0	0	0

		Ik weet het niet / N.v.t.	Helemaal oneens	Een beetje oneens	Een beetje eens	Helemaal eens
B6A.	Op basis van de 'Venster-uitkomsten' nam het schoolpersoneel maatregelen ter verbetering van de kwaliteit van het onderwijs	0	0	0	0	0
B6B.	Op basis van de 'Venster-uitkomsten' heb ik maatregelen genomen om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren	0	0	0	0	0
B.Var.	Kunt u hieronder voorbeelden geven van de eventuele problemen, oplossingen en maatregelen die naar aanleiding van de 'Venster-uitkomsten' zijn ontdekt, bedacht en/of uitgevoerd?					

C. Effecten van het gebruik van de Vensters van Verantwoording

In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen? Bij 'Deelname aan het project 'Vensters voor Verantwoording'', wordt ook het gebruik van de 'Venster- uitkomsten' bedoeld.

		Helemaal eens	Een beetje eens	Een beetje oneens	Helemaal oneens	Ik weet het niet/N.v.t.
C1.	Deelname aan het project 'VvV' heeft er voor gezorgd dat er meer overleg plaatsvindt op onze locatie met betrekking tot de onderwijskwaliteit	0	0	0	0	0
C2.	Het functioneren van het MT van onze locatie is verbeterd door deelname aan het project 'VvV'	0	0	0	0	0
C3.	Deelname aan het project 'VvV' heeft er voor gezorgd dat er meer aandacht is voor de professionele ontwikkeling van mijzelf en mijn collega's	0	0	0	0	0
C4.	Deelname aan het project 'VvV' heeft er voor gezorgd dat de prestatieoriëntatie van onze locatie is versterkt	0	0	0	0	0
C5.	Deelname aan het project 'VvV' heeft de samenhang (de cohesie) binnen het team verbeterd	0	0	0	0	0
C6.	Deelname aan het project 'VvV' heeft er voor gezorgd dat de leerlingenzorg binnen onze locatie verbeterd is	0	0	0	0	0
C7.	Mijn manier van lesgeven is veranderd door deelname aan het project 'VvV'	0	0	0	0	0
C8a.	Door het gebruik van de (uitkomsten van de) 'VvV' worden de leerling-prestaties <u>vaker</u> geëvalueerd	0	0	0	0	0
C8b.	Door het gebruik van de (uitkomsten van de) 'VvV' worden de leerling-prestaties <u>beter</u> geëvalueerd	0	0	0	0	0
C9.	Het onderwijs op onze locatie is meer adaptief ingericht door deelname aan het project 'VvV'	0	0	0	0	0
C10.	Deelname aan het project 'VvV' is schadelijk voor onze locatie	0	0	0	0	0
C.Var.	Kunt u voorbeelden geven van de meest belangrijke effecten (positief ofwel negatief) van het gebruik van de 'Venster-uitkomsten' en/of deelname aan het 'Vensters voor Verantwoording'-project?					

Heeft u nog vragen en/of opmerkingen over het onderwerp of de vragenlijst? Of is er iets dat ik volgens u niet moet vergeten in het onderzoek? Schrijf ze hieronder op (eventueel met uw contactgegevens, zodat ik desgevraagd contact met u kan opnemen).

Heel hartelijk dank voor het invullen van deze vragenlijst!

Met vriendelijke groet,

Hilda Huigen

Bijlage 5: Enquête MT-leden

Best MT-lid,

Sinds februari 2012 loop ik voor mijn master-opleiding Educational Science and Technology aan de Universiteit Twente stage op het Bestuursbureau op het gebied van kwaliteitszorg. Hiervoor heb ik al verschillende studiedagen van Het Stedelijk Lyceum bijgewoond, een literatuuronderzoek uitgevoerd en opdrachten uitgevoerd met betrekking tot kwaliteitszorg.

Een ander deel van deze stage bestaat uit het uitvoeren van een survey-onderzoek met betrekking tot de Vensters voor Verantwoording op de locaties. Ik verzoek u daarom deze vragenlijst in te vullen. Dit kost u ongeveer 10 minuten.

In deze vragenlijst worden er vragen gesteld over de volgende onderwerpen: De kenmerken van de Vensters voor Verantwoording en de locatie waar u werkt (a), het gebruik van de Vensters voor Verantwoording (b) en de effecten van het gebruik van de Vensters voor Verantwoording (c).

De meeste vragen en statements zijn multiple-choice; kies hier 1 antwoord. Ook zijn er een aantal open vragen, om uw antwoorden te verduidelijken. Als u klaar bent, kunt u de vragenlijst aan mij teruggeven of, indien ik niet aanwezig ben, terugsturen naar het Bestuursbureau. Te zijner tijd zullen de uitkomsten van het onderzoek op de website geplaatst worden.

Alvast heel hartelijk dank voor het invullen,

Met vriendelijke groet,

Hilda Huigen

!!! Als er in de vragenlijst 'VvV' staat, worden de 'Vensters voor Verantwoording' bedoeld.

!!! Als er in de vragenlijst 'Venster-uitkomsten' staat, worden de resultaten van uw locatie bedoeld, zoals die gebruikt worden om de indicatoren van de Vensters voor Verantwoording te vullen.

A. Kenmerken van de Vensters voor Verantwoording

In welke mate ben u het eens met de volgende stellingen?

		Weet ik niet	Helemaal oneens	Een beetje oneens	Een beetje eens	Helemaal eens
A0A.	Een eerlijke maatschappelijke discussie over het onderwijs is belangrijk	0	0	0	0	0
A0B.	Het is belangrijk voor een school zich extern te kunnen verantwoorden	0	0	0	0	0
A0C.	Ik vind het een goede ontwikkeling dat scholen zich steeds meer moeten verantwoorden voor hun handelen	0	0	0	0	0
A0D.	Ik voel me verantwoordelijk voor het resultaat van mijn locatie	0	0	0	0	0

De volgende stellingen hebben betrekking op het project Vensters voor Verantwoording (VvV) en de uitkomsten (de resultaten) hiervan die voor uw locatie gelden (de 'Venster-uitkomsten').

		Weet ik niet	Helemaal oneens	Een beetje oneens	Een beetje eens	Helemaal eens
A2.	De informatie uit de 'VvV' is relevant	0	0	0	0	0
A3.	De informatie uit de 'VvV' is up-to-date	0	0	0	0	0
A4.	De uitkomsten van de 'VvV' zijn duidelijk	0	0	0	0	0
A5.	Het werken met de uitkomsten van 'VvV' is makkelijk	0	0	0	0	0
A6.	De uitkomsten van de 'VvV' komen op het juiste moment	0	0	0	0	0
A7.	Het interpreteren van de gegevens uit de 'Venster-uitkomsten' kost me veel tijd	0	0	0	0	0
A8.	Ik moedig het gebruik van de 'Venster-uitkomsten' aan	0	0	0	0	0
A9.	Ik voel druk vanuit het bestuur om de gegevens voor de 'VvV' aan te leveren	0	0	0	0	0
A10.	Het gebruik van de VvV past bij de behoeften van onze school	0	0	0	0	0
A11.	Ik voel me verbonden met de doelstellingen van de 'VvV'	0	0	0	0	0
A12.	Correct gebruik van de 'VvV' kan de kwaliteit van onze locatie verbeteren	0	0	0	0	0
A13.	Correct gebruik van de 'VvV' zal de kwaliteit van onze school verbeteren	0	0	0	0	0
A14.	Ik heb een positieve houding met betrekking tot het gebruik van de 'VvV'	0	0	0	0	0
A15.	Door gebruik van de 'VvV' wordt de kwaliteit van ons onderwijs verhoogd	0	0	0	0	0
A16.	De 'VvV' hebben een negatieve invloed op mijn werk	0	0	0	0	0
A17.	Als er door het gebruik van de 'VvV' dingen veranderen, zou ik dit erg vervelend vinden	0	0	0	0	0

		Ja	Nee
A18A.	Ik heb behoefte aan training en/of ondersteuning m.b.t. het gebruiken van de 'Venster-uitkomsten'	☐	☐
A18B.	Als u 'ja' heeft aangekruist, op welke wijze wilt u graag getraind en/of ondersteund worden? En wat wilt u graag weten?		

De drie onderstaande stellingen hebben betrekking op de locatie waar u werkt in het algemeen.

		Helemaal eens	Een beetje eens	Een beetje oneens	Helemaal oneens	Weet ik niet
A19.	Het personeel op onze locatie heeft een innovatieve houding	☐	☐	☐	☐	☐
A20.	Onze locatie heeft een grote innovatiecapaciteit	☐	☐	☐	☐	☐
A21.	Onze locatie is gewend om haar functioneren regelmatig te evalueren	☐	☐	☐	☐	☐

B. Het gebruik van Vensters voor Verantwoording

Heeft u de volgende output van de VvV wel eens gezien, via de site www.schoolvo.nl ?

	Ja	Nee
B1A. Heeft u de site www.schoolvo.nl wel eens bezocht?	☐	☐

Als u hier 'nee' heeft aangekruist, kunt u verder gaan met vraag B2A.

	Ja	Nee
B1B. Heeft u de 'Venster-uitkomsten' van uw eigen locatie wel eens bekeken via www.schoolvo.nl ?	☐	☐
B1C. Heeft u de 'Venster-uitkomsten' van andere locaties van Het Stedelijk Lyceum wel eens bekeken via www.schoolvo.nl ?	☐	☐
B1D. Heeft u wel eens 'Venster-uitkomsten' van andere scholen bekeken, via de site www.schoolvo.nl ?	☐	☐

Heeft u de volgende 'Venster-uitkomsten' (inclusief grafieken en tabellen) van uw eigen locatie wel eens bestudeerd? En via welk medium was dat?

	Ja, op papier	Ja, via de computer (bijv. mail)	Ja, online via www.schoolvo.nl	Ja, op een andere manier	Nee	N.v.t.
B2A. De 'algemene informatie' van de locatie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
B2B. De 'resultaten' van de locatie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
B2C. Het 'onderwijsbeleid' van de locatie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
B2D. De 'onderwijskwaliteit' van de locatie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
B2E. De 'bedrijfsvoering' van de locatie	☐	☐	☐	☐	☐	☐

In welke mate bent u het eens met de volgende stellingen?

		Helemaal eens	Een beetje eens	Een beetje oneens	Helemaal oneens	Ik weet het niet/N.V.T.
B3.	De eigen 'Venster-uitkomsten' zijn besproken binnen onze locatie	☐	☐	☐	☐	☐
B4.	Het bestuderen van de 'Venster-uitkomsten' gaf mij nieuwe inzichten	☐	☐	☐	☐	☐
B5a.	Binnen onze locatie kwamen door het bestuderen van de 'Venster-uitkomsten' problemen aan het licht	☐	☐	☐	☐	☐
B5b.	Binnen de locatie is er nagedacht over oplossingen voor de problemen waar de 'Venster-uitkomsten' ons op wees	☐	☐	☐	☐	☐
B6a.	Op basis van de 'Venster-uitkomsten' nam het schoolpersoneel maatregelen ter verbetering van de kwaliteit van het onderwijs	☐	☐	☐	☐	☐
B6b.	Op basis van de 'Venster-uitkomsten' heb ik maatregelen genomen om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren	☐	☐	☐	☐	☐
B.Var.	Kunt u voorbeelden geven van de eventuele problemen, oplossingen en maatregelen die naar aanleiding van de 'Venster-uitkomsten' zijn ontdekt, bedacht en/of uitgevoerd?					

C. Effecten van het gebruik van de Vensters van Verantwoording

In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen? Bij 'Deelname aan het project 'Vensters voor Verantwoording'', wordt ook het gebruik van de 'Venster- uitkomsten' bedoeld.

		Helemaal eens	Een beetje eens	Een beetje oneens	Helemaal oneens	Ik weet het niet/N.V.T.
C1.	Deelname aan het project 'Vensters voor Verantwoording' heeft er voor gezorgd dat er meer overleg plaatsvindt op onze locatie met betrekking tot de onderwijskwaliteit	O	O	O	O	O
C2.	Mijn functioneren (als lid van het MT) is verbeterd door deelname aan het project 'Vensters voor Verantwoording'	O	O	O	O	O
C3.	Deelname aan het project 'Vensters voor Verantwoording' heeft er voor gezorgd dat er meer aandacht is voor de professionele ontwikkeling van mijzelf en mijn collega's	O	O	O	O	O
C4.	Deelname aan het project 'Vensters voor Verantwoording' heeft er voor gezorgd dat de prestatieoriëntatie van onze locatie is versterkt	O	O	O	O	O
C5.	Deelname aan het project 'Vensters voor Verantwoording' heeft de samenhang (de cohesie) binnen het team verbeterd	O	O	O	O	O
C6.	Deelname aan het project 'Vensters voor Verantwoording' heeft er voor gezorgd dat de leerlingenzorg binnen onze locatie verbeterd is	O	O	O	O	O
C7.	Mijn manier van werken is veranderd door deelname aan het project 'Vensters voor Verantwoording'	O	O	O	O	O
C8a.	Door het gebruik van de (uitkomsten van de) 'Vensters voor Verantwoording' worden de leerling-prestaties vaker geëvalueerd	O	O	O	O	O
C8b.	Door het gebruik van de (uitkomsten van de) 'Vensters voor Verantwoording' worden de leerling-prestaties beter geëvalueerd	O	O	O	O	O
C10.	Deelname aan het project 'Vensters voor Verantwoording' is schadelijk voor onze locatie	O	O	O	O	O
C.Var.	Kunt u voorbeelden geven van de meest belangrijke effecten (positief ofwel negatief) van het gebruik van de 'Venster-uitkomsten' en/of deelname aan het 'Vensters voor Verantwoording'-project?					

Heeft u nog vragen en/of opmerkingen over het onderwerp of de vragenlijst? Of is er iets dat ik volgens u niet moet vergeten in het onderzoek? Schrijf ze hieronder op (eventueel met uw contactgegevens, zodat ik desgevraagd contact met u kan opnemen).

Heel hartelijk dank voor het invullen van deze vragenlijst!

Met vriendelijke groet,

Hilda Huigen

Bijlage 6: Schaalconstructie-proces

Voorafgaand aan het schaalconstructie-proces werd vastgesteld welke items verwacht binnen de schalen passen, op basis van de literatuur. Deze verdeling ziet er als volgt uit:

	Docenten	MT-leden
Verbondenheid met de doelen	A01,A02,A03, A04, A05, A11	A01,A02,A03, A04, A11
Eigenaarschap van de gebruikers	A10, A11, A12, A14, A16rec	A10, A11, A12, A14, A16rec
Kenmerken VvV als SPFS	A2, A3, A4, A5, A6, A7rec, A10	A2, A3, A4, A5, A6, A7rec, A10
Implementatiedruk	A8, A9	A8, A9
Innovatie binnen de school	A19, A20	A19, A20
Conceptueel gebruik	B4, B5A, B5B	B4, B5A, B5B
Instrumenteel gebruik	B3, B6A, B6B	B3, B6A, B6B
Evaluatie leerling-prestaties	C8A, C8B	C8A, C8B
Positieve effecten	A13, A15, B6A, B6B, C1 t/m C7, C8A, C8b, C9	A13, A15, B6A, B6B, C1 t/m C7, C8A, C8b
Negatieve effecten	A9, A16, A17, C10	A9, A16, A17, C10

Vervolgens zijn de schalen als volgt opgesteld:

Docenten

Verbondenheid met de doelen:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,363	,481	6

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A01 Belang discussie	7,94	2,056	,358	,503	,286
A02 Belang extern verantwoorden	7,67	1,882	,177	,734	,317
A03 Goede ontwikkeling verantwoording	7,22	1,359	,542	,719	,018
A04 Verantwoordelijk locatie	7,56	2,026	,045	,335	,399
A05 Verantwoordelijk leerlingen	7,72	1,859	,224	,691	,290
A11 Verbondenheid met de doelen	6,89	1,869	-,044	,433	,538

Zoals zichtbaar is kan er geen betrouwbare schaal worden opgesteld, niet hoger dan $\alpha=0.538$ wanneer item A11 verwijderd wordt ($n=27$).

Eigenaarschap van de gebruikers:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,800	,816	5

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A10 VV past bij behoeften	7,31	3,829	,686	,564	,728
A11 Verbondenheid met de doelen	7,44	3,996	,707	,755	,726
A12 VV kan kwaliteit verbeteren	7,88	4,783	,533	,393	,783
A14 Positieve houding m. b.t. VV	7,63	3,717	,744	,737	,709
A16rec VV hebben positieve invloed op werk	8,00	4,267	,357	,150	,852

Deze 'eigenaarschap'-schaal heeft een α van 0.800. Als item 'A16rec' verwijderd wordt, zal de alpha nog stijgen naar 0.852. Dit is echter een belangrijk item binnen de schaal, dus laten we deze staan (n=16).

Kenmerken VvV als SPFS:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,825	,841	7

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A2 VV zijn relevant	12,81	13,629	,704	,720	,778
A3 VV zijn up-to-date	12,44	15,196	,452	,463	,819
A4 Uitkomsten in VV zijn duidelijk	12,50	13,733	,664	,913	,785
A5 VV-uitkomsten zijn makkelijk	12,38	13,317	,748	,904	,770
A6 Uitkomsten komen op juiste moment	12,31	14,496	,589	,504	,798
A7rec VV-gebruik kost weinig tijd	12,13	14,917	,305	,395	,859
A10 VV past bij behoeften	12,44	14,929	,674	,838	,791

De schaal 'Kenmerken VvV als SPFS' heeft een alpha α van 0.825 . Dit kan als betrouwbare schaal gebruikt worden (n=16).

Implementatiedruk:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,891	,940	2

Omdat er maar 2 items binnen deze schaal vallen, kan er geen item verwijderd worden. Nu is $\alpha=0.891$ (n=16).

Innovatie binnen de school:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,820	,820	2

Omdat er maar 2 items binnen deze schaal vallen, kan er geen item verwijderd worden. Nu is $\alpha=0.820$ (n=26).

Conceptueel gebruik:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,846	,850	3

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
B4 Bestuderen gaf nieuwe inzichten	5,52	4,079	,708	,511	,793
B5A Problemen aan het licht	5,39	3,431	,699	,491	,809
B5B Oplossingen bedacht voor problemen	5,26	3,838	,745	,557	,756

Op dit moment is de alpha $\alpha = 0.846$. Na verwijdering van één item zal deze dalen, dus laten we het hierbij (n=23).

Instrumenteel gebruik:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,573	,626	3

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
B3 Uitkomsten besproken binnen locatie	6,00	1,647	,288	,123	,722
B6A O.b.v. uitk. personeel maatregelen kwaliteit	5,17	2,029	,560	,387	,258
B6B O.b.v. uitk. zelf maatregelen kwaliteit	5,28	2,330	,387	,321	,482

De alpha op basis van deze drie items is $\alpha=0.573$ ($n=18$). Wanneer item B3 uit deze schaal verwijderd wordt is de alpha $\alpha=0.722$. Echter hierdoor is de schaal niet meer compleet, dus beschouwen we deze schaal als niet betrouwbaar.

Evaluatie leerling-prestaties:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,993	,993	2

De alpha is erg hoog, zoals te zien is ($\alpha = 0.993$). Echter er moet opgemerkt worden dat deze alpha behaald wordt op basis van $n=19$.

Positieve effecten:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,935	,943	14

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A13 VV zal kwaliteit verbeteren	45,33	69,467	-,043	.	,949
A15 Door gebruik VV kwaliteit verhoogd	44,83	62,967	,453	.	,937
B6A O.b.v. uitk. personeel maatregelen kwaliteit	44,50	59,500	,667	.	,931
B6B O.b.v. uitk. zelf maatregelen kwaliteit	44,33	65,867	,251	.	,942
C1 Meer overleg m.b.t. onderwijskwaliteit	43,83	62,967	,765	.	,930
C2 Functioneren MT is verbeterd	43,83	56,967	,963	.	,922
C3 Meer aandacht professionele ontwikkeling	43,83	56,967	,963	.	,922
C4 Prestatie-oriëntatie versterkt	43,83	56,967	,963	.	,922
C5 Cohesie binnen team verbeterd	43,67	63,067	,966	.	,929
C6 Leerlingenzorg locatie verbeterd	44,00	66,000	,360	.	,938
C7 Manier van lesgeven veranderd	43,83	56,967	,963	.	,922
C8A Vaker evaluatie leerling-prestaties	44,00	51,200	,959	.	,921
C8B Betere evaluatie leerling-prestaties	44,00	51,200	,959	.	,921
C9 Toename adaptief onderwijs	43,67	63,067	,966	.	,929

De alpha is erg hoog voor deze schaal, namelijk $\alpha = 0.935$. Echter is deze meting op basis van $n=6$, dat wil zeggen dat er maar 6 docenten zijn die de vragenlijst op al deze items hebben ingevuld. Zelfs wanneer de items uit sectie A en B worden verwijderd zijn er nog maar 10 docenten die meedoen aan de schaal, die niet verbeterd wordt qua betrouwbaarheid ($\alpha=0.933$ bij verwijdering van A13, A15, B6A en B6B).

Negatieve effecten:

Na het uitvoeren van 2 schaalsamenstellingen, komen we uit op:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,789	,791	2

Bij gebruik van de volgende 2 items:

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A16 VW hebben negatieve invloed op werk	3,50	,618	,655	,429	
A17 Vervelend veranderingen door VW	3,50	,735	,655	,429	

De alpha is dan dus: $\alpha = 0.789$ op basis van $n=18$.

MT-leden

Verbondenheid met de doelen:

Op basis van de 5 items die in eerste instantie voor deze schaal bedoeld waren, wordt de alpha $\alpha = 0.591$.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,591	,592	4

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A02 Belang extern verantwoorden	4,50	1,467	,492	,446	,452
A03 Goede ontwikkeling verantwoording	4,00	1,333	,254	,161	,647
A04 Verantwoordelijk locatie	4,56	1,863	,159	,188	,644
A11 Verbondenheid met de doelen	4,19	,963	,682	,562	,208

Hierbij is item A01 verwijderd, omdat deze geen variantie in de antwoorden had (iedereen antwoordde 1: Helemaal mee eens). Na verwijdering van ook item A03 wordt de betrouwbaarheid als volgt:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,647	,631	3

Dus alpha $\alpha = 0.647$ op basis van $n=16$.

Eigenaarschap van de gebruikers:

Na invoering van de oorspronkelijk verwachte items die horen bij eigenaarschap van de gebruikers, volgt de volgende informatie:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,777	,811	5

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A10 VW past bij behoeften	6,15	4,474	,602	,418	,730
A11 Verbondenheid met de doelen	6,15	3,641	,789	,923	,653
A12 VW kan kwaliteit verbeteren	6,31	4,397	,664	,943	,715
A14 Positieve houding m. b.t. VW	6,00	3,833	,567	,799	,731
A16rec VW hebben positieve invloed op werk	6,15	4,141	,323	,712	,842

De alpha is 0.777 , maar wanneer item A16rec verwijderd wordt uit de schaal is de alpha $\alpha=0.842$. Hieronder de bijbehorende gegevens:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,842	,853	4

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A10 VW past bij behoeften	4,62	2,923	,535	,417	,855
A11 Verbondenheid met de doelen	4,62	2,256	,730	,783	,776
A12 VW kan kwaliteit verbeteren	4,77	2,526	,844	,859	,746
A14 Positieve houding m. b.t. VW	4,46	2,103	,677	,700	,814

Bij verwijdering van ook nog item A10 kan de alpha nog licht stijgen. Dit zou echter de compleetheid van de schaal aantasten en de stijging is ook niet hoog genoeg.

Kenmerken VvV als SPFS:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,547	,612	7

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A2 VvV zijn relevant	12,50	7,808	,268	,596	,519
A3 VvV zijn up-to-date	11,79	6,181	,539	,814	,403
A4 Uitkomsten in VvV zijn duidelijk	11,93	6,071	,557	,848	,393
A5 VvV-uitkomsten zijn makkelijk	11,71	6,220	,495	,661	,418
A6 Uitkomsten komen op juiste moment	11,86	6,747	,411	,481	,459
A7rec VvV-gebruik kost weinig tijd	11,50	8,115	-,093	,333	,704
A10 VvV past bij behoeften	12,29	7,758	,080	,389	,583

Zoals hierboven zichtbaar is, is de alpha door de oorspronkelijke items te gebruiken 0.547 . Wanneer item A7rec verwijderd wordt uit de schaal, zie een en ander er als volgt uit:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,704	,691	6

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A2 VvV zijn relevant	10,07	7,456	,141	,491	,731
A3 VvV zijn up-to-date	9,36	5,324	,618	,785	,601
A4 Uitkomsten in VvV zijn duidelijk	9,50	5,192	,645	,836	,590
A5 VvV-uitkomsten zijn makkelijk	9,29	5,297	,590	,656	,609
A6 Uitkomsten komen op juiste moment	9,43	6,110	,408	,481	,672
A10 VvV past bij behoeften	9,86	6,440	,226	,239	,736

De alpha α wordt dan .704 , bij $n=14$. Zoals zichtbaar is kan de alpha verder verhoogd worden bij verwijdering van item A2 of item A10. Dit is echter niet een toename die als relevant wordt gezien, dus verwijderen we deze items niet uit de schaal.

Implementatiedruk:

Wanneer item A8 en A9 in een schaal worden geplaatst is er geen sprake van een betrouwbare schaal.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha ^a	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items ^a	N of Items
-,227	-,234	2

a. The value is negative due to a negative average covariance among items. This violates reliability model assumptions. You may want to check item codings.

De alpha van $\alpha=-0,227$ kan verklaard worden doordat deze items voor MT-leden iets anders betekenen dan voor de docenten. Voor de docenten betekent het aanmoediging van hun kant uit en voor de docenten betekent dit druk die ze kunnen voelen met betrekking tot het gebruiken van de uitkomsten uit 'Vensters voor Verantwoording'. Er is dus helaas geen betrouwbare schaal te maken met betrekking tot implementatiedruk onder de MT-leden. Echter door een beschrijving van item A10 kan een en ander verklaard worden.

Innovatie binnen de school:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,809	,809	2

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A19 Personeel heeft innovatieve houding	2,71	,471	,680	,462	.
A20 Locatie innovatiecapaciteit	2,47	,515	,680	,462	.

Deze schaal heeft een alpha van $\alpha=0,809$ bij $n=17$.

Conceptueel gebruik:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,686	,704	3

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
B4 Bestuderen gaf nieuwe inzichten	4,46	2,769	,316	,100	,843
B5A Problemen aan het licht	4,08	2,244	,606	,552	,446
B5B Oplossingen bedacht voor problemen	4,54	2,603	,633	,552	,453

De alpha voor deze schaal is op dit moment $\alpha=0.686$, bij een $n=13$. Wanneer B4 wordt verwijderd uit de schaal kan de alpha sterk stijgen. Echter item B4 is heel belangrijk voor het concept, dus zal niet verwijderd worden uit de schaal.

Instrumenteel gebruik:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,757	,759	3

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
B3 Uitkomsten besproken binnen locatie	4,46	1,936	,661	,441	,583
B6A O.b.v. uitk. personeel maatregelen kwaliteit	4,00	2,500	,561	,341	,708
B6B O.b.v. uitk. zelf maatregelen kwaliteit	4,15	2,141	,551	,316	,719

De alpha van deze schaal is $\alpha= 0.757$, bij $n=13$.

Evaluatie leerling-prestaties:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,802	,805	2

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
C8A Vaker evaluatie leerling-prestaties	2,47	,552	,673	,453	,
C8B Betere evaluatie leerling-prestaties	2,60	,686	,673	,453	,

De alpha voor deze schaal is $\alpha=0.802$ bij $n=15$.

Positieve effecten:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,927	,926	13

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A13 VV zal kwaliteit verbeteren	29,57	64,286	,509	,	,927
A15 Door gebruik VV kwaliteit verhoogd	29,29	56,571	,825	,	,916
B6A O.b.v. uitk. personeel maatregelen kwaliteit	29,14	67,810	,246	,	,935
B6B O.b.v. uitk. zelf maatregelen kwaliteit	29,43	58,952	,702	,	,921
C1 Meer overleg m.b.t. onderwijskwaliteit	29,29	61,905	,769	,	,919
C2 Functioneren MT is verbeterd	29,43	55,286	,956	,	,910
C3 Meer aandacht professionele ontwikkeling	29,29	58,905	,672	,	,922
C4 Prestatie-oriëntatie versterkt	29,57	64,952	,681	,	,923
C5 Cohesie binnen team verbeterd	28,57	58,952	,957	,	,912
C6 Leerlingenzorg locatie verbeterd	28,29	66,571	,363	,	,931
C7 Manier van lesgeven veranderd	29,00	61,667	,755	,	,919
C8A Vaker evaluatie leerling-prestaties	28,86	58,476	,841	,	,915
C8B Betere evaluatie leerling-prestaties	29,14	63,810	,572	,	,925

De alpha voor de schaal positieve effecten is $\alpha = 0.927$, bij $n=7$.

Negatieve effecten:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha ^a	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items ^a	N of Items
-1,128	-,525	4

a. The value is negative due to a negative average covariance among items. This violates reliability model assumptions. You may want to check item codings.

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Squared Multiple Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
A9 Druk om VW te gebruiken	10,45	1,873	-,509	,416	,015
A16 VW hebben negatieve invloed op werk	9,18	,564	-,151	,486	-2,565 ^a
A17 Vervelend veranderingen door VW	8,82	1,964	-,530	,418	,014
C10 VW is schadelijk voor de locatie	8,36	1,055	,440	,453	-2,095 ^a

a. The value is negative due to a negative average covariance among items. This violates reliability model assumptions. You may want to check item codings.

Er is geen betrouwbare schaal te maken met betrekking tot negatieve effecten van het gebruik van 'Vensters voor Verantwoording'.

Voorgaande informatie laat samengevat het volgende zien:

	Docenten	MT-leden
Verbondenheid met de doelen	$\alpha = .538$ n=27 6 items	$\alpha = .647$ n=16 3 items
Eigenaarschap van de gebruikers	$\alpha = .800$ n=16 5 items	$\alpha = .842$ n=13 4 items
Kenmerken VvV als SPFS	$\alpha = .825$ n=16 7 items	$\alpha = .704$ n=14 6 items
Implementatiedruk	$\alpha = .891$ n=16 2 items	Geen schaal mogelijk
Innovatie binnen de school	$\alpha = .820$ n=26 2 items	$\alpha = .809$ n=17 2 items
Conceptueel gebruik	$\alpha = .846$ n=23 3 items	$\alpha = .686$ n=13 3 items
Instrumenteel gebruik	Geen schaal mogelijk	$\alpha = .757$ n=13 3 items
Evaluatie leerling-prestaties	$\alpha = .993$ n=19 2 items	$\alpha = .802$ n=15 2 items
Positieve effecten	$\alpha = .935$ n=6 14 items	$\alpha = .927$ n=7 3 items
Negatieve effecten	$\alpha = .789$ n=18 2 items	Geen schaal mogelijk

Bijlage 7: Beschrijvende informatie items docenten

Hieronder volgt per item beschrijvende informatie. Hierbij is de structuur van de vragenlijst aangehouden.

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation
A01 Belang discussie	55	1,22	,417
A02 Belang extern verantwoord	57	1,33	,546
A03 Goede ontwikkeling verantwoording	55	1,82	,819
A04 Verantwoordelijk locatie	57	1,56	,682
A05 Verantwoordelijk leerlingen	57	1,19	,398

Na deze items werden er vragen gesteld over de bekendheid met betrekking tot (de uitkomsten van) 'Vensters voor Verantwoording'. Hieruit bleek het volgende:

Bent u bekend met 'Vensters voor Verantwoording'?

			A1A Bekend met VW		Total
			Ja	Nee	
locatie	Kottenpark	Count	8	14	22
		% within locatie	36,4%	63,6%	100,0%
	Zuid	Count	12	10	22
		% within locatie	54,5%	45,5%	100,0%
	Zwering	Count	9	4	13
		% within locatie	69,2%	30,8%	100,0%
	Total	Count	29	28	57
		% within locatie	50,9%	49,1%	100,0%

Na deze vraag is er een schifting gemaakt in de respondenten. De docenten die 'Vensters voor Verantwoording' niet kennen zijn uitgesloten van verdere analyse, omdat er anders veel *missing values* in de data zouden zitten.

locatie * A1B Bekend eigen VWresultaten Crosstabulation

			A1B Bekend eigen VWresultaten		Total
			Ja	Nee	
locatie	Kottenpark	Count	6	2	8
		% within locatie	75,0%	25,0%	100,0%
	Zuid	Count	10	2	12
		% within locatie	83,3%	16,7%	100,0%
	Zwering	Count	6	3	9
		% within locatie	66,7%	33,3%	100,0%
	Total	Count	22	7	29
		% within locatie	75,9%	24,1%	100,0%

De hiernavolgende items zijn voorgelegd aan docenten die 'Vensters voor Verantwoording' kennen en tevens op de hoogte zijn van de eigen resultaten.

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation
A2 VW zijn relevant	22	1,73	,767
A3 VW zijn up-to-date	21	2,05	,740
A4 Uitkomsten in VW zijn duidelijk	22	2,09	,811
A5 VW-uitkomsten zijn makkelijk	19	2,05	,848
A6 Uitkomsten komen op juiste moment	19	2,26	,806
A7 VW-gebruik kost veel tijd	22	2,55	1,057
A7rec VW-gebruik kost weinig tijd	22	2,45	1,057
A8 MT moedigt gebruik VW aan	16	2,75	1,342
A9 Druk om VW te gebruiken	21	3,05	,865
A9rec Geen druk om VW te gebruiken	21	1,95	,865
A10 VW past bij behoeften	21	2,24	,700
A11 Verbondenheid met de doelen	20	2,15	,745
A12 VW kan kwaliteit verbeteren	20	1,65	,489
A13 VW zal kwaliteit verbeteren	21	2,00	,707
A14 Positieve houding m.b.t. VW	22	1,91	,811
A15 Door gebruik VW kwaliteit verhoogd	21	2,10	,700
A16 VW hebben negatieve invloed op werk	21	3,48	,814
A16rec VW hebben positieve invloed op werk	21	1,52	,814
A17 Vervelend veranderingen door VW	19	3,47	,772
A17rec Niet vervelend veranderingen door VW	19	1,53	,772

Item A18A gaat over het al dan niet wensen van training en/of ondersteuning bij het gebruik van 'Vensters voor Verantwoording'.

locatie * A18 Behoeftte aan training/ondersteuning Crosstabulation

			A18 Behoeftte aan training/ondersteuning			Total
				Ja	Nee	
locatie	Kottenpark	Count	2	0	6	8
		% within locatie	25,0%	0,0%	75,0%	100,0%
	Zuid	Count	2	8	2	12
		% within locatie	16,7%	66,7%	16,7%	100,0%
	Zwering	Count	3	1	5	9
		% within locatie	33,3%	11,1%	55,6%	100,0%
	Total	Count	7	9	13	29
		% within locatie	24,1%	31,0%	44,8%	100,0%

De reacties op vraag A18B zijn terug te vinden in bijlage 9. De hierop volgende vragen gaan over innovatie binnen het personeelsbestand en binnen de school.

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation
A19 Personeel heeft innovatieve houding	27	2,26	,813
A20 Locatie innovatiecapaciteit	28	2,39	,786

In de tweede sectie van de vragenlijst: B Het gebruik van Vensters voor Verantwoording worden eerst vragen gesteld over de informatie die de docenten hebben, daarna over de manieren waarop men de informatie heeft verkregen.

Heeft u de site www.schoolvo.nl wel eens bezocht ?

			B1A Site schoolvo.nl bezocht		Total
			J	N	
locatie	Kottenpark	Count	4	4	8
		% within locatie	50,0%	50,0%	100,0%
	Zuid	Count	7	5	12
		% within locatie	58,3%	41,7%	100,0%
	Zwering	Count	3	6	9
		% within locatie	33,3%	66,7%	100,0%
	Total	Count	14	15	29
		% within locatie	48,3%	51,7%	100,0%

Daarna zijn er vragen gesteld over welke informatie men hier gevonden heeft. Alleen de docenten die aangaven de site wel eens bezocht te hebben zijn hier in meegenomen.

De hiernavolgende items gaan over de mediums waarmee de docenten de output (gespecificeerd op de verschillende onderwerpen) tot zich hebben gekregen.

locatie * B2A 'Algemene informatie' Crosstabulation

Count

		B2A 'Algemene informatie'		Total
		Niet	Op één manier	
locatie	Kottenpark	2	5	7
	Zuid	1	11	12
	Zwering	4	5	9
Total		7	21	28

locatie * B2B 'Resultaten' Crosstabulation

Count

		B2B 'Resultaten'			Total
		Niet	Op één manier	Op meer dan één manier	
locatie	Kottenpark	0	6	1	7
	Zuid	0	9	3	12
	Zwering	4	5	0	9
Total		4	20	4	28

locatie * B2C 'Onderwijsbeleid' Crosstabulation

Count

		B2C 'Onderwijsbeleid'			Total
		Niet	Op één manier	Op meer dan één manier	
locatie	Kottenpark	3	4	0	7
	Zuid	3	9	0	12
	Zwering	4	4	1	9
Total		10	17	1	28

locatie * B2D 'Onderwijskwaliteit' Crosstabulation

Count

		B2D 'Onderwijskwaliteit'			Total
		Niet	Op één manier	Op meer dan één manier	
locatie	Kottenpark	2	5	0	7
	Zuid	2	7	3	12
	Zwering	4	5	0	9
Total		8	17	3	28

locatie * B2E 'Bedrijfsvoering' Crosstabulation

Count

		B2E 'Bedrijfsvoering'			Total
		Niet	Op één manier	Op meer dan één manier	
locatie	Kottenpark	4	3	0	7
	Zuid	6	5	1	12
	Zwering	5	4	0	9
Total		15	12	1	28

De items B3 tot en met B6B hadden betrekking op het directe en indirecte gebruik van de uitkomsten verkregen door Vensters voor Verantwoording. Hieronder de bijbehorende informatie:

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation
B3 Uitkomsten besproken binnen locatie	24	2,33	1,204
B4 Bestuderen gaf nieuwe inzichten	25	2,56	,961
B5A Problemen aan het licht	23	2,70	1,185
B5B Oplossingen bedacht voor problemen	23	2,83	1,029
B6A O.b.v. uitk. personeel maatregelen kwaliteit	20	3,00	,725
B6B O.b.v. uitk. zelf maatregelen kwaliteit	24	2,83	,702

De uitkomsten van BVar (een open vraag met betrekking tot de ontdekte en uitgevoerde interventies) zijn te vinden in bijlage 9.

De vragen gesteld onder kopje C gaan over de effecten van het gebruik.

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation
C1 Meer overleg m.b.t. onderwijskwaliteit	24	2,67	1,049
C2 Functioneren MT is verbeterd	17	3,12	,857
C3 Meer aandacht professionele ontwikkeling	20	2,95	,759
C4 Prestatie-oriëntatie versterkt	22	3,09	,868
C5 Cohesie binnen team verbeterd	21	3,29	,784
C6 Leerlingenzorg locatie verbeterd	18	3,22	,732
C7 Manier van lesgeven veranderd	23	3,48	,790
C8A Vaker evaluatie leerling-prestaties	19	3,05	1,311
C8B Betere evaluatie leerling-prestaties	19	3,00	1,374
C9 Toename adaptief onderwijs	20	3,60	,598
C10 VW is schadelijk voor de locatie	19	3,95	,229
C10 VW is niet schadelijk voor de locatie	19	1,05	,229

De antwoorden gegeven op vraag C.Var. (de ervaren effecten van deelname aan 'Vensters voor Verantwoording') zijn te vinden in bijlage 9.

Bijlage 8: Beschrijvende informatie items MT-leden

Hieronder volgt, zoals ook in de voorgaande bijlage, per item beschrijvende informatie. Hierbij is de structuur van de vragenlijst aangehouden.

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation
A01 Belang discussie	18	1,00	,000
A02 Belang extern verantwoorden	18	1,22	,428
A03 Goede ontwikkeling verantwoording	18	1,67	,686
A04 Verantwoordelijk locatie	18	1,17	,383
Valid N (listwise)	18		

Er zijn in de vragenlijst voor de docenten geen items opgenomen met betrekking tot de bekendheid van Vensters voor Verantwoording. Het bestuur stelde dat dit zonder twijfel bij ieder MT-lid bekend moest zijn.

De volgende items zijn voorgelegd aan alle MT-leden, ze hebben betrekking op 'Vensters voor Verantwoording' als kwaliteitszorgsysteem en de houding van het schoolpersoneel.

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation
A2 VW zijn relevant	18	1,39	,502
A3 VW zijn up-to-date	17	2,18	,728
A4 Uitkomsten in VW zijn duidelijk	18	1,94	,802
A5 VW-uitkomsten zijn makkelijk	17	2,29	,849
A6 Uitkomsten komen op juiste moment	16	2,06	,680
A7 VW-gebruik kost veel tijd	17	2,65	1,115
A7rec VW-gebruik kost weinig tijd	17	2,35	1,115
A8 MT moedigt gebruik VW aan	17	1,59	,712
A9 Druk om VW te gebruiken	16	1,94	,929
A9rec Geen druk om VW te gebruiken	16	3,06	,929
A10 VW past bij behoeften	16	1,69	,793
A11 Verbondenheid met de doelen	16	1,56	,629
A12 VW kan kwaliteit verbeteren	17	1,41	,507
A13 VW zal kwaliteit verbeteren	15	1,80	,775
A14 Positieve houding m. b.t. VW	18	1,61	,698
A15 Door gebruik VW kwaliteit verhoogd	16	2,06	,998
A16 VW hebben negatieve invloed op werk	18	3,33	,907
A16rec VW hebben positieve invloed op werk	18	1,67	,907
A17 Vervelend veranderingen door VW	13	3,54	,776
A17rec Niet vervelend veranderingen door VW	13	1,46	,776
A19 Personeel heeft innovatieve houding	17	2,47	,717
A20 Locatie innovatiecapaciteit	17	2,71	,686
A21 Locatie gewend te evalueren	17	3,00	,866

Item A18A gaat over het al dan niet wensen van training en/of ondersteuning bij het gebruik van 'Vensters voor Verantwoording'. De reacties op vraag A18B zijn terug te vinden in bijlage 9.

A18 Behoeftte aan training/ondersteuning

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ja	7	38,9	38,9	38,9
Nee	11	61,1	61,1	100,0
Total	18	100,0	100,0	

In het tweede deel van de vragenlijst worden vragen gesteld over het gebruik van 'Vensters voor Verantwoording'. De eerste vragen gaan over welke informatie de MT-leden hebben, daarna gaan het over wat er met deze informatie gedaan is.

B1A Site schoolvo.nl bezocht

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid J	16	88,9	88,9	88,9
N	2	11,1	11,1	100,0
Total	18	100,0	100,0	

Na deze vraag zijn de MT-leden die 'nee' hebben gezegd buiten beschouwing gelaten tot vraag B2A

B1B Uitkomsten eigen locatie bekeken

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	11,1	11,1	11,1
J	15	83,3	83,3	94,4
N	1	5,6	5,6	100,0
Total	18	100,0	100,0	

B1C Uitkomsten HSL bekeken

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	11,1	11,1	11,1
J	12	66,7	66,7	77,8
N	4	22,2	22,2	100,0
Total	18	100,0	100,0	

B1D Uitkomsten andere scholen bekeken

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	11,1	11,1	11,1
J	11	61,1	61,1	72,2
N	5	27,8	27,8	100,0
Total	18	100,0	100,0	

De vragen B2A tot en met B2E gaat over de informatie die de MT-leden hebben met betrekking tot het eigen functioneren, gespecificeerd per onderwerp.

B2A 'Algemene informatie'

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Op één manier	13	72,2	76,5	76,5
	Op meer dan één manier	4	22,2	23,5	100,0
	Total	17	94,4	100,0	
Missing	System	1	5,6		
Total		18	100,0		

B2B 'Resultaten'

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Op één manier	13	72,2	76,5	76,5
	Op meer dan één manier	4	22,2	23,5	100,0
	Total	17	94,4	100,0	
Missing	System	1	5,6		
Total		18	100,0		

B2C 'Onderwijsbeleid'

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Niet	2	11,1	11,8	11,8
	Op één manier	12	66,7	70,6	82,4
	Op meer dan één manier	3	16,7	17,6	100,0
	Total	17	94,4	100,0	
Missing	System	1	5,6		
Total		18	100,0		

B2D 'Onderwijskwaliteit'

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Op één manier	13	72,2	76,5	76,5
	Op meer dan één manier	4	22,2	23,5	100,0
	Total	17	94,4	100,0	
Missing	System	1	5,6		
Total		18	100,0		

B2E 'Bedrijfsvoering'

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Niet	3	16,7	17,6	17,6
	Op één manier	11	61,1	64,7	82,4
	Op meer dan één manier	3	16,7	17,6	100,0
	Total	17	94,4	100,0	
Missing	System	1	5,6		
Total		18	100,0		

De items B3 tot en met B6B hadden betrekking op het directe en indirecte gebruik van de uitkomsten verkregen door Vensters voor Verantwoording. Hieronder de bijbehorende informatie:

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation
B3 Uitkomsten besproken binnen locatie	16	1,81	,834
B4 Bestuderen gaf nieuwe inzichten	16	2,00	,966
B5A Problemen aan het licht	16	2,38	1,088
B5B Oplossingen bedacht voor problemen	15	1,93	,799
B6A O.b.v. uitk. personeel maatregelen kwaliteit	13	2,31	,751
B6B O.b.v. uitk. zelf maatregelen kwaliteit	14	2,14	,864

De uitkomsten van BVar zijn te vinden in bijlage 9.

De vragen gesteld onder kopje C gaan over de effecten van het gebruik van de 'Vensters voor Verantwoording'.

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation
C1 Meer overleg m.b.t. onderwijskwaliteit	16	2,06	,772
C2 Functioneren MT is verbeterd	12	2,17	,937
C3 Meer aandacht professionele ontwikkeling	14	2,21	,893
C4 Prestatie-oriëntatie versterkt	14	1,93	,616
C5 Cohesie binnen team verbeterd	10	2,90	,738
C6 Leerlingenzorg locatie verbeterd	9	3,11	,782
C7 Manier van lesgeven veranderd	13	2,46	,660
C8A Vaker evaluatie leerling-prestaties	15	2,60	,828
C8B Betere evaluatie leerling-prestaties	15	2,47	,743
C10 VW is schadelijk voor de locatie	15	3,80	,414
C10 VW is niet schadelijk voor de locatie	15	1,20	,414

Bijlage 9: Reacties op open vragen

Docenten

Item A18B:

- Brede info in team over hoe er mee te werken.
- Leren informatie te interpreteren én actiever gebruik maken van VVV.
- Cursus kwaliteit.
- Meer inzicht in het mogelijk gebruik.
- Hoe zijn de resultaten in te zetten, om juist te gebruiken
- Meer zelf interpreteren.
- Meer inzicht in de totstandkoming van de VVV en het hoe en waarom.
- Graag meer inzicht in het tot stand komen van VVV en het volgen van de VVV.

Item BVar.:

- Duidelijker structureren.
- Per vakgebied is vastgesteld wat de verschillen zijn tussen SE en CSE.
- Meer adaptief maken van mijn lessen, de resultaten versterken mijn inzichten.
- Bevestiging van reeds bekende problemen.
- Nee, geen concrete nieuwe voorbeelden.

Item CVar.:

- Voor mijn geval zijn we nog niet veel verder dan het voorbeeld in het vorige item (*dat het geen negatieve gevolgen heeft*).
- Ik hoop dat het verantwoording afleggen van scholen niet extremer wordt. Dit maakt het werk niet leuker.
- Mensen worden eindelijk eens met hun neus op de feiten gedrukt.
- Misschien moeten we er langer aan meedoen, om meer en duidelijke effecten te zien.

Opmerkingen:

- Ik denk dat de VvV relatief onbekend is onder het OP. De sleutel ligt bij het MT die dit soort informatie actief onder het personeel moet brengen.
- Moeten wij Vensters voor Verantwoording kennen?
- Probeer de volgende keer eerder met een enquête te komen. Op dit moment zijn collega's met andere teken bezig.

MT-leden

Item A18B:

- Met name data-analyses.
- Kennis maken met het Managementvenster.
- Voeding van het instrument; presentatie/interpretatie van de uitkomst; afspraken/hulp tevredenheidonderzoeken.
- Het achterhalen van méér (achterliggende) managementinformatie.
- Door te analyseren en gegevens om te zetten in beleid.
- Vertaling naar beleid; vertaling naar PR-beleid.

Item BVar.:

- Opbrengsten, pedagogisch didactisch klimaat en tevredenheid leerlingen.
- Het Managementvenster is in gemodificeerde vorm met het personeel/deelraad en heeft invloed gehad op het locatieplan 2012-2013.
- Aanpak verschil SE-SCE.
- Verbeteren rendement.
- Maatregelen t.a.v. het verhogen v.d. opbrengsten.
- Uitstroom nader beschrijven en onderzoeken.
- Er is niets ontdekt. Problemen waren al bekend.

Item CVar.:

- Bewustwording, PDCA-cyclus
- Voor 2012-2013: verbeterprogramma's voor teams worden opgesteld; taakhouder kwaliteit in 6 teams, die in een kwaliteitsnetwerk zijn gezet; er is een specifieke MT-portefeuille onderwijskwaliteit ingesteld.

Opmerkingen:

- Mijn 'voorzichtigheid' zit op het terrein dat 'Vensters' je ook onterecht kan gaan focussen op de 'harde gegevens', terwijl kwaliteitsverhoging gezocht moet worden op veel minder meetbare terreinen. In dat geval leidt Vensters je juist weg van je echte doelen.